

Anasayfa Seçki Türk Edebiyatı Türk Dili Kimdir? Nedir? Soru-Cevap Forum İletişim

Beş Hececiler (Hecenin Beş Şairi)

Şiire 1. Dünya Savaşı ve Millî Mücadele yıllarında başlayan, Mütareke yıllarında şöhret kazanan hececiler, Anadolu'yu ve vasat insan tipini **şiire** soktular. Memleket sevgisi, yurt güzellikleri, kahramanlık ve yiğitlik, işledikleri başlıca konulardır. **Hecenin** bu beş şairi **millî edebiyat akımından** etkilenmiş ve **aruzu** bırakarak şiirlerinde heceyi kullanmaya başlamışlardır. Bunda da oldukça başarılı olmuşlardır.

Beş Hececiler'in Şiir Anlayışı ve Özellikleri

- Hecenin beş şairi adıyla da anılan bu sanatçılar milli edebiyat akımından etkilenmiş ve şiirlerinde hece vezni kullanmışlardır.
- Şiirde sade ve özensiz olmayı ve süsten uzak olmayı tercih etmişlerdir.
- Beş hececiler şiire birinci dünya savaşı ve milli mücadele döneminde başlamışlardır.
- Beş hececiler ilk şiirlerinde aruz vezni kullanmışlar daha sonra heceye geçmişlerdir.
- Şiirde memleket sevgisi, yurdun güzellikleri, kahramanlıklar ve yiğitlik gibi temaları işlemişlerdir.
- Hece vezni ile serbest **müstezat** yazmayı da denediler.
- Mısra kümelerinde dörtlük esasına bağlı kalmadılar yeni yeni biçimler aradılar.
- Nesir cümlesini şiire aktardılar ve düzyazıdaki söz dizimini şiirlerde de görülmesi beş hececiler de çok rastlanan bir özelliktir.

Beş hececiler şu sanatçılardan oluşmuştur:

- **Orhan Seyfi Orhon** (1890-1972),
- **Halit Fahri Ozansoy** (1891-1971),
- **Enis Behiç Koryürek** (1892-1949),
- **Yusuf Ziya Ortaç** (1895-1967),
- **Faruk Nafiz Çamlıbel** (1898-1973).

FARUK NAFİZ ÇAMLİBEL (1898-1973)

- Şiire 1.dünya savaşında aruzla başladı. Daha sonra da hece vezniyle şiirler yazmaya başladı; fakat, heceyle şiirler yazarken aruzla de

Türk Edebiyatında Akımlar

[Yedi Meşelaciler](#)

[Beş Hececiler](#)

[Garip Akımı \(I.Yeni Şiiri\)](#)

[İkinci Yeni Şiiri](#)

[Maviciler](#)

[Hisarcılar](#)

[Millî Edebiyat Şiiri](#)

[Cumhuriyet Dönemi](#)

yazmaya devam etti.

- Duygu ve düşünceyi bir arada yürüten, **romantik** ve **realist** konu ve hayatları işleyen şiirleriyle ün yapmıştır.
- Şiirlerinde Anadolu'yu ve memleket sevgisini anlatır.
- Şiirlerindeki başlıca temalar aşk, hasret, tabiat, ölüm, kahramanlık ve ihtiraştır.
- Dili sadece akıcıdır. **Söz sanatlarına** yer veren güçlü bir üslubu vardır.
- **Eserleri:** Han Duvarları, Dinle Neyden, Çoban Çeşmesi, Gönülden Gönüle, Bir Ömür Böyle Geçti, Elimle Seçtiklerim, Heyecan ve Sükun Tiyatroları: Özyurt, Canavar, Akın, Kahraman

ENİS BEHİÇ KORYÜREK (1891-1949)

- İlk şiirlerini **Servet-i Fünun** etkisinde yazdı.
- Şiire aruz vezniyle başlamıştır.
- Hece ile yazdığı ilk şiirlerinde aşk duygularına yer vermekle beraber, daha sonra kurtuluş savaşı yıllarında milli duyguları ve tarihi kahramanlıkları işleyen heyecan yüklü epik şiirler yazmıştır.
- **Eserleri:** Miras ve Güneşin Ölümü adlı şiir kitabı vardır.

HALİT FAHRİ OZANSOY (1891-1971)

- Şiire aruzla başlamıştır. Aruza veda adlı şiiriyle, aruz veznini bırakıp heceye yönelmiştir.
- Şiirlerinde çoğunlukla egzotik sahnelere, hüzün ve melankoli gibi bireysel duygulara, aşk ve ölüm temalarına rastlanır.
- Şiirlerinde konuşulan Türkçe'yi başarıyla kullanmıştır.
- Şiir, roman ve **tiyatro** türlerinde eserler vardır.
- **Eserleri:** Baykuş, Efsaneler, Cenk Duyguları, Hayalet.

YUSUF ZİYA ORTAÇ (1896-1967)

- Yusuf Ziya da diğerleri gibi şiire aruzla başlamış daha sonra heceye geçmiştir.
- Şiirlerinde günlük hayatın çeşitli görünüşlerini sade bir dille işlemiştir.
- Akbaba adlı mizah dergisini çıkarmıştır.
- **Eserleri:** Akından Akına, Bir Rüzgar Esti, Yanardağ, Aşıklar Yolu.

ORHAN SEYFİ ORHON (1890-1972)

- Şiire aruzla başlar daha sonra heceyle devam eder.
- Şiirlerinde daha çok şahsi konuları işler.
- Bazı şiirlerinde halk şiirinin şekillerini de kullanmıştır.
- Bireysel duyguları işleyen ,ahenkli,ve zarif şiirlerinde temiz duru bir Türkçe kullanmıştır.
- **Eserleri:** Fırtına ve Kar, Gönülden Sesler, Peri Kızı İle Çoban, O Beyaz Bir Kuştı.

Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı

- Cumhuriyetin ilk yıllarında ölen bazı sanatçılar dışında Milli Edebiyatçılar, Beş Hececiler ve Bağımsızlar olarak ele aldığımız şair ve yazarlar sanat hayatlarına Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatında da devam etmişlerdir.
- 1923'ten 1940'a kadar devam eden dönemde Kurtuluş Savaşı'nın yarattığı birliğin, yapılan inkılaplar ve reformların etkisiyle sanatçılar "memleket edebiyatı" anlayışıyla Anadolu'ya yönelir.
- Özellikle 1930'lu ve 1940'lı yıllarda yeni akımlar ve topluluklar oluşmuştur: Yedi Meşaleciler, Birinci Yeniciler (Garipçiler), Maviciler, İkinci Yeniciler, Toplumsal Gerçekçiler...
- Cumhuriyet dönemi eserlerinde öz Türkçecilik anlayışının da etkisiyle genel olarak açık ve anlaşılır bir dil kullanılmıştır.
- Anadolu, doğal güzellikleri, insanı, sosyal hayatı ve folkloruyla edebi eserlere yansımış, Türk tarihi ve Atatürk'le ilgili konular ağırlık kazanmış, 1940'lı yıllardan sonra ise bireysel duygu ve sorunlar da ele alınmıştır.
- Dünyaya açılma ve çağdaşlaşma çabaları edebiyatı da etkilemiş; Dünya edebiyatı daha yakından takip edilmiştir: Dünya edebiyatıyla kurulan bağlar sonucunda; toplumsal gerçekçilik, varoluşçuluk, dışavurumculuk, gerçeküstüçülük, gelecekçilik gibi akımların etkisinde ürünler verilmiştir.
- İlk yıllarda genellikle Halk edebiyatı nazım şekilleri ve hece ölçüsü kullanılmış; 1940'lı yıllardan sonra ise serbest şiir yaygınlaşmış, aruzu sürdürenler oldukça azalmıştır.
- Roman ve hikayelerde toplumsal ve kültürel farklılıklar, ülke ve toplum sorunları, Kurtuluş Savaşı, eski-yeni çatışması, köy ve kasaba insanın çelişkileri, tarihi konular, yanlış Batılılaşma konuları ağırlıkla işlenmiştir.
- Tiyatro, yeni Cumhuriyetin ilkelerini halka aktarmada bir araç olarak hızla yaygınlaşmaya başlamıştır; çocuk tiyatrosu çalışmaları yapılmış, kadınlar sahnede daha çok yer almaya başlamış, Devlet Konservatuarı açılmıştır.
- Deneme, eleştiri, edebiyat tarihi alanlarında Cumhuriyet döneminde büyük ilerlemeler kaydedilir, önemli eserler verilir.

CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATINDA TOPLULUKLAR

YEDİ MEŞALECİLER

- Kenan Hulisi Koray (Öykücü), Cevdet Kudret Solok, Muammer Lütfi Bahşi, Sabri Esat Siyavuşgil, Yaşar Nabi Nayır, Vasfi Mahir Kocatürk, Ziya Osman Saba.
- 1928'de "Yedi Meşale" adlı ortak bir kitap yayımlayan biri öykücü, altısı şair yedi kişinin oluşturduğu bir topluluktur.
- Sanat için sanat anlayışını savunmuşlar, samimiyeti ve içtenliği öne çıkaran bir sanat istemişlerdir.
- Beş Hececilerin sürdürdüğü memleketçi edebiyat anlayışına tepki duymuşlar, sanatta Batılı ilkelerin savunucusu olmuşlardır.
- Hece ölçüsüyle özellikle Fransız sembolistlerini örnek alarak şiirler yazmışlardır. Yedi Meşaleciler de Fecr-i Aticiler gibi etkin olamamışlar; "Meşale" adlı dergiyi sekiz sayı yayımladıktan sonra dağılmışlardır.

BİRİNCİ YENİ (Garipçiler)

- Orhan Veli Kanık, Melih Cevdet Anday, Oktay Rifat Harozcu.

Cumhuriyet Dön. Edebiyatı

[Cum. Edebiyatı Oluşumu](#)

[Genel Özellikler ...](#)

[Temsilcileri ve Özellikleri](#)

[Cumhuriyet Dönemi Şiiri 1920-1950 Arası](#)

[Cumhuriyet Dönemi Şiiri 1960-1990 Arası](#)

[Cumhuriyet Dön. Roman](#)

[Cumhuriyet Dönemi Öykü](#)

[Cum.Dönemi Deneme](#)

[Cumhuriyet Dönemi Tiyatro](#)

[Cumhuriyet Dönemi Günlük](#)

[Cum. Dönemi Anı \(Hatıra\)](#)

[Cumhuriyet Dönemi Gezi](#)

[Cum. Mülakat-Röportaj](#)

[Cum. Söylev \(Nutuk\)](#)

[Cumhuriyet Dönemi Kadın Şairler](#)

- Akım, üç şairin 1941'de ortak yayımladıkları Garip adlı şiir kitabıyla başlamıştır.
Şiir ve edebiyat hakkındaki düşüncelerini kitabın girişinde Orhan Veli tarafından (imzası olmamakla birlikte) yazıldığı düşünülen Garip Bildirgesi ile ortaya koymuşlardır.
- Sürrealizmden etkilendikleri yönler vardır.
- Şiirimizde en köklü değişimleri yapmışlardır.
- Şiirde ölçü ve uyağı gereksiz görmüşler, serbest şiir örnekleri vermişlerdir.
- Süslü ve sanatlı şiire, şairaneliğe tepki göstermişlerdir.
- Sokaktaki insanın, halkın konuştuğu dille şiirler yazdılar.
- Şiirde espriyi, nükteyi kullandılar ve şaşırtmaya dayalı şiirler yazdılar.
- Günlük hayattaki her konunun şiirde yer alması gerektiğini savundular.
- Şiiri duygudan çok akla yakın bir sanat olarak gördüler.
- Toplumsal aksaklıkları şiirin doğal akışını bozmadan ve bir mesaj iletme kaygısı duymadan yansıttılar.
- 1950'de Orhan Veli'nin ölümüyle akımın diğer sanatçıları Oktay Rifat ve Melih Cevdet zamanla farklı şiirlere yöneldiler.

İKİNCİ YENİ

- Cemal Süreya, İlhan Berk, Edip Cansever, Ece Ayhan, Turgut Uyar, Sezai Karakoç...
- 1950'den sonra Garip akımını takip eden gençlerin özentili, kötü örneklerinin hakim olduğu bir ortamda, Garip'e karşı doğmuş bir harekettir.
- 1950'lerin başlarında "Yeditepe" ve "Pazar Postası" gibi dergilerde birbirinden habersizce şiir yayımlayan şairler arasında görülen ortaklık İkinci Yeni adını almıştır.
- Oktay Rifat, Perçemli Sokak kitabıyla İkinci Yeni hareketine uygun şiirler yazmıştır.
- İmgeli, sanatlı bir şiir dilinden yana olmuşlardır.
- Anlamın kapalı olduğu soyut bir şiiri savunmuşlardır.
- Sürrealizm, Dada gibi akımlardan etkilenmişlerdir.
- Günlük konuşma dilinden farklı bir şiir diliyle yazmışlardır.
- Sözcük ve cümle yapısının bozulduğu, yeni sözcüklerin türetildiği şiirleri vardır.
- Ahlaki değerleri, folkloru, şiirde bir hikaye anlatmayı, konuyu dışlamışlardır.

MAVİCİLER

- Atilla İlhan, Ferit Edgü, Demir Özlü, Orhan Duru
- 1952'de Ankara'da yayımlanmaya başlayan "Mavi" adlı dergi etrafında toplanan yazarların oluşturduğu bir topluluktur.
- Garip'e karşı duran, toplumcu edebiyat anlayışına yakın düşünceleri olan bir topluluktur.

TOPLUMSAL GERÇEKÇİLER

- Nazım Hikmet, Sabahattin Ali, Kemal Tahir, Orhan Kemal, Yaşar Kemal, Aziz Nesin
Sosyalist bir dünya görüşüne uygun olarak toplumcu eserler yazmış sanatçıların oluşturduğu bir edebiyattır.
- Topluluğun Türk edebiyatında tanınmasında ve yaygınlaşmasında Nazım Hikmet'in büyük bir etkisi vardır.
- Topluluk üyeleri edebiyatın hemen hemen bütün türlerinde toplumu bilinçlendirme amacıyla eserler yazmışlardır.
- Serbest şiiri Garipçilerden de önce kullanan Toplumsal Gerçekçiler, roman ve hikayelerde de yalın bir dille daha çok köylü ve işçi sorunlarını ele almışlardır.

HİSARCILAR

- Munis Faik Ozansoy, İlhan Geçer, Mehmet Çınarlı, Gültekin Samanoğlu, Mustafa Necati Karaer, Turgut Özakman, Yavuz Bülent Bakiler, Bekir Sıtkı Erdoğan...
- 1950'lerde Hisar dergisi etrafında toplanan sanatçıların oluşturduğu topluluktur.
- Garipçilere tepki göstermişler ve milli duyguları manevi değerleri öne çıkaran bir edebiyattan yana olmuşlardır.
- Ölçü, uyak gibi klasik edebiyat öğelerini kullanarak, aşk, doğa ve vatan sevgisi gibi konuları işlemişlerdir.

CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATINDA ÖNEMLİ SANATÇILAR

ABDÜLHAK ŞİNASİ HİSAR (1883-1963)

- İstanbul'un lüks semtlerini ve Boğaziçini, eski aşklarını, eğlencelerini anlatmıştır.
- Anlaşılır bir dille, anı, makale, öykü ve romanlar yazmıştır.
- Anıları ve CHP roman yarışmasında (1942) üçüncü olan Fehim Bey ve Biz adlı romanı önemli eserleridir.
- ESERLERİ:
Anı: Boğaziçi Mehtapları, Boğaziçi Yalıları, Geçmiş Zaman Köşkleri, İstanbul ve Pier Loti Roman: Fehim Bey ve Biz

MİTHAT CEMAL KUNTAY(1885-1956)

- Milli edebiyatçıların dil anlayışlarına uygun olarak hem heceyle hem de aruzla epik şiirler yazmıştır.
- Şiirleri dışında önemli eseri Üç İstanbul adlı romanıdır.
- ESERLERİ:
Şiir: Türk'ün Şehnamesi Roman: Uç İstanbul

KEMALETTİN KAMU (1901-1948)

- Vatan sevgisini, aşk ,gurbet ve doğa sevgisini işlediği şiirleriyle tanınır. "Bingöl Çobanları" adlı pastoral şiiri oldukça ünlüdür.
- ESERLERİ
Şiir: Gurbet, Bingöl Çobanları

BEHÇET KEMAL ÇAĞLAR (1908-1969)

- Halk şiiri biçim özellikleriyle şiirler yazmıştır.
- Atatürk'e ve cumhuriyete olan sevgisini anlatmıştır.
- "Ankaralı Aşık Ömer" takma adıyla şiirler de yazmıştır.
- ESERLERİ:
Şiir: Erciyes'ten Kopan Çiğ, Burada Bir Kalp Çarpıyor, Benden İçeri

ÖMER BEDRETTİN UŞAKLI (1904-1946)

- Hece ölçüsüyle şiirler yazmıştır.
- Anadolu'yu, tarihi, deniz güzelliklerini işlemiştir.
- ESERLERİ:
Şiir: Deniz Sarhoşları, Yayla Dumanı, Sarıkız Mermerleri

AHMET HAMDİ TANPINAR (1901 - 1962)

- Şiir, öykü, roman, edebiyat tarihi, makale, deneme... alanlarında eserler vermiştir.
- Eserlerinde Doğu-Batı çatışması, "rüya" ve "zaman" kavramları, "geçmişe özlem", "mimari" ve "musiki" öne çıkar.
- "Ne içindeyim zamanın! Ne de büsbütün dışında" dizeleri onun zamanı kavrayışının özünü vermektedir.
- Bursa'da Zaman şiiri geniş bir kesim tarafından sevilmiştir.
- Ahmet Haşim'in özellikle de Yahya Kemal'in etkisinde kalmış, sembolizmden etkilenmiştir.
- Romanlarında psikolojik tahlillere önemle eğilen yazarın; kendine has bir üslubu vardır.

- Yazarlığı dışında İstanbul Üniversitesi'nde edebiyat profesörlüğü, milletvekilliği de yapmıştır.
- "Beş Şehir" adlı önemli deneme kitabında Ankara, Erzurum, Bursa, Konya ve İstanbul'u anlatmıştır.
- "Huzur" romanı, aşkı, psikolojiyi ve Doğu - Batı karşıtlığını içerir; roman kişilerinin adlarının verildiği dört bölümden oluşur : İhsan, Nuran, Suat ve Mümtaz.
- ESERLERİ:
Şiir: Bütün Şiirleri
Romanları: Mahur Beste, Saatleri Ayarlama Enstitüsü, Huzur, Sahnenin Dışındakiler, Aynadaki Kadın
Öykü: Abdullah Efendi'nin Rüyalari, Yaz Yağmuru
Deneme: Beş Şehir; Yaşadığım Gibi
Makale- inceleme: Yahya Kemal, XIX. Asır Türk Edebiyatı Tarihi, Edebiyat Üzerine Makaleler

AHMET MUHİP DRANAS (1908- 1980)

- Şiirleriyle tanınmakla birlikte tiyatro eserleri de vardır.
- Fransız sembolizmiyle Türk şiir geleneğini başarıyla kaynaştırmıştır.
- Hece ölçüsüyle biçimsel mükemmelliğe önem verdiği şiirler yazmıştır.
- Aşk, insanın iç dünyası gibi bireysel duyguları işlemiştir.
- Kar, Olvido, Ağrı ve Fahriye Abla şiirleriyle sevilmiştir.
- ESERLERİ:
Şiir: Şiirler
Oyun: Gölgeleler, 0 Böyle İstemezdi

NECİP FAZIL KISAKÜREK (1905 - 1983)

- Şiirleri ve tiyatrolarıyla ün kazanmış usta bir yazardır.
- Büyük Doğu ve Ağaç dergilerini çıkarmıştır.
- Fransız sembolistlerinden ve halk şiirinden yararlanarak heceyle kendine has, başarılı şiirler yazmıştır.
- İlk dönem şiirlerinden sonra mistik konuları, madde ve ruh ilişkisini, insanın evrendeki yerini konu edinen şiirler yazmıştır.
- "Kaldırımlar" şiiriyle geniş bir kesim tarafından tanınmış ve sevilmiştir.
- Şiirlerini Çile başlığı altında bir kitapta toplamış ve bu kitapta şiir anlayışını düzyazı olarak anlatmıştır.
- ESERLERİ:
Şiir: Örumcek Ağı, Kaldırımlar, Ben ve Ötesi, Sonsuzluk Kervanı, Çile
Oyun: Tohum, Bir Adam Yaratmak, Künye, Sabırtası, Para, Nam-ı Diğer Parmaksız Salih, Reis Bey, Yunus Emre, Abdülhamit Han, Ahşap Konak
Öykü: Hikayelerim
Roman: Aynadaki Yalan
Anı: Yılanlı Kuyudan

ARİF NİHAT ASYA (1904 - 1975)

- "Bayrak Şairi" olarak bilinir.
- Hece ve aruzu kullandığı şiirlerin yanı sıra serbest şiirler de yazmıştır.
- Dini ve milli duyguları, kahramanlıkları sade bir dille şiirleştirmiştir.
- Rubai türünün son ustalarındandır.
- ESERLERİ:
Şiir: Bir Bayrak Rüzgar Bekliyor, Kıbrıs Rubaileri, Köprü
Mensur Şiir: Yastığının Rüyası, Ayetler
Düzyazı: Kanatlar ve Gagalar, Terazi Kendini Tartmaz

TARIK BUĞRA (1918- 1994)

- Öykü, roman, deneme ve tiyatrolarıyla tanınır.
- Öykü ve romanlarında Türk toplumunun tarihine yönelmiştir.
- Psikolojik öğelere yer vermiştir.
- Kurtuluş Savaşı yıllarını anlattığı Küçük Ağa ve Osmanlı devletinin kuruluşunu anlattığı "Osmanlık" romanlarıyla tanınır.

- ESERLERİ:
Roman: Küçük Ağa, Küçük Ağa Ankara'da, Osmançık, Firavun İmanı, İbişin Rüyası
Öykü: Yarın Diye Bir Şey Yoktur, Siyah Kehribar, Oğlumuz

ZİYA OSMAN SABA (1910- 1957)

- Yedi Meşaleciler içinde şiiri uzun soluklu olarak sürdüren tek kişidir.
- Hece ölçüsüyle yazdığı şiirlerin yanında serbest şiirleri de vardır.
- Şiirlerinde çocukluğa özlem, anılar, ev ve aile sevgisi konuları öne çıkar.
- Öykülerinde de ağırlıklı olarak anılarından hareket etmiştir.
- ESERLERİ:
Şiir: Sebil ve Güvercinler
Öykü: Mesut İnsanlar Fotoğrafhanesi, Değişen İstanbul

YAŞAR NABİ NAYIR (1908- 1981)

- Yedi Meşalecilerdendir.
- Şiirleri dışında değişik türlerde eserler de vermiştir.
- Varlık dergisinin kurucusu olması bakımından önem taşımaktadır.
- ESERLERİ:
Şiir: Kahramanlar, Onar Mısra

CEVDET KUDRET SOLOK (1907-1992)

- Yedi Meşalecilerdendir.
- Şiirde ısrarcı olamayan yazar, edebiyat araştırmalarına yönelmiştir.
- ESERLERİ:
Deneme-Eleştiri: Dilleri Var Bizim Dile Benzemez
Araştırma - inceleme: Türk Edebiyatında Hikaye ve Roman, Örneklerle Edebiyat Bilgileri

ORHAN VELİ KANIK (1914- 1950)

- Garip Akımının öncüsüdür.
- Şiiriyle eski şiir geleneğini yıkmış bir şairdir.
- Şiirde klişelere, şairaneliğe, benzetmelere, ölçüye, uyağa vb, karşı çıkmıştır.
- Sokaktaki sade vatandaşı, onların dilini kullanarak anlatmıştır.
- Garip dönemi öncesinde klasik şiirler yazmış olan şair, ömrünün son yıllarında şiirlerinde halk şiirinden yararlanmışır.
- Kitabe-i Sengi Mezar, Anlatamıyorum, Hürriyete Doğru, İstanbul'u Dinliyorum vb. şiirleriyle tanınmış ve sevilmiştir.
- Garip ön sözünü de o kaleme almıştır.
- Sürrealizmden etkilenmiştir.
- ESERLERİ:
Şiir: Garip, Vazgeçemediğim, Destan Gibi, Yenisi, Karşı
Çocuk şiirleri: Nasreddin Hoca Hikayeleri, La Fontaine' den Masallar (çeviri)

MELİH CEVDET ANDAY (1916 - 2002)

- Garip akımının öncülerindendir.
- Şiirin dışında roman, oyun, deneme, gezi türlerinde önemli eserler vermiştir.
- Garip tarzı şiirlerinin ardından "zaman" sorunu etrafında, mitolojiden ve tarihten beslenen bir şiire yönelmiştir.
- ESERLERİ:
Şiir: Garip, Rahatı Kaçan Ağaç, Telgrafhane, Kolları Bağlı Odysseus,
Oyun: Mikado'nun Çöpleri

OKTAY RİFAT HOROZCU (1914 -1988)

- Garip akımının öncülerindendir.
- Garip döneminden sonra Perçemli Sokak kitabıyla II. Yeni tarzı şiirler yazmıştır.

- Folklorlardan yararlandığı toplumcu çizgiye yakın durduğu eserler de ortaya koymuştur.
- ESERLERİ:
Şiir: Garip, Perçemli Sokak, Karga ile Tilki, Aşık Merdiveni.

KEMALTAHİR (1910-1973)

- Toplumcu gerçekçi bir romancıdır.
- Cezaevi yaşamını, Kurtuluş Savaşı'nı, tarihi, köy yaşamını ve eşkiya hikayelerini konu edindiği romanlarıyla tanınmıştır.
- Tasvire önem veren yazar, eserlerinde anlaşılır bir dil ve yalın bir anlatım kullanmıştır.
- Osmanlının kuruluşunu anlattığı, Osmanlı toplumunun gelişim sürecinin Batı'dan farklı olduğunu ileri sürdüğü tezli romanı "Devlet Ana" romanıyla ve Kurtuluş Savaşı yıllarını konu edindiği "Yorgun Savaşçı" romanlarıyla tanınmıştır.
- ESERLERİ:
Roman: Devlet Ana, Yorgun Savaşçı, Esir Şehrin İnsanları, Rahmet Yolları Kesti, Esir Şehrin Mahpusu, Bozkırdaki Çekirdek, Kurt Kanunu

AZİZ NESİN (1916- 1995)

- Toplumcu gerçekçi bir yazardır.
- Dünyaca tanınmış mizahi öykü yazardır.
- ESERLERİ:
Roman: Yaşar Ne Yaşar Ne Yaşamaz
Öykü: Toros Canavarı, Damda Deli Var, Fil Hamdi, Sizin Memlekette Eşek Yok Mu?

ORHAN KEMAL (1914- 1973)

- Toplumcu gerçekçi bir yazardır.
- Gerçek adı "Mehmet Raşit Öğütçü" olan yazar daha çok öyküleriyle tanınır.
- Öyküleri dışında oyun, roman ve film senaryoları da yazmıştır.
- Öykü ve roman kişilerini konuşturmadaki ustalığı dikkat çekmiştir.
- Çukurova'nın sanayileşmesini ve işçi sorunlarını, tarımın makineleşmesi ve ırgatların sıkıntılarını, mahpusları, bekçileri gardiyanları... konu edinmiştir.
- ESERLERİ:
Öykü: Ekmek Kavgası, 72. Koğuş, Önce Ekmek, Mahalle Kavgası
Roman: Baba Evi, Murtaza, Cemile, Bereketli Topraklar Üzerinde, Hanımın Çiftliği, Avare Yıllar, Gurbet Kuşları

YAŞAR KEMAL (1922-2015)

- Toplumcu gerçekçi bir yazardır.
- Gerçek adı Kemal Sadık Göğçeli'dir.
- Adını ilk olarak Cumhuriyet gazetesindeki röportajlarıyla duyurmuştur.
- İlk romanı İnce Memed'le büyük ün kazanmış ve romancı kimliği öne çıkar olmuştur.
- Türk edebiyatının olduğu kadar dünya edebiyatının da önemli romancılarındandır.
- Çukurova'yı insanıyla, sorunlarıyla doğasıyla destansı bir dille anlatmıştır.
Romanlarında doğayı ustaca ve ayrıntılı olarak betimlemiştir.
Masallardan, ağıtlardan, halk hikayelerinden, efsanelerden ustaca yararlanmayı bilmiştir.
- ESERLERİ:
Roman: İnce Memed, Yer Demir Gök Bakır, Demirciler Çarşısı Cinayeti, Orta Direk, Teneke, Yılanı Öldürseler, Yusufçuk Yusuf
Öykü: Sarı Sıcak

Röportaj: Bu Diyar Baştan Başa
Derleme (Özgün Anlatı): Üç Anadolu Efsanesi

BEHÇET NECATİGİL (1916-1979)

- Cumhuriyet dönemi Türk şiirinde kendi çizgisini yaratmış şairlerdendir.
- Heceyi kullandığı şiirleri olmakla birlikte ağırlıklı olarak serbest şiirler yazmıştır.
- Şiir geleneğinden ustaca esinlenmeyi bilen söyleyişi rahat, samımı bir şiiri vardır.
- Büyük kentte yaşayan orta tabaka insanının yaşantısını, bunalımlarını, ev-aile sorunlarını, geçim sıkıntısını işlemiştir.
- Şiirleri kadar radyo oyunları da önemlidir.
- ESERLERİ:
Şiir: Kapalıçarşı, Evler, Divançe, Arada, Çevre, Eski Toprak
Radyo Oyunu: Yıldızlara Bakmak, Uç Turunçlar
Araştırma-biyografi: Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü
Araştırma: Edebiyatımızda Eserler Sözlüğü

CAHİT SITKI TARANCI (1910- 1956)

- Otuz Beş Yaş, Desem ki ve Gün Eksilmesin Penceremden şiirleriyle tanınır.
- Şiirlerinin çoğunda ölüm konusunu işlemiştir.
- Romantizm ve sembolizmden etkilenmiştir.
- Hece ölçüsüyle yazdığı şiirleri de serbest şiirleri de vardır.
- Şiirde biçime, kafiyeye ve ahenge önem vermiştir.
- ESERLERİ:
Şiir: Otuz Beş Yaş, Düşten Güzel, Ömrümde Sükut, Sonrası
Mektup: Ziya'ya Mektuplar

AHMET KUTSİ TECER (1901 - 1967)

- "Neredesin?" şiiriyle tanınmış ve sevilmiştir.
- Şair ve oyun yazarıdır.
- Halk şiiri geleneğine bağlı bir şairidir; Aşık Veysel'i edebiyat dünyamıza o tanıtmıştır.
- ESERLERİ:
Şiir: Şiirler
Oyunları: Koçyiğit Köroğlu, Köşebaşı

SABAHATTİN EYÜBOĞLU (1908- 1973)

- Deneme ustalarındadır.
- Araştırma ve incelemeleri de vardır.
- ESERLERİ:
Deneme: Mavi ve Kara, Sanat Üzerine Denemeler

CAHİT KULEBİ (1917- 1997)

- "Hikaye" şiiriyle tanınmış ve sevilmiştir.
- Aşık edebiyatı geleneğinden beslendiği ve Anadolu'yu anlattığı kendine has bir şiir çizgisi vardır.
- Serbest şiirler yazmıştır.
- Yurt ve doğa sevgisi, aşk, Kurtuluş Savaşı, yalnızlık başlıca konularıdır.
- ESERLERİ:
Şiir: Atatürk Kurtuluş Savaşı'nda, Yeşeren Otlar, Türk Mavisi

FAZIL HÜSNÜ DAĞLARCA (1914-2008)

- Şiire hece ölçüsüyle başladı, serbest şiire geçti.
- Çocuk ve Allah kitabıyla ün kazandı.
- Biçim, içerik ve söyleyişte sağladığı uyumla dikkat çekti.
- Hayal gücünü öne çıkardığı imgeli ilk şiirlerinden sonra, aklı öne çıkardığı şiirler yazmıştır.
- Kırkı aşkın eseriyle Türk şiirinin en verimli şairidir.

- Tür, biçim ve içerik bakımından kendini sürekli yenilemiş, kendine özgü bir şiir dili yaratmıştır.
 - Hemen hemen her konuda şiir yazmıştır.
 - Yerli-yabancı hiçbir akımdan etkilenmeden klasiği ve çağdaşı kaynaştırdığı özgün bir şair olmuştur.
 - "Türkçem benim ses bayrağım." dizesiyle Türkçeye olan sevgisini anlatmıştır.
- Destan tarzında şiirler de felsefi, link, toplumcu şiirler de yazmıştır.
- ESERLERİ:
Şiir: Havaya Çizilen Dünya, Çocuk ve Allah, Üç Şehitler Destanı, Gazi Mustafa Kemal Atatürk, İstiklal Savaşı, Sivaslı Karınca, İstanbul Fetih Destanı, Anıtkabir, Mevlana'da Olmak, Tük Olmak, Çanakkale Destanı, Vietnam Savaşımız, Hiroşima, Nötron Bombası, Malazgirt Ululaması, Yazıları Seven Ayı (Çocuk Şiirleri), Yunus Emre'de Olmak

MEMDUH ŞEVKET ESENDAL (1883- 1952)

- Durum - kesit (Çehov Tarzı) öykücülüğünün ilk ustasıdır.
- Halkın içinden kişileri (memur, esnaf), onların önemsiz görünen davranışlarını konu edinmiştir.
- Halkı, iyi ve kötü yönleriyle, onları sevdirek anlatmıştır.
- Sade, süssüz, kısa cümlelerle kurulmuş, yumuşak bir dili vardır.
- Toplumun çektiği sıkıntıları, sorunları abartmadan ve umutsuzluğa düşürmeden göz önüne sermiştir.
- Haşmet Güllökkan ve Komiser hikayeleriyle sevilmiştir.
- ESERLERİ:
Hikaye: Otlakçı, Mendil Altında, Temiz Sevgiler, Ev Ona Yakıştı
Roman: Ayaşlı ve Kiracları, Miras

SAİT FAİK ABASIYANIK (1906 -1954)

- Çağdaş öykücülüğün öncülerindendir.
- Hikayelerinde "konu" ve "olaydan çok "zamandan ve "insan yaşamı"ndan kesitler öne çıkar.
- Maupassant tarzından çok Çehov tarzı hikayeye yakındır.
- Genellikle gerçekçi olan yazarın bazı öykülerinde gerçeküstücü öğeler öne çıkar.
- İstanbul, deniz, balık, yoksulluk, avare insanlar, doğa yaşama bağlılığın göstergesi olarak öykülerinde sıkça yer bulur.
- Hikayelerini sade bir Türkçeyle yazmıştır.
- ESERLERİ:
Öykü: Semaver, Sarnıç, Mahalle Kahvesi, Tüneideki Çocuk, Şahmerdan, Lüzumsuz Adam, Havada Bulut, Kumpanya, Alemdağ'da Var Bir Yılan, Son Kuşlar; Az Şekerli
Romanları: Medar-ı Maişet Motoru (Sonraki baskıda adı "Birtakım İnsanlar"), Kayıp Aranıyor
Şiir: Şimdi Sevişme Vakti
Röportaj: Mahkeme Kapısı

HALİKARNAS BALIKÇISI (1886-1973)

- Asıl adı Cevat Şakir Kabaağaçlı'dır.
- Eserlerinde denizi, deniz insanlarını Bodrum'u Ege denizinin efsanelerini anlatmıştır.
- Üslûba ve tekniğe çok önem vermeyen yazarın, şiirsel, destanımsı ve coşkulu bir anlatımı vardır.
- Eski Yunan ve Anadolu uygarlıkları ve mitoloji birikimini de eserlerinde yansıtmıştır.
- ESERLERİ:
Öykü: Merhaba Akdeniz, Ege Kıyılarından, Yaşasın Deniz, Egenin Dibi, Gülen Ada, Gençlik Denizlerinde
Roman: Aganta Burina Burinata, Ötelerin Çocuğu, Uluç Reis, Turgut Reis, Deniz Gurbetçileri.
Anı: Mavi Sürgün

HALDUN TANER (1916-1986)

- Öykü ve oyun yazarıdır.
- Eserlerinde çağının sorunlarını ortaya koymuş, eser kişilerinden hareketle çözümler de sunmuştur.
- Epik tiyatronun bizdeki öncüsüdür.
- ESERLERİ:
Öykü: Yaşasın Demokrasi, Şişhane'ye Yağmur Yağıyordu, On İkiye Bir Var, Sancho'nun Sabah Yürüyüşü, Ayışığında Çalışkur, Konçinalar, Yalıda Sabah
Tiyatro: Günün Adamı, Dışarıdakiler, Huzur Çıkmazı, Keşanlı Ali Destanı, Gözlerimi Kapatırım Vazifemi Yaparım, Fazilet Eczanesi, Zilli Zarife
Portre / Anı: Ölür İse Ten Ölür Canlar Ölesi Değil

ATTİLA İLHAN (1925-2005)

- Mavi akımının öncüsüdür.
- Şiir, roman, deneme, anı, gezi yazısı türlerinde eserler vermiştir.
- Daha çok bireysel ve toplumsal konuları işlediği şiirleriyle tanınmıştır.
- ESERLERİ:
Şiir: Duvar, Sisler Bulvarı, Ben Sana Mecburum Roman: Kurtlar Sofrası, Bıçağın Ucu

NECATİ CUMALI (1921 -2001)

- Şiir, hikaye, roman ve tiyatro türlerinde eserler vermiştir.
- Gözlemlerinden yola çıkarak toplumsal sorunları ele almıştır.
- ESERLERİ:
Şiir: Kızılçullu Yolu
Roman: Tütün Zamanı (Zeliş)
Oyun: Boş Beşik, Ezik Otlar, Susuz Yaz, Yeni Çıkan Şarkılar ya da Juliet

NURULLAH ATAÇ (1898- 1957)

- Deneme ve eleştiri türünde usta bir isimdir.
- Batılı anlamda ilk deneme ve eleştiri yazılarının yazarıdır.
- 1940'tan sonraki yazılarında Türkçeyi özleştirme çabası öne çıkar.
- ESERLERİ:
Deneme / Eleştiri: Günlerin Getirdiği, Karalama Defteri, Sözden Söze, Ararken, Diyelim Söz Arasında, Günce

SUUT KEMAL YETKİN (1903-1980)

- Deneme ve eleştiriyle tanınmıştır.
- Sanat, estetik, resim ve felsefe alanlarında eserler vermiştir.
- Düşüncelerini açık ve yalın bir anlatımla kaleme almıştır.
- ESERLERİ:
Deneme: Edebiyat Konuşmaları, Edebiyat Üzerine, Günlerin Götürdüğü, Düşün Payı, Yokuşa Doğru, Şiir Üzerine Düşünceler, Denemeler
İnceleme - Araştırma: Ahmet Haşim ve Sembolizm, Sanat Felsefesi, Edebiyatta Akımlar.

CEMİL MERİÇ (1917-1987)

- Deneme türünün usta isimlerindedir.
- Denemeleri dışında, edebiyat tarihi, felsefe, tarih çalışmaları ve çevirileri de vardır.
- ESERLERİ:
Deneme: Bu Ülke, Mağaradakiler Araştırma/İnceleme: Umrandan Uygurluğa, Kırk Ambar, Bir Dünyanın Eşiğinde

RECEP BİLGİNER (1922-2005)

- Şiirleri de olmasına karşın tiyatrocusu olarak tanınmıştır.
- Oyunlarında toplumsal konuları işlemiştir.

- **ESERLERİ:**

Tiyatro: İsyancılar, Sarı Naciye, Yunus Emre, Parkta Bir Sonbahar
Günüydü, Mevlana, Ben Kimim, Karım ve Kızım

TURAN OFLAZOĞLU (1932-)

- Tiyatro yazarıdır.
- Oyunlarının konusunu, köyden ve Türk tarihinden aldı.
- **ESERLERİ:**
Tiyatro: IV. Murat, Deli İbrahim, Genç Osman, Kösem Sultan, Bizans
Düştü, Sokrates Savunuyor

ORHAN ASENA (1922-2001)

- Tiyatro yazarıdır.
- Tarihten aldığı olayları ve topluma mal olmuş kişileri konu edinmiştir.
- **ESERLERİ:**
Tiyatro: Tohum ve Toprak, Hürrem Sultan, Tanrılar ve İnsanlar, Fadik
Kız, Atçalı Kel Mehmet

Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı Sunusu-Slaytı

2007© www.turkedebiyati.org | [Türk Dili ve Edebiyatı Dersleri](http://www.turkedebiyati.org) | Her hakkı saklıdır.

Anasayfa Seçki Türk Edebiyatı Türk Dili Kimdir? Nedir? Soru-Cevap Forum İletişim

Fecri Ati Edebiyatı Topluluğu Özellikleri, Sanatçıları, Şairleri, Temsilcileri (1909 - 1912)

Türk Edebiyatı

[İslamiyet Öncesi](#)

[Geçiş Dönemi Edebiyatı](#)

[Halk Edebiyatı](#)

[Divan Edebiyatı](#)

[Tanzimat Edebiyatı](#)

[Servet-i Fünun Edebiyatı](#)

[Fecri Ati Edebiyatı](#)

[Milli Edebiyat](#)

[Cumhuriyet Edebiyatı](#)

[Türkiye Dışı Edebiyat](#)

[Edebiyatımızda İlkler](#)

[Dünya Edebiyatı](#)

[Batı Edebiyatı](#)

[Çocuk Edebiyatı](#)

Fecri Ati Edebiyatı Özellikleri, Temsilcileri, Fecri Ati Şiiri

24 Temmuz 1908'de ilan edilen II. Meşrutiyet'ten sonra ülkede canlı ve hareketli bir edebiyat hayatı başlamıştır. Edebiyatı ki bu canlılık aslında ülkede II.Meşrutiyet'in getirdiği özgürlük ortamı içinde her türlü fikrin serbestçe tartışılabilir hale gelmiş olmasındandır. II.Meşrutiyet'in ilanından sonraki devirde edebiyatımız biraz da Abdülhamid'in baskılı rejiminden kurtularak imparatorluğu çepeçevre saran siyasi olayların içine girmiştir.

Bu yılların edebiyat ortamında edebiyata hevesli İstanbul gençlerinden bir grup 1909 da Fecri Ati adında bir topluluk kurarlar. Ülküleri [Servet-i Fünun](#) topluluğuna benzeyen fakat onlardan daha ileri bir edebiyat topluluğu meydana getirmektedir. Bu sanatçılar da tıpkı [Edebiyatı Cedideciler](#) gibi Servet-i Fünun dergisini kendi eser ve görüşlerini yazacak bir organ saymışlar, edebiyatta yapmak istediklerini de bir bildiri ile açıklamışlardır.

Bu bildiride yeni görüşün hangiprensipilere sahip olduğu ve çizilmiş bir hedefe benzer hususlaryoktur. Edebi bir görüşün belirtilmesinden çok,genç edebiyatçılarınbirlikte hareket edecekleri ve topluca çalışıp yazacakları açıklanmıştır. Önemlibir prensip ortaya koyamayan ve [Servet-i Fünuncular](#) kadar etkili bir [ekol](#) olamayan Fecri Ati topluluğunun daha sonraları ortaya çıkan gaye ve prensibişöyle özetlenebilir: "Sanat, şahsi ve muhteremdir."

Ne var ki topluluğun üyelerinin hem yaş olarak çok genç olmaları,hem kültür yönünden oldukça zayıf bulunmaları,hem de edebiyatımızda yeni bir çığır açacak önemli prensipler ortaya koyamamış bulunmaları yüzünden [Milli Edebiyat](#) Hareketi'ni savunanlarca çok kolay bertaraf edilmişlerdir. Zaten Fecri Ati topluluğu varlıklarını gösterebilmek için sık sık kendilerinden öncekileri hırpalayan eleştiriler kaleme almaktan, Edebiyatı Cedideciler'in dil anlayışlarını sürdürüp bazı batı örnekleri teklifinden başka önemli bir rol oynayamamışlardır.

[Ali Canip Yöntem](#)'in o zaman Selanik'te topluluğun muhabir azası olmasına rağmen, onların fikirlerini de eleştirmesi belli bir edebi görüş birliğinin kurulmamış olduğunu gösterir. Bu yüzden Fecri Aticiler daha fazla dayanamayıp iki yıl sonra Balkan Savaşı içinde dağılmışlardır.

Fecri Ati topluluğunun yazarları şunlardır:

- [Ahmet Haşim](#),
- [Celal Sahir](#),
- [Emin Bülent](#),
- [Mehmet Fuat](#),
- [Tahsin Nahit](#),
- [Faik Ali](#),
- [Refik Halit](#),
- [Yakup Kadri](#),
- [Hamdullah Suphi](#),
- [Fazıl Ahmet](#),
- [Müfit Ratip](#),
- [Şahabettin Süleyman](#) ...

Sonuç olarak bu topluluktan edebiyat tarihimize önemli bir [ekol](#) değil, bir kaç tane isim kalmıştır. Yakup Kadri, Refik Halit, Ahmet Haşim ve Fuat Köprülü.

Bunlardan Ahmet Haşim dışında diğerleri Milli Edebiyat akımının önemli ölçüde etkisi altında kalarak, yazı hayatına devam etmişlerdir. Bilhassa Fuat Köprülü, daha sonraları yaptığı ilmi araştırmalarla Milli Edebiyat hareketinin aydınlanıp yayılmasına önemli katkılarda bulunmuştur.

Fecr-i Ati Edebiyatı'nın Özellikleri

- 20 Mart 1909'da Hilal Matbaası'nda toplanan Şahabettin Süleyman, Yakup Kadri, Refik Halit, Cemil Süleyman, Köprülüzade Mehmet Fuat, Tahsin Nahit, Emin Bülent, Ali Süha, Faik Ali ve Müfit Ratib gibi yeni bir hareket başlatmayı planlar. Ahmet Haşim de bu harekete katılır. Böylece Fecr-i Ati Encümen-i Edebisi Beyannamesi, 24 Şubat 1910'da yayımlanır. Fecr-i Ati edebiyatı, II. Meşrutiyet'in ilanından sonra Servet-i Fünûn dergisinde yayımlanan bir bildiriyle başlar.

- Edebiyatımızda ilk edebi bildiri (manifesto/ beyanname) yayımlayan topluluktur.

- Edebiyatımızda ilk edebî topluluktur.

-Servet-i Fünûn edebiyatına tepki olarak doğmuştur.

- "Sanat şahsi ve muhteremdir." (Sanat kişisel ve saygıya değerdir) görüşüne bağlıdırlar.

- "Edebiyat ciddi ve önemli bir iştir, bunun halka anlatılması lazımdır." görüşüne sahiptirler.

- Batıdaki benzerleri gibi dil, edebiyat ve sanatın gelişmesine, ilerlemesine hizmet etmek; gençleri bir araya getirmek; seviyeli fikir münakaşalarıyla halkı aydınlatmak; değerli ve önemli yabancı eserleri Türkçeye kazandırmak; Batıdaki benzer topluluklarla temas kurmak, böylece Türk edebiyatını Batı edebiyatına yaklaştırmak, Batı edebiyatını Türk edebiyatına tanıtmak amacındadırlar.

- Servet-i Fünûn'a bir tepki olarak ortaya çıkmasına rağmen, şiir sahasında bu edebiyatın özelliklerini sürdürürler.

- Şiirlerinde işledikleri başlıca temalar tabiat ve aşktır.

- Tabiat tasvirleri gerçekten uzak ve subjektiftir.

- Dil bakımından Servet-i Fünûn'un devamıdır. Arapça ve Farsça kelime ve tamlamalarla dolu, günlük dilden uzak ve kapalı bir şiir dili oluşturmuşlardır.

- Aruz vezni kullanarak serbest müstezat türünü daha da geliştirmişlerdir.

- Fecr-i Aticiler tiyatro ile yakından ilgilenmişlerdir.

- Şiirde özellikle Sembolizm'in etkisi söz konusudur. Hikâyede Maupassant, tiyatrodaki ise Henrich İbsen örnek alınır.

- Belli bir sanat anlayışında, belli değer ölçüleri etrafında birleşmeyi değil, ferdi hürriyeti ve bunun sonucu olarak da çeşitliliği savundukları için kısa sürede dağılmışlardır.

- Dağılımlarında özellikle Ömer Seyfettin ve Ziya Gökalp'in çıkardıkları Genç Kalemler dergisi etkilidir. Yani Milli Edebiyat hareketinin başlaması Fecr-i Ati'yi bitirir.

- Fecr-i Ati, Edebiyat-ı Cedide ile Milli Edebiyat arasında bir köprü görevi görür.

-Fecr-i Ati'nin en önemli temsilcisi Ahmet Haşim'dir.

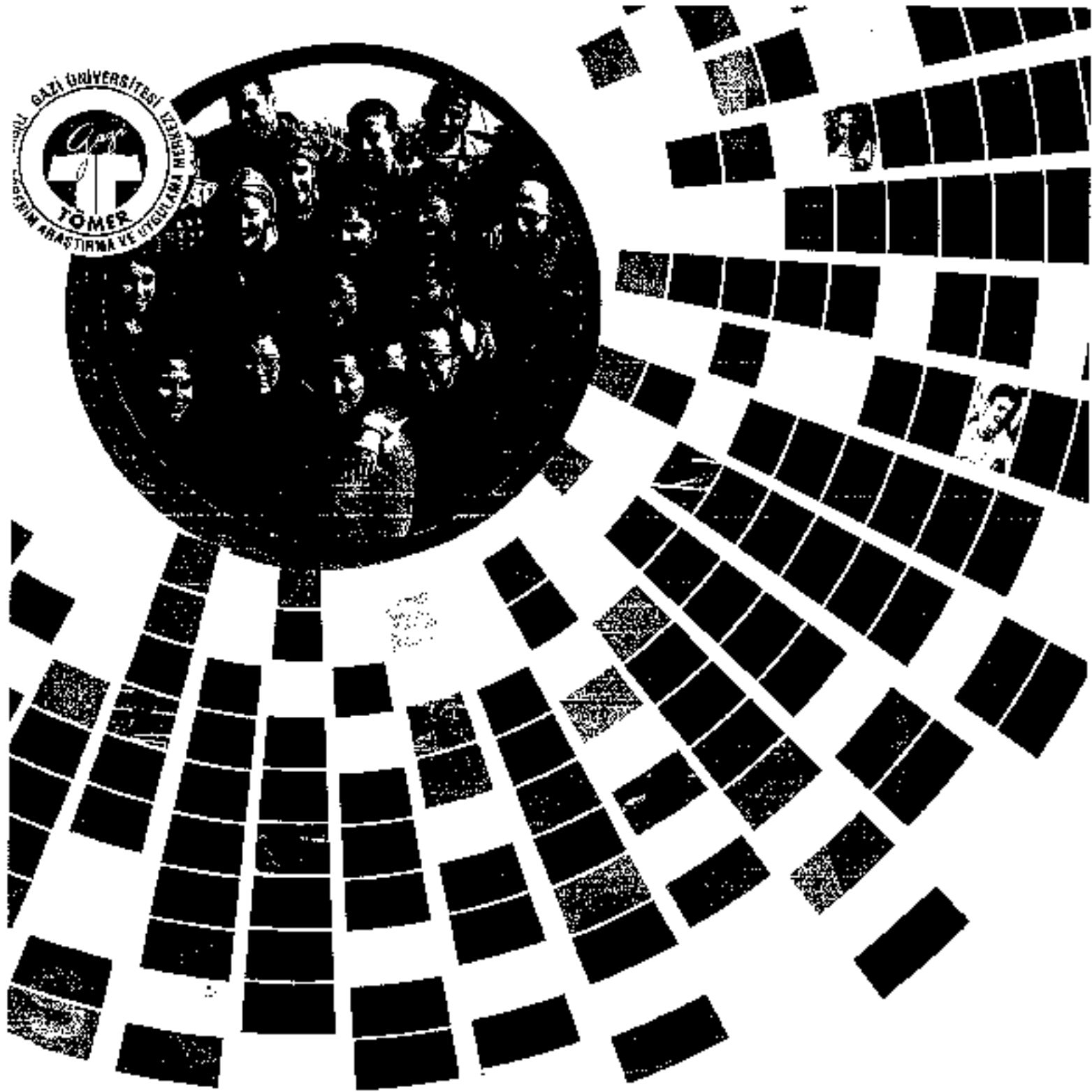
- Fecri Ati Beyannamesine imza atan sanatçılar:

1. Ahmet Haşim,
2. Ahmet Samim,
3. Emin Bülent (Serdaroğlu),
4. Emin Lami,
5. Tahsin Nahit,
6. Celal Sahir (Erozan),
7. Doktor Cemil Süleyman,
8. Hamdullah Suphi (Tanrıöver),
9. Refik Halit (Karay),
10. Şahabettin Süleyman,
11. Abdülhak Hayri,
12. İzzet Melih (Devrim),
13. Ali Canip (Yöntem),
14. Ali Süha (Delibaşı),
15. Faik Ali (Ozansoy),
16. Fazıl Ahmet (Aykaç),
17. Mehmet Behçet (Yazar),
18. Mehmet Rüştü,
19. Mehmet Fuat (Köprülü),
20. Müfit Ratip,
21. Yakup Kadri (Karaosmanoğlu),
22. İbrahim Alaattin.

- Milli Edebiyat'ın başlamasıyla Hamdullah Suphi, Ali Canip ve Celal Sahir'in bu harekete katılmalarıyla topluluk 1912'de dağılmıştır. Yalnızca Ahmet Haşim Fecr-i Âti edebiyatının temel ilkelerine bağlı kalmış ve Milli edebiyat hareketine katılmamıştır.

- Fecri Âti'nin görüşlerini, [Yakup Kadri](#), Celal Sahir, Ahmet Haşim, Müfit Ratip, [Mehmet Fuat](#) ve [Ali Canip](#) Resimli Kitap adlı dergide; [Mehmet Rauf](#), Hüseyin Suat ve Raif Necdet de [eleştirilere](#) Servet-i Fünûn'da cevap verdiler.

Ayrıca bakınız-> [Fecri Âti Şiiri ve Özellikleri](#)

YABANCILAR İÇİN TÜRKÇE
DİL BİLGİSİ (A1-A2-B1)

YABANCILAR İÇİN TÜRKÇE

DİL BİLGİSİ (A1-A2-B1)

2014 / ANKARA

SUNUŞ

Gazi Üniversitesi Türkçe Öğretim, Araştırma ve Uygulama Merkezi (TÖMER) tarafından yayımlanan "Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti", TÖMER öğretim elemanlarıınca "Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni"nde belirtilen düzey ve yeterliklere uygun olarak hazırlanmıştır. Başvuru Metni'nde belirtilen "Anlama, Konuşma, Yazma, Dinleme" becerilerini geliştirmeye yönelik olarak, tematik bir bütünlük içinde yazılan Türkçe öğretim setimiz, uygulamada ortaya çıkan gereklilikler dikkate alınarak sürekli olarak güncellenmektedir. Dil öğretiminde ortaya çıkan modern yöntem ve tekniklerin dikkatlenmeden de istifadeyle hazırlanan bu öğretim seti, ek öğretim materyalleriyle de desteklenmektedir. Bu amaçla Türkçe öğretim setine ilave olarak "Öğretmen Kılavuz Kitabı", "Ölçme ve Değerlendirme Kitabı" ve "Yabancılar İçin Türkçe Dil Bilgisi" adlarını taşıyan yayınlarımız öğretim setimizi tamamlayan diğer çalışmalarımızdır.

"Yabancılar İçin Türkçe Dil Bilgisi" kitabımız sözünü ettiğimiz ek materyallerin dil bilgisi kısmını oluşturmaktadır. Doç. Dr. Gülsün Mehmet'in konu anlatımlarını yaptığı, Şeyda Yeşilyurt, Esra Kanmaz ve Sevdâ Özden'in etkinliklerini hazırladığı kitabımız mevcut setimizin konu ve kazanım dağılımına paralel olarak hazırlanmıştır.

"Yabancılar İçin Türkçe Dil Bilgisi" kitabımızın, konuyla ilgilenen öğretici ve kursiyerlere faydalı olmasını diliyoruz. Gerek setimiz gerekse "Yabancılar İçin Türkçe Dil Bilgisi" kitabımızın içeriğine getirecek yapıcı eleştiriler daha iyi çalışmalar yolunda bizlere çok yararlıdır.

Prof. Dr. Yaşar AYDEMİR
Yayın Koordinatörü

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
TÜRKÇE ÖĞRENİM,
ARAŞTIRMA VE UYGULAMA
MERKEZİ

A1-A2-B1 YABANCILAR İÇİN TÜRKÇE DİL BİLGİSİ

Yayın Koordinatörü
Prof. Dr. Yaşar Aydemir

Hazırlayan
Doç. Dr. Gülsün Mehmet

Etkinlik Hazırlayanlar
Şeyda Yeşilyurt, Sevda Özden, Esra Kanmaz

▪

© Her hakkı saklıdır.
Gazi Üniversitesi TÖMER'in yazılı izni olmadan tamamen
veya kısmen kopyalanamaz, çoğaltılamaz.

*All rights reserved. No part of the content of this
book may be reproduced without the written permission of
Gazi University TÖMER.*

▪

GAZİ ÜNİVERSİTESİ TÖMER
Etil Mahallesi, Ali Suavi Sokak, Nu: 15/A Maltepe/ANKARA
Tel: (0.312) 229 78 03 Faks: (0.312) 229 88 20

<http://tomer.gazi.edu.tr>
e-mail: tomer@gazi.edu.tr

•

1. BASIM

Yapım
mtr medya
www.mtrmedya.com

•

2014 / ANKARA

Baskı
Kalkan Matbaası - Büyük Sanayi 1. Cad. No: 99 / 32 İskitler / ANKARA
Tel: (0312) 341 92 34 - www.kalkanofset.com

İÇİNDEKİLER

A1

I. SES BİLGİSİ	6
I.1. Alfabe	6
I.2. Ünlüler	8
I.3. Ünsüzler	8
I.4. Hece	9
I.5. Ünlü Uyumu	11
I.6. Ünsüz Uyumu	14
I.7. Ünsüz Yumuşaması	15
II. ŞEKİL BİLGİSİ	25
II.1. İsim (Ad)	28
II.1.1. İsimlerde Teklik / Çokluk	30
II.1.2. İyelik	32
II.1.3. İyelik ve Ünlü Düşmesi	35
II.1.4. Ek Fiil Geniş / Şimdiki Zaman	40
II.1.5. Var/Yok Cümlesi	46
II.2. Fiil Çekimi (1)	53
II.2.1. Şimdiki Zaman	53
II.2.2. Görülen Geçmiş Zaman	68

A2

II.3. İsim (Ad) Çekimi (II)	76
II.3.1. Hâl Kategorisi	76
II.3.1.1. Bulunma Hâli	76
II.3.1.2. Ayrılma Hâli	82
II.3.1.3. Yönelme Hâli	87
II.3.1.4. Belirtme Hâli	90
-Saat Kaç ? // Ne Zaman?	94
II.3.1.5. İlgî (Tamlayan) Hâli ve İsim Tamlaması	101
II.3.1.6. Yalın Hâli	104
II.4. Zamir	113
II.4.1. Kişî (Şahıs) Zamirleri	113
II.4.2. Dönüşlülük Zamirleri	118
II.4.3. İşaret Zamirleri	121
II.4.4. Belirsizlik Zamirleri	123

· Belirsizlik Zamirleri ve İsim Tamlaması.....	128
· -ki ekli işaret zamirleri	129
II.5. FİİL ÇEKİMİ (2)	141
II.5.1. Öğrenilen Geçmiş Zaman	149
II.5.2. Gelecek Zaman	152
II.5.3. Geniş Zaman	163
· Sürekli Şimdiki Zaman.....	178
II.6. Yeterlilik FİİLİ.....	180
II.6.1. Yeterlilik I. Tip.....	180
II.6.2. Yeterlilik II. Tip.....	184

B1

II.6 Kipler.....	197
II.6.1. Gereklilik Kipi.....	197
· Gereklilik I. Tip Çekim.....	197
· Gereklilik II. Tip Çekim.....	202
II.6.2. Emir Kipi	213
II.6.3. Dilek-İstek Kipi.....	217
· Dilek-İstek I. Tip Çekim.....	217
· Dilek-İstek II. Tip Çekim.....	223
II.6.4. Şart Kipi	229
II.7. Ek FİİLİN KİPLERİ.....	252
II.7.1 Ek FİİLİN Görülen Geçmiş Zamanı.....	252
II.7.2 Ek FİİLİN Öğrenilen Geçmiş Zamanı.....	260
II.7.3 Ek FİİLİN Şartı.....	267
II.8. Sıfat ve Sıfat Tamlaması.....	274
II.8.1. Niteleme Sıfatları.....	276
II.8.2. Belirtme Sıfatları	278
II.8.2.1. İşaret Sıfatları.....	278
II.8.2.2. Sayı Sıfatları	280
II.8.2.2. a. Asal Sayı Sıfatları	280
II.8.2.2.b. Sıra Sayı Sıfatları.....	281
II.8.2.2.c. Üleştirme Sıfatları.....	282
II.8.2.2.d. Kesir Sayı Sıfatları.....	283
· Sıfatların Sırası	284
· Sayı Sıfatını İsim Yapmak	285
II.8.3. Belirsizlik Sıfatları.....	285

II.8.4. Soru Sıfatları	287
II.8.5. –ki Ekli Sıfatlar	289
• -ki Ekli Sıfatları Zamır Yapmak.....	292
• Belirsizlik Sıfatını Zamır Yapmak.....	293
• Sıfat Tamlamasını İsim Tamlaması Yapmak.....	295
II.9. Sıfatların Dereceleri.....	296
II.9.1. Benzetme Derecesi.....	296
II.9.2. Eşitlik ve Eşitsizlik Derecesi.....	297
II.9.3. Karşılaştırma Üstünlük Derecesi.....	299
II.9.4. Aşırılık Derecesi.....	300
II.9.5. En Üstünlük-Teklik Derecesi.....	301
II.10. Sıfatlarda Kuvvetlendirme	301
II.11. Sıfatlarda Küçültme	303
II.12. Zarflar.....	310
II.12.1. Hâl (Durum) Zarfları.....	311
II.12.2. Zaman Zarfları.....	312
II.12.3. Yer-Yön Zarfları.....	312
II.12.4. Miktar Zarfları.....	313
II.12.5. Soru Zarfları	314
II.12.6. Edatlarla Kurulan Zarflar.....	315

I. SES BİLGİSİ

I.1 ALFABE

Türkiye Türkçesinin alfabesinde 29 harf vardır:

**A, B, C, Ç, D, E, F,
G, Ğ, H, I, İ, J, K,
L, M, N, O, Ö, P, R,
S, Ş, T, U, Ü, V, Y, Z.**

büyük	küçük	telafluz
A	a	a
B	b	be
C	c	ce
Ç	ç	çe
D	d	de
E	e	e
F	f	fe
G	g	ge
Ğ	ğ	yumuşak ge
H	h	he
I	i	i
İ	ı	ı
J	j	je
K	k	ke

büyük	küçük	telafluz
L	l	le
M	m	me
N	n	ne
O	o	o
Ö	ö	ö
P	p	pe
R	r	re
S	s	se
Ş	ş	şe
T	t	te
U	u	u
Ü	ü	ü
V	v	ve
Y	y	ye
Z	z	ze

a

(araba)

h

(halı)

ö

(ördek)

y

(yüzük)

b

(balık)

ı

(ırmak)

p

(polis)

z

(zeytin)

c

(cami)

i

(iki)

2

r

(radyo)

ç

(çiçek)

j

(jilet)

s

(saat)

d

(dudak)

k

(kelebek)

ş

(şemsiye)

e

(elma)

l

(lamba)

t

(tavuk)

f

(fil)

m

(masa)

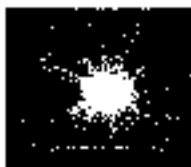
u

(uçak)

g

(güneş)

n

(nar)

ü

(üzüm)

ğ

(ağaç)

o

(otobüs)

v

(vazo)

Alfabadeki 29 harf iki bölüme ayrılır:

Ünlü Harfler: A, Ö, İ, U, Ö, Ü, O

Ünsüz Harfler: B, C, Ç, D, F, G, Ğ, H, J, K, L, M, N, P, R, S, Ş, T, V, Z

1.2. ÜNLÜLER

Örnekler:

ü	ö	ı	u	e	ı	ö	ü
aile ağaç ayak at anne	ışık ırmak ıslak ılık	oyun okul oda orman oğlan	uçak uyku umut uzun uydu	evet ev ekmek erkek elbise evet	iki inek iyi isim insan	örnek öğrenci öğle ödev öykü	üç ülke ünite üst üzüm

1.3. ÜNSÜZLER

Örnekler:

b	c	ç	d	f	g	ğ	h
bahçe bebek büyük baba banka	cüzdan cetvel casus cep cadde	çay çiçek çarşı çocuk çöp	deniz demir dakika düşünce dolap	fınn firça fakat fakir fener	gül güneş gemi genç göz	dağ sağ yağ değil ağaç	hayır hayat halk hasta horoz

j	k	l	m	n	p	r	s
jilet jandarma jip jeton jüri	kelebek kadın kalp kara kelime	lamba lastik leylek liman limon	melek merkez mevsim mavi masa	nehir nesne ne nerede nokta	peri pelerin para pahalı pazar	renk ressam rahat rüya rekor	sabun soru saray süt selam

ş	t	v	y	z
şehir şekil şarkı şoför şemsiye	tabak tarih tavuk taze tırnak	vakit vitrin virüs vücut valiz	yemek yurt yatak yabancı yıldız	zaman zeytin zürafa zayıf

1.4. HECE

Sesler heceleri, heceler sözcükleri oluşturur:

K-İ-T-A-P → → **Kİ - TAP** → → **KİTAP**
5 ses 2 hece 1 sözcük

Türkçede 6 tip hece vardır:

Türkiye Türkçesinde her hecede bir ünlü ses bulunur.

1) Ünlü:

o, l-ki, o-kul, u-zak

2) Ünlü + Ünsüz:

uç, ok, ak

3) Ünsüz + ünlü:

şu, ka-pı, ki-şi

4) Ünsüz + ünlü + Ünsüz:

kırş, yaz, taş, kuş, göz

5) Ünlü + Ünsüz + Ünsüz:

akt, üst, ast, ant,

6) Ünsüz + Ünlü + Ünsüz + Ünsüz:

yurt, kurt, sırt, dört

süt, ses,
dört, yanıt, yolcu,
kalem, bilim, konuş-
inan-, gönder-,
öğren-

• Hece Sayısı

Türkçede, bir sözcükte ne kadar ünlü varsa o kadar hece vardır:

sen: 1 ünlü harf = 1 hece

be- bek: 2 ünlü harf = 2 hece

o-yun-cak: 3 ünlü harf = 3 hece

ya-şı-yo-rum: 4 ünlü harf 4 = hece

1 hece	2 hece	3 hece	4 hece
ben	ka-pı	ke-le-bek	san-dal-ya
dil	kom-şu	ga-ze-te	bi-sik-let
al	göz-lük	çi-çek-çi	don-dur-ma
on	gü-neş	öğ-ret-men	be-le-di-ya

DİKKAT

Çok heceli sözcüklerde, iç seste hece başında ünlü ses bulunmaz.

- gaz-et-ec-i → x
- ga-ze-le-ci → ✓
- beb-ek-ler → x
- be-bek-ler → ✓
- elb-is-e → x
- el-bl-se → ✓
- seb-zec-i → x
- seb-ze-ci → ✓

1.5. ÜNLÜ UYUMU

Türkiye Türkçesi alfabesinde 8 ünlü harf vardır. Ünlülerin 4'ü kalındır; 4'ü incedir.

kalın ünlüler	a, ı, o, u
ince ünlüler	e, i, ö, ü

Türkçe bir sözcükte tüm ünlüler ya kalındır ya incedir, buna *ünlü uyumu* denir:

Örnekler:

ekmekçi — e — e — i = ince ünlü

kelebek — e / e / e — Ünlü uyumu var.

çiçek — i / e

bilgi — i / i

gözlük — ö / ü

ülke — ü / e

Örnekler:

koşucu — o — u — u = kalın ünlü

taşır — a / ı — Ünlü uyumu var.

ayak — a / a

yolcu — o / u

ışık — ı / i

kann — a / ı

• Kural Dışı Sözcükler

Bazı Türkçe sözcükler kalınlık incelik kuralına uymaz, bunların sayısı çok azdır:

anne	—	a / e
elma	—	e / a
şişman	—	ı / a
hani	—	a / ı
hangi	—	a / ı
kardeş	—	a / e

KURAL:

(i) Türkçede ekler en az iki şekildedir. (ii) Ek, sözcüğün sonuna eklenir (iii) Ek sözcüğün son ünlüsüne uyar.

Örnekler:

sözcük + { -lar // -ler }

çocuk	→	çocuklar
balık	→	balıklar
yumurta	→	yumurtalar
oda	→	odalar
gözlük	→	gözlükler
perde	→	perdeler
üzüm	→	üzümler
işçi	→	işçiler
para	→	paralar
bulut	→	bulutlar
yıldız	→	yıldızlar
dosya	→	dosyalar
gezegen	→	gezegenler
ses	→	sesler
köprü	→	köprüler
böcek	→	böcekler

KURAL:

Bir sözcükte ekler son ünlüye uyar. Son ünlü kalın ise ekin ünlüsü kalın olur; son ünlü ince ise ekin ünlüsü ince olur.

a / ı / o / u + (-lar) e / i / ö / ü + (-ler)

telefon	→	telefonlar	otomobil	→	otomobiller
mektup	→	mektuplar	market	→	marketler
kitap	→	kitaplar	vakit	→	vakitler
gitar	→	gitarlar	elma	→	elmalar
limon	→	limonlar	anne	→	anneler

• Kural Dışı Yabancı Sözcükler

Türkçede kullanılan bazı yabancı sözcükler sadece *ince ünlü* ekleri kabul eder.

Örnekler: alkol, amiral, general, hâl, harp, kalp, sembol, seyahat, kabahat, şefkât, hâyâl, kristal, rol, saat, sual, vokal ...

kalp	→	kalpler	sembol	→	semboller
vokal	→	vokaller	saat	→	saatler

Tek Tip Ekler

Aşağıdaki ekler çoklukta tek tiptir ve bu nedenle bazen bu ekler ünlü uyumuna uymaz.

• -yor

Ali oku-yor.

Ali gel-i-yor.

• -ki (-kü)

sabahki, akşamki, dünkü

• -leyin

sabahleyin, akşamleyin

• -daş (-taş)

arkadaş, meslektaş, dindaş

• -(i)ken

hasta iken, genç iken

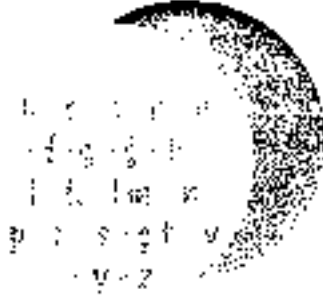
• -gîl

Mehmetgîl, Aylagîl, kedigîller

• -mtırak

yeşilmtırak, sarımtırak

1.6. ÜNSÜZ UYUMU

Türkiye Türkçesinin alfabesinde 21 ünsüz vardır. Ünsüzler *sert* ve *yumuşak* olarak ikiye ayrılır.

Ünsüzler	b, c, ç, d, e, f, g, ğ, h, j, k, l, m, n, p, r, s, ş, t, v, y, z
sert ünsüzler	ç, f, h, k, p, s, ş, t (FıSıTıKıÇı ŞaHaP)
yumuşak ünsüzler	b, c, d, g, ğ, j, l, m, n, v, y, z

NOT: a, e, i, i, o, ö, u, ü sesleri de yumuşaktır.

Bir sözcüğün son sesi sert ise gelen ekin ilk sesi de sert olur. (ii) Bir sözcüğün son sesi yumuşak ses ise, gelen ekin ilk sesi de yumuşak olur. Bu kurala *ünsüz uyumu* denir.

<i>sert son ses + sert ünsüz</i>
<i>yumuşak son ses + yumuşak ünsüz</i>

Örnek: [-da/-de/-ta/-te]

sokak + ta	ev + de
masa + da	çiçek + te
bahçe + de	kutu + da

Örnek: [sözcük + -dan/-den / -tan / ten]

sert ses -sert ünsüz	yumuşak ses + yumuşak ünsüz	Ünsüz + yumuşak ünsüz
ağaç-tan	deniz-den	masa-dan
dolap-tan	ev-den	bahçe-den
sepet-ten	okul-dan	gazete-den
kent-ten	salon-dan	halı-dan

Ünlü seslerden sonra mutlaka yumuşak ünsüzler gelir.

cadde-den	oda-dan
hikaye-den	gazete-den
tahta-dan	banyo-dan

1.7. ÜNSÜZ YUMUŞAMASI

Türkçede kelime sonundaki *p, ç, t, k* sesleri ünlü ile başlayan ek aldıklarında yumuşar ve bu sesler *b, c, d, g / ğ* olur. Bu kurala, *ünsüz yumuşaması* denir.

son ses	-p + ünlü	→	-b-
son ses	-ç + ünlü	→	-c-
son ses	-t + ünlü	→	-d-
son ses	-k + ünlü	→	-g- // -ğ-

p > b, ç > c, t > d, k > g şeklindeki sözcükler azdır. Bu durum *İstisna* şeklindedir.

-p > -b :

kitap + a → kitaba
dolap + a → dolaba
şarap + a → şaraba
ilaç + a → ilaca

-ç > -c :

çekip + e → çekice
kazanç + a → kazanca
sonuç + a → sonuca
genç + e → gence

-t > -d :

yurt + a → yurda
kanat + a → kanada
vücut + a → vücuda
senet + e → senede

-k > -g durumu ise çok az sayıdaki Farsça sözcük ve bir tane Türkçe sözcükte olur:

renk + e → renge denk + e → denge
ahenk + e → ahenge
kepenk + e → kepenge
çelenk + e → çelenge

-k > -ğ-: Bu durum tüm Türkçe sözcükler için kural şeklindedir.

toprak + a → toprağa
durak + a → durağa
bebek + e → bebeğe
gömlek+ e → gömleğe

• Kural Dışı Sözcükler

(i) Yabancı sözcüklerin çoğunu bu kural etkilemez. (ii) Tek heceli sözcükler de genellikle bu kuraldan etkilenmez. Bu kurala uymaz. Aşağıdaki tabloda yer alan sözcüklerde ünsüz yumuşaması olmaz:

bir heceli	<i>ak, at, iç, et, üst, alt, sırt, saç, kat, kaç, semt, kök, fark, park, ırk, aşk, yat, zevk, çek, şut...</i>
iki heceli	<i>saat, kanıt, yanıt, taşıt, devlet, cennet, turist, millet, kent, market, paket, merak, şiddet, sohbet, ücret, şirket, hukuk, hizmet, davet, fiyat, nefret, sanat, tişört...</i>
üç heceli	<i>bisiklet, ziyaret, hareket, vasiyet, internet, tabiat, ithalat, ihracat, memleket, vflayet, hükümet, felaket, cinayet...</i>
dört heceli	<i>edebiyat, faaliyet, medeniyet, mezuniyet, cumhuriyet...</i>

UYGULAMALAR

Uygulama 1

Tablodaki boşlukları büyük harfler ile doldurunuz.

....	B	G
....	P	Z

Uygulama 2

Tablodaki boşlukları küçük harfler ile doldurunuz.

....	b	g
....	p	z

Uygulama 3

Tablodaki boşlukları doldurunuz.

büyük	A
küçük	a

Uygulama 4

Tablodaki boşlukları doldurunuz.

.....
a.....	e.....

Uygulama 5

Aşağıdaki sözcükleri uygun kutulara yerleştiriniz.

[okul, ev, gece, sabah, sıra, masa, çiçek, baba, yok, öğretmen, perde, ekmek, çocuk, koltuk, yüz, sözlük, çocuk, yol, kedi, var]

kalin ünlü sözcük	okul,
ince ünlü sözcük	ev,

Uygulama 6

Boşluklara ünlü harfler yazınız, sözcükleri tamamlayınız.

F...TB...L	B...LG...S...Y...R
...C...K	...R...B...
S...K...K	D...VL...T
Ş...K...R	D...R...K
B...NK...	B...B...K
K...LT...K	D...N...Z

Uygulama 7

İşaretleyiniz [K=kalin ünlü / İ=ince ünlü]

Sözcükler	K / İ	Sözcükler	K / İ
koyu	k	sözcük	i
gözlük		yurt	
araba		okul	
pencere		bardak	
tavşan		beş	
hayat		saat	
kalin		kapı	
ince		zeytin	
ağaç		yıl	
gül		erkek	

Uygulama 8

Kalin ünlülü (a-ı-o-u) sözcükler yazınız.

ağaç

ışık

oda

uçak

.....
.....
.....
.....
.....

.....
.....
.....
.....
.....

.....
.....
.....
.....
.....

.....
.....
.....
.....
.....

Uygulama 9

İnce ünlülü (e-i-ö-ü) sözcükler yazınız.

ekmek

ış

gözlük

ülke

.....
.....
.....
.....
.....

.....
.....
.....
.....
.....

.....
.....
.....
.....
.....

.....
.....
.....
.....
.....

Uygulama 10

Sözcüklerdeki ünlü ve ünsüzleri gösteriniz.

Romanya	o-a-a	r-m-n-y
İngiltere
Rusya
Hindistan
Belçika
Ürdün
Meksika
İran
Amerika
Azerbaycan

Uygulama 11

Ünlü ve ünsüz harfleri birleştiriniz, sözcükler oluşturunuz.

Ünlü	Ünsüz	
U-A	Ç-K	UÇAK
O-A	N-L-R
E-İ-E	K-L-M
Ö-E-E	Ğ-T-R-N-M
E-A-A	R-M-H-B
U-O	F-T-B-L
E-A	L-S-M
E-İ	Ş-R-H
A-İ-E	L
O-E	R-P-B-L-M
Ö-E	G-Ş-N
E-U	T-K-M-P
E	R-D-S
A-U	Y-Ğ-M-R
İ-E	Ç-Ç-K

Uygulama 12

Sözcükleri hecelerine ayırınız.

Ankara	an-ka-ra	yemek
otobüs	sabah
günaydın	kütüphane
bilgisayar	akşam
portakal	gazeteci

Uygulama 13

Heceleeri birleştiriniz, sözcükler yapınız.

Örnek: sı + nıf = sınıf

hece	hece	sözcük
ka	ker	kağıt
şe	ke
ül	şi
va	yun
şef	tan
o	ğit
dik	kat
ki	kat
cüz	dan
şe	hir

Uygulama 14

Hece sayısını işaretleyiniz.

Sözcük	1h.	2h.	3h.	4h.	5h.
arkadaşlık				√	
gözlük					
göz					
yumurtacı					
kitapçıdaki					
inatçılık					
parasız					
toplantı					
bu					

uykucu

tuz

deniz

dondurmacı

sen

kulaklık

UYGULAMA 1

Uygulama 1

Sözcükleri ünlü uyumuna göre uygun bölüme yerleştiriniz.

(çocuk, aile, çiçek, otobüs, gözlük, diploma, masa, gazete, sistem, gezegen, kağıt, güney, doğu, mevsim, silah, sokak, adres, banka, ilkbahar, daire)

Ünlü uyumu var	Ünlü uyumu yok
çocuk	aile

Uygulama 2

Sözcükleri işaretleyiniz. (Ünlü uyumu var: √, Ünlü uyumu yok: X)

Sözcükler	
yakın	ihimal
kelime	sözcük
soru	kitap
cevap	aile
konuk	arkadaş
misafir	hoca

Sesli ünlüler	Siz
haraket	polis
davranış	doktor
insan	defter
kolay	sınıf
problem	vakit
yanıt	zaman
cevap	aile
uyku	öğrenci
gazete	müdür

Uygulama 3

Sesleri uygun kutuya yerleştiriniz.

(b, ç, c, v, z, t, h, r, y, s, d, f, ğ, s, l, m)

Sert ünsüzler	Yumuşak ünsüzler
ç,	b,
.....

Uygulama 4

Cümlelerdeki sert ve yumuşak ünsüzleri gösteriniz.

	Sert ünsüz	Yumuşak ünsüz
Bu bir katıptır.	k-t-p-t	b-b-r-r
Benim kedim yok.		
Çiçek çok güzel.		
Onun saçı siyah.		
Mutfak geniş.		

Uygulama 5

Aşağıdaki sözcüklere *-dır / -dir / -dur / -dür / -tır / -tir / -tur / -tür* eklerinden uygun olanını getiriniz.

fabrika- <i>dır</i>	hayat.....	gözlük.....
genç.....	hayvan.....	inatçı.....
alle.....	ekmek.. ..	kırmızı.....
yurt.....	bahar.....	mavi.....
millet.....	hoca.....	kötü.....
sınıf.....	daire.....	büyük.....

Uygulama 6

Cümlelerdeki yanlış yazılmış sözcükleri bulunuz; sözcüklerin doğru şekillerini yazınız.

Benim <u>çiçekim</u> kırmızı.	<i>çiçeğim</i>
Şu kazakı istiyorum.
Tren şimdi istasyonda.
Ankara'ta yaşıyorum.
Ben Rusya'tan geliyorum.
Sözlüküm nerede?
Kedi ağaçta çıkıyor.
Bisikledim çok hızlı.
Gözlüküm kırıldı.
Ayşe evte.

Uygulama 7

Sözcüklere *-ın / -in / -un / -ün* eklerinden uygun olanını getiriniz (Ses olaylarına dikkat ediniz.).

ad- <i>ın</i>	kitaplık.....	yumuşak.....
arkadaş.....	kuyruk.....	renk.....
çiçek.....	sokak.....	ahenk.....
çocuk.....	uzak.....	günlük.....

Uygulama 8

Sözcüklere **-ın / -in / -un / -ün** eklerinden uygun olanını getiriniz (Ses olaylarına dikkat ediniz.).

devlet- in	saat.....	kent.....
dikkat.....	hayat.....	semt.....
dört.....	market.....	avlat.....
yurt.....	bisiklet.....	cilt.....
kurt.....	kanıt.....	deri.....

Uygulama 9

Sözcüklere **-s / -e** eklerinden uygun olanını getiriniz (Ses olaylarına dikkat ediniz.).

ağaç.....	ıç.....	başlangıç.....
ilaç.....	kaç.....	vinç.....
üç.....	saç.....	genç.....
sevinç.....	araç.....	sonuç.....

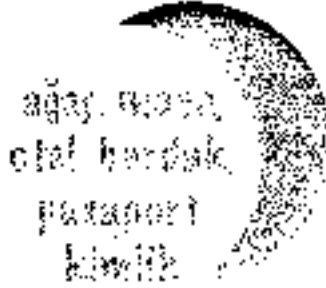
Uygulama 10

Sözcüklere **-ı / -i / -u / -ü** eklerinden uygun olanını getiriniz (Ses olaylarına dikkat ediniz.).

sebep.....	top.....	kitap.....
dolap.....	cevap...	kebab.....
kayıp.....	grup.....	çorap.....

II ŞEKİL

İSİM (AD) ÇEKİMİ (I)

II.1. İsim (Ad)

Ad olan kelimeleri şu şekilde sınıflandırınız.

a. Cins Adları: Evrendeki aynı türden olan varlıkların, nesnelenn adlarıdır.

Örnek: kalem, gezegen, ırmak, insan, kedi, meyve, televizyon, ülke, kitap...

Cins adları, yalnızca cümle başında büyük harf ile yazılır.

Emayı ben yiyorum.

Ben **e**mayı yiyorum.

b. Özel Adlar: Evrende tek olan varlık, nesne ve olguların adlarıdır.

Kişi Adları: Ayşe, Ali, Aleks, Tanya, Selma...

Şehir Adları: Paris, Atina, Bağdat, Pekin, Moskova...

Dil Adları: Rusça, Arapça, Almanca, İngilizce, Türkçe...

Ülke Adları: Şili, Avusturya, Suriye, Çin, Bosna-Hersek...

Coğrafya Adları: Alp Dağları, Van Gölü, Amazon Nehri, Asya, Afrika ...

Olaylar: II. Dünya Savaşı, Fransız İhtilali, Türk-Yunan Savaşı...

Özel isimlerin ilk harfleri daima büyük harf ile yazılır.

(i) **A**hmet bir öğrencidir. (cümle başı)

(ii) Ben **A**nkara'da yaşıyorum. (cümle içi)

(iii) En büyük kıta **A**nya'dır. (cümle sonu)

Özel isimler çekim eki aldıklarında, isim ve ek (')ife ayrılır.

Ali'nin ailesi....

Selma şimdi Roma'da.

Ben Bosna'dan geldim.

c. **Soyut Adlar:** Duygu, düşünce ve kavram bildiren adlardır.

Örnek: adalet, sevgi, aşk, nefret, kıskançlık, merhamet, gençlik, insanlık...

d. **Somut Adlar:** Nesne ve varlıkların adlarıdır.

Örnek: araba, bilgisayar, gözlük, sıra, aslan, telefon, uçak, çanta...

e. **Tekil Adlar:** Özel ya da cins adlardan bir tanesini gösteren ad.

Örnek: uçak, ülke, Ali, buzdolabı, polis ...

Türkçede teklik için işaret [ø]'dir.

f. **Çokluk Adlar:** En az iki varlık ya da nesneyi gösteren adlardır. Bu sözcüklerde çokluk eki [-lar / -ler] vardır.

Örnek: uçaklar, ülkeler, atlar, polisler, binalar ...

g. **Topluluk Adları:** Genellikle çokluk eki [-lar / -ler] taşımayan ancak çokluk anlatan adlardır.

Örnek: aile, sınıf, grup, örnek, meclis, ordu, orman, sürü, takım

aile (anne, baba, çocuk)

sınıf (öğrenciler)

ordu (askerler)

orman (ağaçlar)

ÖRNEK:

[-gil // -giller] eki topluluk adları yapar.

Örnekler:

(i) Selmagil (Selma ve ailesi; Selma ve arkadaşları)

(ii) Dayımgil (dayım ve ailesi)

PİKKAL

Çokluk eki de topluluk adı yapabilir.

Örnek:

- (i) Selma/ara (Selma'nın evine)
- (ii) Teyzem/era (teyzemin evine)

UYGULAMALAR

Uygulama 1

Aşağıdaki sözcükleri uygun kutulara yerleştiriniz.

(*kitap, araba, viyana, terzi, roma, hastane, italya, şemsiye, alp dağları, topkapı sarayı, mühendis, nil nehri, ressam, kuzey kutbu, kitaplık, birinci dünya savaşı*)

çins adı	<i>kitap,</i>
özel ad	<i>Viyana,</i>

Uygulama 2

Aşağıdaki cümlelerde yanlış yazılan sözcükleri bulunuz, düzeltiniz.

- ben Ankarada yaşıyorum. Ben // Ankara'da
- Ali romanyalı'dır.
- Sizin yurd'unuz nerede?
- baykal Göl'ü Rusyadadır.
- Türkiye'nin Başkentİ Ankaradır.
- Mars ve Venüs gezegendir.
- Çin bir asya ülkesidir.
- tac Mahal Hindistandadır.
- Selmanın ailesi Almanyada.
- Benim Adım Sonyal

Uygulama 3

Cins adları ve özel adlar yazınız.

gözlük, *Roma,*

.....

.....

.....

.....

II.1.1. İsimlerde Teklik / Çokluk

[-lar / -ler]

Türkçede bir ismi çokluk yapmak için öncelikle *çokluk eki* kullanılır.

Çokluk eki = [-lar / -ler]

çocuk (1 çocuk) = teklik

çocuklar (en az 2 çocuk) = çokluk

teklik	çokluk
koltuk	koltuklar
kelebek	kelebekler
sınıf	sınıflar
ülke	ülkeler
elma	elmalar
aile	aileler

bulut > bulutlar
çiçek > çiçekler
aile > aileler
saat > saatler

Bazı yabancı sözcükler yalnızca [-ler] ekini kabul eder:

saat, hâl, harf, seyahât, hayal, hakikât, sembol, roi, harp, kalp, kristal, metal, alkol, general, amiral, sürat, kabahât, şefkât, dikkât, hilâl, helâl, ıggâl...

sembol → semboller
harf → harfler
hayal → hayaller
kalp → kalpler
saat → saatler

metallar x
metaller ✓
harflar x
harfler ✓

Çokluk eki bazen *topluluk adı* oluşturabilir:

Aliler öğrencidir. (Ali ve arkadaşları)

Aydalar zengindir. (Ayda'nın ailesi)

UYGULAMA

Uygulama 1

Sözcüklere çokluk ekini [-lar; -ler] ekleyiniz (Ünlü uyumuna ve istisna sözcüklere dikkat ediniz.).

yabancı.....	yatak.....	sıra.....
şehir.....	içecek.....	silgi.....
koltuk.....	yemek.....	çiçek.....
sözlük.....	oda.....	soru.....
avukat.....	mutfak.....	yanıt.....

Uygulama 2

Sözcüklere çokluk ekini [-lar; -ler] ekleyiniz (Ünlü uyumuna ve istisna sözcüklere dikkat ediniz.).

kütüphane.....	kitap.....	elma.....
bina.....	problem.....	kiracı.....
otel.....	fiyat.....	tuvalet.....
mektup.....	otobüs.....	kitap.....
kardeş.....	aile.....	lastik.....

Uygulama 3

Sözcüklere çokluk ekini [-lar; -ler] ekleyiniz (Ünlü uyumuna ve istisna sözcüklere dikkat ediniz.).

kalp.....	metal.....	konuk.....
hayal.....	saat.....	sokak.....
meslek.....	olay.....	toplum.....
hâl.....	alkol.....	devlet.....
sembol.....	makale.....	inanç.....

11.1.2. İyelik

İye = sahip olunan mal, kişi, varlık, nesnelere

Türkçede iyelik, ekler ile gösterilir. Sahip olunan sözcüğün sonuna iyelik ekleri eklenir. İyelik ekleri sahip olunan varlığı gösterir. İyelik eki almış bir sözcük, ilgi zamirleri ile kullanılır. Türkçede ilgi zamirlerini göstermek zorunlu değildir.

• İlgili Zamirleri

benim	teklik 1. kişi
senin	teklik 2. kişi
onun	teklik 3. kişi
bizim	çokluk 4. kişi
sizin	çokluk 5. kişi
onların	çokluk 6. kişi

(a) Ünlü ile Biten Sözcük + İyelik

Ünlü ses [a / e / i / o / u / ü] ile biten sözcüklerle kullanılan iyelik ekleri aşağıdaki şekildedir:

benim	+ isim + [-m]
senin	+ isim + [-n]
onun	+ isim + [-sı/-si/-su/-sü]
bizim	+ isim + {-mız/-miz/-muz/-müz}
sizin	+ isim + [-rız/-riz/-ruız/-rüz]
onların	+ isim + [-ları/-leri]

odam
sevgin
masamız
ordunuz

Örnekler:

benim	aile-m	odam	sorum	öyküm
senin	aile-n	odan	sorun	öykün
onun	aile-si	odası	sorusu	öyküsü
bizim	aile-miz	odamız	sorumuz	öykümüz
sizin	aile-niz	odanız	sorunuz	öykünüz
onların	aile-leri (aile-si)	odaları (odası)	soruları (sorusu)	öyküleri (öyküsü)

(2) Ünsüz İle Biten Sözcük + İyelik

Ünsüz sesler ile biten sözcüklerle kullanılan iyelik ekleri aşağıdaki şekildedir:

- benim + isim + [-im/-im/-um/-üm]
- senin + isim + [-ın/-in/-un/-ün]
- onun + isim + [-ı/-i/-u/-ü]
- bizim + isim + [-ımız/-imiz/-umuz/-ümüz]
- sizin + isim + [-ınız/-iniz/-unuz/-ünüz]
- onların + isim + [-ları/-leri]

Örnekler:

benim	kardeş-im	hayatım	okulum	gözüm
senin	kardeş-in	hayatın	okulun	gözün
onun	kardeş-i	hayatı	okulu	gözü
bizim	kardeş-imiz	hayatımız	okulumuz	gözümüz
sizin	kardeş-iniz	hayatınız	okulunuz	gözünüz
onların	kardeş-leri (kardeşi)	hayatları (hayatı)	okulları (okulu)	gözleri (gözü)

Örnek Cümleler:

- Benim evim geniş.
Benim takımım şampiyon!
Senin annen doktor.
Senin yüzün çok güzel.
Onun arabası çok lüks.
Onun notları yüksek.
Bizim ülkemiz zengin.
Bizim ülkemiz modern.

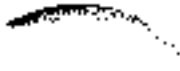
KURALLAR

Türkçede *benim, senin, onun, bizim, sizin, onların* ilgi zamirlerini cümlede kullanmak zorunlu değildir. Bu zamirleri cümleden atabiliriz.

- Benim* kardeşim öğrenci. = Kardeşim öğrenci.
Benim ailem büyük. = Ailem büyük.
Senin odan çok temiz. = Odan çok temiz.
Senin saçın uzun. = Saçın uzun.
Onun oteli sağda. = Oteli sağda.
Onun mesleği doktorluk. = Mesleği doktorluk.
Bizim başbakanımız akıllı. = Başbakanımız akıllı.
Bizim eşyalarımız eski. = Eşyalarımız eski.
Sizin pasaportunuz eski. = Pasaportunuz eski.
Sizin gözleriniz yeşil. = Gözleriniz yeşil.
Onların bilgisayarları bozuk. = Bilgisayarları bozuk.
Onların arabası yeni model. = Arabası yeni model.

benim ailem > Ø ailem
senin diploman > Ø diploman

II.1.3. İyelik ve Ünlü Düşmesi

Bazı Türkçe sözcükler ve bazı yabancı sözcükler ünlü ile başlayan ek (iyelik eki) aldıklarında ikinci hecedeki ünlü ses (-ı, -i, -u, -ü > e) düşer.

oğul + ünlü ses > oğl + ünlü ses > oğlum

	<i>oğul</i>	<i>vakit</i>	<i>göğüs</i>	<i>sabır</i>
benim	oğl-um	vakt-im	göğs-üm	sabr-ım
senin	oğl-un	vakt-in	göğs-ün	sabr-in
onun	oğl-u	vakt-i	göğs-ü	sabr-ı
bizim	oğl-umuz	vakt-imiz	göğs-ümüz	sabr-ımız
sizin	oğl-unuz	vakt-iniz	göğs-ünüz	sabr-iniz
onların	<i>oğul-ları</i>	<i>vakitleri</i>	<i>göğüs-leri</i>	<i>sabır-ları</i>

ÖNEMLİ

Çokluk 3. kişinin çekiminde ünlü düşmesi olmaz.

Ünlü Düşmesinin Olduğu Bazı Sözcükler:

oğul, gönül, beyin, boyun, alın, ağız, göğüs, karın, avuç, omuz, koyun, emir, fikir, şükür, ömür, vakit, nakit, akıl, şehir, isim, nehir, zehir, kayıp, hayır, kayıt, keşif, nakli, nakit, fatih, hapis, kabir, sabır, şehir, asır, kasıt, cisim, nesil, asıl, şekil, vasıf, hasım hısım...

Örnekler:

	<i>karı</i>	<i>oğul</i>	<i>isim</i>	<i>şehir</i>
benim	karım	oğlum	ismim	şehrim
senin	kamın	oğlun	ismin	şehrin
onun	kamı	oğlu	ismi	şehri
bizim	karnımız	oğlumuz	ismimiz	şehrimiz
sizin	karnınız	oğlunuz	isminiz	şehriniz
onların	karnıları (karnı)	oğulları (oğlu)	isimleri (ismi)	şehirleri (şehir)

Örnek Cümleler:

Benim ismim Selma.

Senin oğlun doktor mu?

Kedinin karnı çok yumuşak.

Bizim fikrimiz çok ilginç.

Benim yaktım yok.

Senin şehrin çok uzak.

Atatürk'ün kabri Ankara'dadır.

Senin alın geniş.

Sizin bir emliniz var mı?

Nil nehri çok uzun ve büyüktür.

UYGULAMA 1

Uygulama 1

Aşağıdaki sözcükleri iyelik ekleri ile çekimleyiniz.

aile		
masa		masası
baba		
ülke		
oda		odan
düşünce		
ütü		
araba		
çorba		
havlu		havlularım
belge		

Uygulama 2

Aşağıdaki sözcükleri iyelik ekleri ile çekimleyiniz.

iş		işimiz
kitap		
pasaport		
sokak		
kağıt		
kalem		
vatan		
görev		göreviniz
televizyon		
arkadaş		
kardeş		
çiçek		
takım		
yemek		
bayrak		
gömlek		
yurt		
hayat		

Uygulama 3

Boşlukları uygun ilgi zamirleri (benim, senin...) ile doldurunuz.

- Benim ofisim Kızılay'da.
..... telefonun çok pahalı.
..... düşüncemiz ilginç.
..... arabası garajda.
..... notlarım çok yüksek.
..... gazeteniz burada.
..... eşyalarımız otele.
..... cevabın yanlış.
..... yemeği harika.
..... televizyonları bozuk.
..... odam çok geniş.
..... hayatın ilginç.
..... çayı soğuk.

Uygulama 4

Sözcükleri iyelik ekleri ile çekimleyiniz.

saat	saatim				
hayal					
kalp					
hâl					
sembol					
rol					

Uygulama 5

Cümlelerdeki boşlukları uygun şekilde doldurunuz (Ünlü düşmesine dikkat ediniz.).

1. Benim (vakit) yok.
2. Benim (fikir) çok ilginç.
3. Senin (resim) renkli.
4. Senin iki (oğul) var.

5. Bizim (şehir) kalabalık.
6. Onun (isim) Ahmet.
7. Sizin (omuz) kırık.
8. Sizin (kayıt) yok.
9. Onların (sabır) az.
10. Benim (kayıp) çok.

Uygulama 6

Sözcükleri uygun şekilde iyelik ekleri ile çekimleyiniz.

oğul	oğlum		
gönül			
koyun			
omuz			
ömür			
fikir			
cıslım			
şehir			
resim			
akıl			

Uygulama 7

Sözcükleri uygun şekilde iyelik ekleri ile çekimleyiniz (Ses olaylarına dikkat ediniz.).

	Sabır	Sabır	Sabır
vakit	vaktin		
kayıt			
kayıp			
nakil			
nakit			
nehir			
hayır			
sabır			
şahıs			
İsim			

II.1.4. Ek Fİl Geniş / Şimdiki Zaman

ek fill = l-mek = bir kişi olmak, bir durumda olmak

kişi // durum + kişi ekleri

a. Olumlu Çekim

Ek fiilin geniş (şimdiki) zaman çekiminde aşağıdaki ekler kullanılır, bu ekter hem kişiyi hem de zamanı gösterir.

Ek Fİl Geniş (Şimdiki) Zamanın Kişi Ekleri:

Ben	+ kişi // durum +	-(y)ım // -(y)im // -(y)um // -(y)üm
Sen	+ kişi // durum +	-sin // -sin // -sun // -sün
O	+ kişi // durum +	-dır // -dir // -dur // -dür // -tir // -tir // -tur // -tür
Biz	+ kişi // durum +	-(y)ız // -(y)iz // -(y)uz // -(y)üz
Siz	+ kişi // durum +	-sınız // -sınız // -sunuz // -sünüz
Onlar	+ kişi // durum +	-dırlar // -dirler // -dırlar // -dürler -tırlar // -tirler // -turlar // -türler -lardır // -lerdir -lar // -ler

[0]

Ünsüz ile Biten Sözcüklerin Çekimi

ben	insan-ım	güzelim	yorgunum	üzgünüm
sen	insan-sın	güzelsin	yorgunsun	üzgünsün
o	insan-(dir)	güzel(dir)	yorgun(dur)	üzgün(dür)
biz	insan-ız	güzeliz	yorgunuz	üzgünüz
siz	insan-sınız	güzelsiniz	yorgunsunuz	üzgünsünüz
onlar	insan-(dirlar)	güzel(dirler)	yorgun(durlar)	üzgün(dürler)

Ünlü ile Biten Sözcüklerin Çekimi

ben	hasta-yım	iyiyim	mutluyum	güçlüyüm
sen	hasta-sın	iyisin	mutlusun	güçlüsün
o	hasta-(dir)	iyi(dir)	mutlu(dur)	güçlü(dür)
biz	hasta-yız	iyiyiz	mutluyuz	güçlüyüz
siz	hasta-sınız	iyisiniz	mutlusunuz	güçlüsünüz
onlar	hasta-(dirlar)	iyi(dirler)	mutlu(durlar)	güçlü(dürler)

Ünlü ile biten sözcüklerde, *ben* ve *biz* çekiminde ekin başında /-y-/ yardımcı sesi kullanılır:

Ben iyi-y-im.

Ben Ankaralı-y-ım.

Biz İstanbullu-y-uz.

Biz kötü-y-üz.

Örnek Cümleler:

Ben bir öğretmenim.

Ali avukattır.

Ben futbolcuyum.

Hayatım kusursuzdur.

Ben bugün sinirliyim.

Sen çok sağlıklısın.

Biz mutluyuz.

Siz oldukça yeteneklisiniz.

Onlar çok *titizdirler* (titizlerdir).

Biz çok *yalnızız*.

Siz oldukça *meşgulsünüz*.

Selma hoş bir *hanımdır*.

Kedim pek *yaramazdır*.

Kardeşim çok *afacandır*.

Benim öğrencilerim *akıllıdır*.

Sizin mesleğiniz çok *kutsal*.

Siz *konukseversiniz*.

Ben *Türk'üm*.

Sen *Rus'sun*.

O *Arap'tır*.

• Ek Fiilin Üçüncü Kişide Çekimi

Ek fiilin üçüncü kişi çekiminde ünlü ve ünsüz uyumuna göre 8 farklı ek kullanılır:

kişi // durum + [-dır // -dir // -dur // -dür // -tir // -tir // -tur // -tür]

Istanbul *güzel*dir.

Selma bir *kadın*dır.

Kutuplar daima *soğuk*tur.

Helga bir *Alman*'dir.

Çöller *sıcak*tır.

Burası bir *ofis*tir.

Kutuplar daima *soğuk*tur.

Onun odası çok *küçük*tür.

siyahtır
beyazdır

Değişmeyen, genel bir durumu anlatan cümlelerde genellikle [-dır ...] eki kullanılır.

kişi // durum + [-dır... // -tir...] = geniş zaman // sabit, statik özellik, durum

Örnek Cümleler:

Gökyüzü *maavidir*. (sabit durum)

Buz *soğuktur*.

Türkiye'nin başkenti *Ankara'dır*.

Anneler *güzel*dir.

İtalya *Avrupa'dadır*.

Natali Rus'tur.
Mars bir gezegendir.
Demir bir elementtir.
Dünya yuvaraktır.
Güneş sıcaktır.

Geçici bir durum ya da özelliği anlatan cümlelerde [-dır ...] eki kullanılmaz.

kişi // durum + [-dır... // -tir...> Ø] = şimdiki zaman // değişken, dinamik özellik, durum

Örnekler:

Bu çay çok sıcak. (Şimdi sıcak, sonra soğuk olacak.)
Ekmek taze. (şimdi taze, sonra bayat olacak.)
Ali bugün çok hasta.
Selma şu an meşgul.
Kedim çok küçük.
Alaks şimdi evde.
Banyomuz çok temiz.
Ellerim kirli.
Cüzdanım boş.
Hava bu akşam bulutlu.

b. Olumsuz Çekim

Türkçede ek fiilin olumsuz çekiminde [değil] kelimesi kullanılır.

kişi / durum + değil + kişi eki

Ben değil-im
Sen değil-sin
O değil(dir)

Hastayım (+)
Hasta değilim (-)

Biz değil-iz
Siz değil-siniz
Onlar değil(ler)
..... değil-dir-ler
..... değil-ler-dir
..... değil-dir

	Yabancı	Değil
ben	yabancıyım	yabancı değilim
sen	yabancıydın	yabancı değilsin
o	yabancı	yabancı değil (dir)
biz	yabancıyız	yabancı değiliz
siz	yabancısınız	yabancı değilsiniz
onlar	yabancılar	yabancı değiller

Örnek Cümleler:

Ben, çocuk değilim.

Ben, yaşlı değilim.

Biz, evli değiliz.

Biz, zengin değiliz.

Sen, hasta değilsin.

Sen, mutlu değilsin.

Siz, zengin değilsiniz.

Siz, yoksul değilsiniz.

O, işçi değil.

O, polis değil.

Onlar, okulda değil.

Onlar, fabrikada değil.

Bu, bir ağaç değil.

Bu, benim değil.

Burası, sıcak değil.

Burası, soğuk değil.

Şu, onun arabası değil.

Şu, onun bilgisayarını değil.

Şurası, bir dükkân değil.

Şurası, postane değil.

Onlar, şehirliler değildir.

O, köylü değildir.

Orası, kasabam değildir.

Orası, şehrim değildir.

SORU ÇEKİMİ

a. Olumlu Soru

kişi // durum + -mi / -mî / -mu / -mü + y + kişi eki → Evet // Hayır

Ben mıyım? // miyim? // muyum? // müyüm?

Biz mıyız? // miyiz? // muyuz? // müyüz?

Sen mısın? // misin? // musun? // müsün?

Siz mısınız? // misiniz? // musunuz? // müsünüz?

O mı? // mi? // mu? // mü? [mıdır? // midir? // mudur? // müdür?]

Onlar-lar mı? // -ler mi?

Örnekler:

Ben sağlıklı mıyım?

Evet, sen çok sağlıklısın.

Hayır, sen sağlıklı değilsin.

Evet... (+)

soru (+)

Hayır... (-)

Biz uykucu muyuz?

Evet, siz uykucusunuz.

Hayır, siz uykucu değilsiniz.

Sen Türk müsün?

Evet, ben Türküm.

Hayır, ben Türk değilim.

Siz yabancı mısınız?

Evet, biz yabancıyız. (Ben yabancıyım.)

Hayır, biz yabancı değiliz. (Ben yabancı değilim.)

O, diplomat mı?

Evet, o bir diplomat.

Hayır, o bir diplomat değil.

Onlar bekârlar mı?

Evet, onlar bekârlar.

Hayır, onlar bekâr değiller.

b. Olumsuz Soru

kişi // durum + değil + mi + y + kişi eki → Evet // Hayır

Ben değil miyim?

Sen değil misin?

- O değil mi?
Biz değil miyiz?
Siz değil misiniz?
Onlar değil(ler) mi?

soru (-) Evet... (+)
Hayır... (-)

Örnek Cümleler:

- Ben iyi bir öğrenci değil miyim? Evet, sen iyi bir öğrenci değilsin.
Hayır, sen çok iyi bir öğrencisin.
Sen hasta değil misin? Evet, ben hasta değilim.
Hayır, ben çok hastayım.
O, şimdi Ankara'da değil mi? Evet, o şimdi Ankara'da değil.
Hayır, o şimdi Ankara'da.
Biz başarılı değil miyiz? Evet, siz başarılı değilsiniz.
Hayır, siz çok başarılısınız.
Siz zengin değil misiniz? Evet, biz zengin değiliz.
Hayır, biz zenginiz.
Onlar okulda değil(ler) mi? Evet, onlar okulda değil(ler).
Hayır, onlar okuldalar.

II.1.5. Var / Yok Cümlesi

Türkçede varlık/yokluk cümleleri aşağıdaki formüle göre kurulur:

İlgi zamiri + İsim + iyelik eki + [VAR // YOK]

- Benim evim var // yok.
Senin paran var // yok.
Onun mesleği var // yok.
Bizim zamanımız var // yok.
Sizin kitabınız var // yok.
Onların arabası var // yok.

Örnek Cümleler:

Benim iki kız kardeşim var.

Ali'nin üç teyzesi var.

Benim bugün işim yok.

Bizim lüks bir arabamız var.

Sizin örnekli bir probleminiz yok.

Senin mutlu bir hayatın var.

Benim şu an param yok.

Bizim küçük bir bahçemiz var.

Senin pasaportun yok.

Onların yarın randevusu yok.

UYGULAMA 1

Uygulama 1

Sözcükleri ek fiilin geniş zamanı ile çekimleyiniz.

	zenginim			
ben				
sen				
o				
biz				
siz				
onlar				

Uygulama 2

Sözcükleri ek fiilin geniş zamanında çekimleyiniz (ben ve biz çekiminde [-y-] yardımcı sesli unutmayınız.).

	mutluyum			
ben				
sen				
o				
biz				
siz				
onlar				

Uygulama 3

Aşağıdaki cümleleri ek fiil geniş zaman ile tamamlayınız.

Ben çok mutlu <i>yum</i>	Siz çok güzel.....
Biz şimdi Ankara'da.....	Ben on sekiz yaşında.....
Sen galiba yorgun.....	Çocuklar oldukça küçük.....
Ali bir Arap.....	Odamız çok soğuk.....
Boris bir Rus.....	Sen benim arkadaşım.....
Biz Bosnalı.....	Ben biraz zayıf.....
Siz çok yetenekli.....	Sen çok şişman.....
Onlar şimdi okulda.....	Biz bankacı.....
Ben iyi bir mühendis.....	Siz neredeli.....?
Biz cesur asker.....	Ben parasız.....

Uygulama 4

Aşağıdaki cümleleri olumsuz yapınız.

Asya büyük bir kıtadır.	<i>Asya büyük bir kıta değildir.</i>
Biz üç kız kardeşiz.
Ben bugün yorgunum.
Ali Çinlidir.
Sen sarışsın.
Bizim işimiz var.
Ben evliyim.
Sen bekârsın.
Biz şimdi ofisteyiz.
Dedem hastanede.
Çiçekler kırmızı.
Ben meşgulüm.
Benim zamanım var.
Arabanız garajda.
Bu mektup sana.
O hanım, benim annem.
Ben çok mutluyum.

Uygulama 5

Aşağıdaki cümleleri soru cümlesine dönüştürünüz.

Sen mutlusun.	<i>Sen mutlu musun?</i>
Ben mükemmelim.
Ali dışarıda.
Yolcular istasyonda.
Biz bankacıyız.
Siz konukseversiniz.
Onlar çok çalışkan.
Ben oldukça tembelim.
Evim çok geniş.
Bu gece hava bufutlu.
Sen futbolcusun.
Ben şimdi çok açım.
Sen şimdi toksun.
Biz dersteyiz.
Siz tatildesiniz.

Uygulama 6

Aşağıdaki cümleleri [var / yok] yüklemeleri ile tamamlayınız.

- Senin bir kedin var mı?
Evde süt
Bugün kaç dersimiz?
Gökyüzünde yıldızlar
Cüzdanımda para
Bizim şehrimizde metro
Ali'nin bir planı
Bizim sürücü belgemiz?
Sizin oturma belgeniz
Bu problemin çözümü.....?

Uygulama 7

Aşağıdaki **olumsuz** cümleleri **olumlu** yapınız.

İki yıldan beri Ankara'da değiliz.	<i>İki yıldan beri Ankara'dayız.</i>
Bugün hava soğuk değil.
Ben şu an işte değilim.
Biz mükemmel değiliz.
Ali bugün hasta değil.
Siz kardeş değilsiniz.
Selma, Rus değildir.
Ben sağlıklı değilim.
Sen çok dürüst değilsin.
Biz yetenekli değiliz.
Hava yağışlı değil.
Belgeler eksik değil.
Ben üniversite mezunu değilim.
Ben güzel bir çocuk değilim.
Biz Ankaralı değiliz.
Siz bu konuda haklı değilsiniz.

Uygulama 8

Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

Sen yabancı mısın?	<i>Evet, ben yabancıyım.</i>
Siz mutlu değil misiniz?	Hayır,
Ben başarılı mıyım?	Evet,
Sen şimdi evde misin?	Hayır,
Ben hasta mıyım?	Evet,
Siz bugün meşgul müsünüz?	Hayır,
Ben kibar değil miyim?	Evet,
Senin yurdun uzak mı?	Hayır,
Siz işçi misiniz?	Evet,
Olga şimdi derste mi?	Hayır,

Uygulama 9

Tablodaki boşlukları uygun şekilde doldurunuz.

Ankara'da	Ankara'dayım
Türkiye'de	
evde	
işte	
okulda	
otobüste	
sınıfta	
Türk	
Rus	
Boşnak	
Arap	
Çinli	
Kenyalı	
Romanyalı	

Uygulama 10

Aşağıdaki tabloları uygun şekilde doldurunuz.

mutlu	mutluyum
mutsuz	
büyük	
küçük	
saygılı	
zayıf	
şişman	
fakir	
zengin	
genç	
yaşlı	
sinirli	
sakin	
meşgul	
boş	
rahat	
çalçıkan	

Uygulama 11

Aşağıdaki tabloları uygun şekilde doldurunuz.

	Öğretmen	Öğretmeniz		
öğretmen				
doktor				
işçi				
memur				
polis				
asker				
mimar				
ev hanımı				
aşçı				
tezgahtar				
çevirmen				
pilot				
hemşire				
İşsiz				
bilim adamı				
bilgili				
yönetici				

II.2. Fiil Çekimi (1)

Türkçenin gramerinde 5 basit zaman vardır, bunlara gramerde *haber kipleri* denir; bunlar cümlelerin olma zamanını bildirir.

A. HABER KIPLERİ (BASİT ZAMANLAR)

Şimdiki Zaman

• Sürekli Şimdiki Zaman

Görülen Geçmiş Zaman

Öğrenilen Geçmiş Zaman

Gelecek Zaman

Geniş Zaman

II.2.1. Şimdiki Zaman

[şimdi = şu an]

fiil + (-i/-ı/-u/-ü-) şimdiki zaman eki + kişi eki

Şimdiki zaman için aşağıdaki kişi ekleri kullanılır:

Ben + fiil + *-um*

Sen + fiil + *-sun*

O + fiil + *[ø]*

Biz + fiil + *-uz*

Siz + fiil + *-sunuz*

Onlar fiil + *(-lar / ø)*

DİKKAT

[*-yor*] ekinin tek şekli vardır;

• kalın ünlülü fiil + (-ı/-u-) *-yor*

• ince ünlülü fiil + (-i/-ü-) *-yor*

a. Olumlu Çekim

Ünsüz ile biten fiil + [-ı / -i / -u / -ü] + yor + kişi eki

- [-yor] eki ile kullanılan ünlüler fiil ile uyumludur.
- Kişi eklerinin ünlüleri ise [-yor] eki ile uyumludur.

a/ı _ı	e/i _i	o/u _u	ö/ü _ü
al-ı-yor	gel-i-yor	ol-u-yor	gör-ü-yor
çalış-ı-yor	bil-i-yor	bul-u-yor	göl-ü-yor

	<i>otur-</i>	<i>düşün-</i>
ben	otur-u-yor-um	düşün-ü-yor-um
sen	otur-u-yor-sun	düşün-ü-yor-sun
o	otur-u-yor	düşün-ü-yor
biz	otur-u-yor-uz	düşün-ü-yor-uz
siz	otur-u-yor-sunuz	düşün-ü-yor-sunuz
onlar	otur-u-yor-lar	düşün-ü-yor-lar

	<i>taşın-</i>	<i>sev-</i>
ben	taşın-ı-yor-um	sev-i-yor-um
sen	taşın-ı-yor-sun	sev-i-yor-sun
o	taşın-ı-yor	sev-i-yor
biz	taşın-ı-yor-uz	sev-i-yor-uz
siz	taşın-ı-yor-sunuz	sev-i-yor-sunuz
onlar	taşın-ı-yor-lar	sev-i-yor-lar

Örnek Cümleler:

Ben Cebeci'de *oturuyorum*.

Ali yurttan *kalıyor*.

Selma formu *imzallıyor*.

Sen çok çok iyi *yaşıyorsun*.

Biz şimdi alışverişe *çıkıyoruz*.

Onlar pasaportlarını *yeniliyorlar*.

Ben dilekçe *yazıyorum*.

Ben şu an ailemi *düşünüyorum*.

Siz sözcükleri yanlış *yazıyorsunuz*.

Arkadaşlarım şimdi Antalya'da tatil *yapıyorlar*.

Aşağıdaki fiiller çekimlenirken ünsüz yumuşaması olur.

git- + iyor > gidiyor

et- + iyor > ediyor

tat- + iyor > tadıyor

güt- + uyor > güdüyor

ben	gidiyorum	... ediyorum	tadıyorum	güdüyorum
sen	gidiyorsun	... ediyorsun	tadıyorsun	güdüyorsun
o	gidiyor	... ediyor	tadıyor	güdüyor
biz	gidiyoruz	... ediyoruz	tadıyoruz	güdüyoruz
siz	gidiyorsunuz	... ediyorsunuz	tadıyorsunuz	güdüyorsunuz
onlar	gidiyorlar	... ediyorlar	tadıyorlar	güdüyorlar

Ünlü ile biten fiil + -yor- + kişi eki

KURAL

-a/-e- ünlüleri ile biten fiillere [-yor] eki eklendiği zaman fiilin sonundaki [-a- / -e-], kendinden önceki hecedeki ünlünün dar şekline dönüşür. Gramerde bu ses olayına *ünlü daralması* denir:

ağla- + yor > ağlıyor

kök ünlüsü	son ünlü	daralma
a →	a > ı	başla-> başlıyor
o →	a > u	kokla-> kokluyor
u →	a > u	tuzla-> tuzluyor
e →	e > i	bekle-> bekliyor

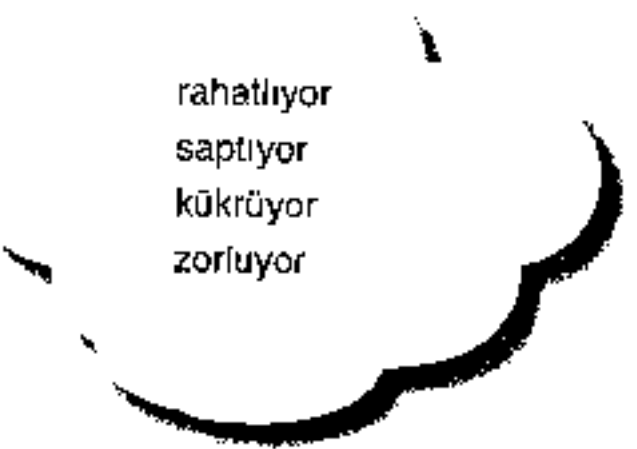
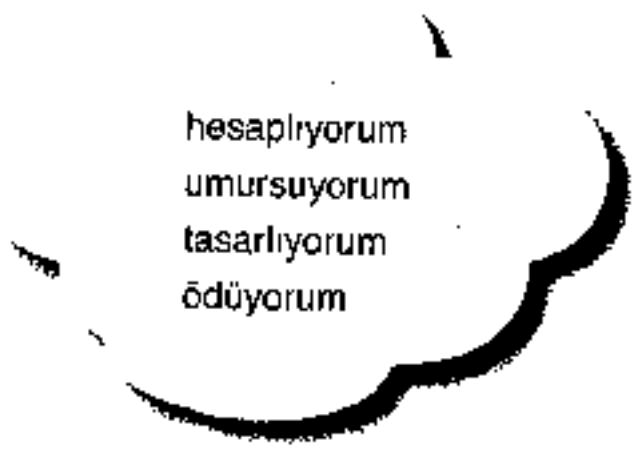
Çocuklar için Türkçe öğretimi için hazırlanmış bir dergi.

kök ünlüsü	son ünlü	daralma
i →	e > i	iste-> istiyor
ö →	e > ü	özle-> özlüyor
ü →	e > ü	ütüle-> ütülüyor

	<i>bekle-</i>	<i>anla</i>	<i>öde-</i>	<i>ist-</i>
ben	bekliyorum	anlıyorum	ödüyorum	istiyorum
sen	bekliyorsun	anıyorsun	ödüyorsun	istiyorsun
o	bekliyor	anıyor	ödüyor	istiyor
biz	bekliyoruz	anıyoruz	ödüyoruz	istiyoruz
şiz	bekliyorsunuz	anıyorsunuz	ödüyorsunuz	istiyorsunuz
onlar	bekliyorlar	anıyorlar	ödüyorlar	istiyorlar
	(bekliyor)	(anıyor)	(ödüyor)	(istiyor)

Örnek Cümleler:

- Hesabı ben *ödüyorum*.
- Ben şimdi pasta *yıyorum*.
- Ders nihayet *başlıyor*.
- Şimdi odamı *topluyorum*.
- Güzel bir restoranda yemek *yıyoruz*.
- Adam gazete *okuyor*.
- Sen bana ne *diyorsun*?
- Bir şişe süt ve iki ekmek *istiyorum*.
- Biz Ankara'da *yaşıyoruz*.
- Kedicik *uyuyor*.
- Biz sizi *tanıyoruz*.
- Ben ülkemi *özlüyorum*.
- Onun dişi *ağrıyor*.

Öğrenci soruyu *cevaplıyor*.

Yolcular otobüs *bekliyor*.

Gençler müzik *dinliyor*.

Önülü ile Biten Bazı Fiillerin Listesi:

anıla-	→	anılıyor	önemse-	→	önemsiyor
başla-	→	başlıyor	titre-	→	titriyor
oyna-	→	oynuyor	sapta-	→	saptıyor
topla-	→	topluyor	anımsa-	→	anımsıyor
kıpırda-	→	kıpır ediyor	hatırla-	→	hatırlıyor
tırıla-	→	tırılıyor	de-	→	diyor
sula-	→	suluyor	ye-	→	yiyor
tuzla-	→	tuzluyor	uğra-	→	uğruyor
izle-	→	izliyor	onayla-	→	onaylıyor
dinle-	→	dinliyor	tasarla-	→	tasarlıyor
destekle-	→	destekliyor	zorla-	→	zorluyor
bekle-	→	bekliyor			
susa-	→	susuyor			
özle-	→	özlüyor			
rahatla-	→	rahatlıyor			
söyle-	→	söylüyor			
öde-	→	ödüyor			
kapsa-	→	kapsıyor			
kapla-	→	kaplıyor			
hesapla-	→	hesaplıyor			
cevapla-	→	cevaplıyor			
yanıtla-	→	yanıtlıyor			
umursa-	→	umursuyor			

Aşağıdaki fillerde *ünlü daralması* yoktur.

oku- → okuyor

çürü- → çürüyor

doku- → dokuyor

koru- → koruyor

tanı- → tanıyor

taşı- → taşıyor

uyu- → uyuyor

kaşı- → kaşıyor

büyü- → büyüyor

ulu- → uluyor

ben	okuyorum	tanıyorum	uyuyorum	büyüyorum
sen	okuyorsun	tanıyorsun	uyuyorsun	büyüyorsun
o	okuyor	tanıyor	uyuyor	büyüyor
biz	okuyoruz	tanıyoruz	uyuyoruz	büyüyoruz
siz	okuyorsunuz	tanıyorsunuz	uyuyorsunuz	büyüyorsunuz
onlar	okuyorlar	tanıyorlar	uyuyorlar	büyüyorlar

Örnek Cümleler:

Ben şu an gazete *okuyorum*.

Biz Gazi Üniversitesinde *okuyoruz*.

Bu halıları kızlar *dokuyor*.

Ben bu sınıftaki herkesi *tanıyorum*.

Derste herkes *uyuyor*.

Kediciik yavaş yavaş *büyüyor*.

b. Olumsuz Çekim

ünlü // ünsüz ile biten fiil + -mı- / -mi- / -mu- / -mü- + -yor- + kişi eki

Türkçede fiiller için temel olumsuzluk eki *ma- / -me*'dir. Fakat şimdiki zaman olumsuzluk eki *-ma- / -me > -mı- / -mi- / -mu- / -mü-* olur.

<u>olumlu çekim</u>		<u>olumsuz çekim</u>
inanıyorum	→	inanmıyorum
satıyorum	→	satmıyorum
tamir ediyorum	→	tamir etmüyorum
savaşıyor	→	savaşmıyor
seviyoruz	→	sevmiyoruz
mezun oluyoruz	→	mezun olmuyoruz
yardım ediyorsun	→	yardım etmiyorsun
kazanıyorlar	→	kazanmıyorlar
çözüyoruz	→	çözmüyoruz
affediyorum	→	affetmiyorum

ben	inanmıyorum	pişirmiyorum	unutmuyorum	götürmüyorum
sen	inanmıyorsun	pişirmıyorsun	unutmıyorsun	götürmüyorsun
o	inanmıyor	pişirmiyor	unutmuyor	götürmüyor
biz	inanmıyoruz	pişirmiyoruz	unutmuyoruz	götürmüyoruz
siz	inanmıyorsunuz	pişirmıyorsunuz	unutmıyorsunuz	götürmüyorsunuz
onlar	inanmıyorlar	pişirmiyorlar	unutmuyorlar	götürmüyorlar

KURAL

Olumsuz çekimde, ünlü ile biten fiillerde ünlü daralması olmaz, fiillerin asıl şekilleri kullanılır:

<u>olumlu çekim</u>	<u>olumsuz çekim</u>
yaşıyorum (yaşa-)	yaşamıyorum
tarıyorsun (tara-)	taramıyorsun
boyuyor (boya-)	boyamıyor
diyorsunuz (de-)	demiyoruz
yiyorsunuz (ye-)	yemiyorsunuz
uğruyorsunuz (uğra-)	uğramıyorsunuz

	<i>isteme-</i>	<i>imzalama-</i>
ben	istemiyorum	imzalamıyorum
sen	istemiyorsun	imzalamıyorsun
o	istemiyor	imzalamıyor
biz	istemiyoruz	imzalamıyoruz
siz	istemiyorsunuz	imzalamıyorsunuz
onlar	istemiyorlar	imzalamıyorlar

Örnek Cümleler:

Ben burada yaşamıyorum, misafirim.

Kâğıt oynamıyoruz, satranç oynuyoruz.

Çiçek toplamıyorum, onları suluyorum.

Arkadaşlarını özlemiyor, kardeşlerini özlüyor.

Biliyorum, klasik müzik dinlemiyorsun.

Fikrimi saklamıyorum, mutlaka söylüyorum.

Boyacılar oteli boyamıyorlar, şimdi dinleniyorlar.

Hocamız pencereyi kapamıyor, pencerefer hep açık.

Şoför beni beklemiyor, hemen gidiyor.

Bebek niçin uyumuyor? Acaba hasta mı?

SORU ÇEKİMİ

a. Ofümü Soru

fiil + şimdiki zaman + ... mu + kişi ekleri → Evet // Hayır

ben alıyor muyum?

iyileşiyor muyum?

sen alıyor musun?

iyileşiyor musun?

o alıyor mu?

iyileşiyor mu?

biz alıyor muyuz?

iyileşiyor muyuz?

siz alıyor musunuz?

iyileşiyor musunuz?

onlar alıyorlar mı?

iyileşiyorlar mı?

Unutmayınız!
Soru eki sözcükten daima
ayrı yazılır: Seviyor
musun?

Sen beni tanıyor musun?	+	?
Evet, (ben) seni tanıyorum.	+	+
Hayır, (ben) seni tanımıyorum.	-	+

Örnek Cümleler:

Sen dersi dinliyorsun?	Evet, ben dersi dinliyorum.
	Hayır, ben dersi dinlemiyorum.
Sen şimdi üşüyor musun?	Evet, ben şimdi çok üşüyorum.
	Hayır, ben şimdi hiç üşümüyorum.
Siz burada sıkılıyor musunuz?	Evet, burada çok sıkılıyoruz.
	Hayır, burada hiç sıkılmıyoruz.
Ahmet dönerini yiyor mu?	Evet, Ahmet dönerini yiyor.
	Hayır, Ahmet dönerini şu an yemiyor.
Siz sınava katılıyor musunuz?	Evet, ben sınava katılıyorum.
	Hayır, ben sınava katılmıyorum.
Kurallara uyuyor musunuz?	Evet, biz kurallara uyuyoruz.
	Hayır, biz kurallara uymuyoruz.
Sen bana inanıyor musun?	Evet, ben sana inanıyorum.
	Hayır, ben sana inanmıyorum.
Selma evleniyor mu?	Evet, o evleniyor.
	Hayır, o evlenmiyor.
Hava soğuyor mu?	Evet, hava soğuyor.
	Hayır, hava soğumuyor.
Ali'den hoşlanıyor musunuz?	Evet, ben Ali'den hoşlanıyorum.
	Hayır, ben Ali'den hoşlanmıyorum.

b. Olumsuz Soru Çekimi

fiil + olumsuz şimdiki zaman + ... mu + klşi ekleri → Evet // Hayır

ben	dönüyor muyum?	bakıyor muyum
sen	dönüyor musun?	bakıyor musun?
o	dönüyor mu?	bakıyor mu?
biz	dönüyor muyuz?	bakıyor muyuz?
siz	dönüyor musunuz?	bakıyor musunuz?
onlar	dönüyorlar mı?	bakıyorlar mı?

Soru (-)	Evet... (-)
	Hayır... (+)

Örnek Cümleler:

Siz kütüphaneye gitmiyor musunuz?	Evet, biz kütüphaneye gitmiyoruz. Hayır biz kütüphaneye gidiyoruz.
Siz beni tam anlamıyor musunuz?	Evet, ben sizi tam anlamıyorum. Hayır, ben sizi çok iyi anlıyorum.
Ali uçak bileti almıyor mu?	Evet, Ali uçak bileti almıyor. Hayır, Ali uçak bileti alıyor.
Konuklar otelden ayrılmıyor mu?	Evet, konuklar otelden ayrılmıyor. Hayır, konuklar otelden ayrılıyor.
Sen Ankara'yı sevmiyor musun?	Evet, ben Ankara'yı sevmiyorum. Hayır, ben Ankara'yı çok seviyorum.
Sen otobüs beklemiyor musun?	Evet, ben otobüs beklemiyorum. Hayır, ben otobüs bekliyorum.

Şimdi yağmur yağmıyor mu?

Evet, şimdi yağmur yağmıyor.

Hayır, şimdi yağmur yağıyor.

Siz burada çalışmıyor musunuz?

Evet, biz burada çalışmıyoruz.

Hayır, biz burada çalışıyoruz.

• **şimdiki zaman + değil**

İli + şimdiki zaman (olumlu/olumsuz) + değil + kişi eki

İşlev: Bir kişi bize çıkarımını söylüyor ancak bu doğru değil. Bu durumu anlatmak için bu kalıbı kullanıyoruz.

A: Gafiba Ankara'yı sevmiyorsun.

B: Hayır, Ankara'yr sevmiyor değilim fakat ölkemi çok özledim. (Aslında Ankara'yı seviyorum.)

A: Sanırım gazete okuyorsunuz.

B: Gazete okuyor değilim, sadece fotoğraflarına bakıyorum. (Aslında gazete okumuyorum.)

ÖRNEK

Bu form daha çok (-) (-) = (+) şekliyle kullanılır.

Hiç hata yapmıyor değiliz. (Aslında biz de hatalar yapıyoruz.)

Örnek Cümleler:

Düzenli yaşamıyor değilim.

Aslında düzenli yaşıyorum.

Araba kullanmıyor değilim.

Klima çalışmıyor değil.

Burs almıyor değilsin.

Et yemiyor değilim.

Yüksek lisans yapmıyor değilim.

Spor yapmıyor değilsiniz.

Ara sıra dinlenmiyor değilim.

Çocuklar bana yardım etmiyor değil.

Uygulama 1

Aşağıdaki tabloda yer alan boşlukları doldurunuz.

gel-			geliyor
üzül-			
gönder-			
düş-			
çalış-		çalışıyorsun	
koş-			
yaz-			
otur-			
bak-			
sev-			
alış-			
gül-	gülüyorsunuz		

Uygulama 2

Aşağıdaki tabloda yer alan boşlukları doldurunuz (Ünsüz daralmasına dikkat ediniz.).

yürü-	yürüyorsunuz		
ağla-			
söyle-			
de-			
ye-			
iste-			
bekle-			
başla-			
anıla-			
yaşa-			

Uygulama 3

Aşağıdaki cümleleri olumsuz yapınız.

olumlu (+)

olumsuz (-)

Ben kalıyorum.

Ben kalmıyorum.

Ben oturuyorum.

.....

Sen yatıyorsun.

.....

O pişiriyor.

.....

O ölüyor.

.....

Biz çıkıyoruz.

Biz düşünürüz.

Siz korkuyorsunuz.

Siz duruyorsunuz.

Onlar inanıyorlar.

Onlar kurtuluyorlar.

Ben güveniyorum.

Ben alışıyorum.

Sen binyorsun.

Sen çalışyorsun.

Biz iniyoruz.

Biz kaçıyoruz.

Siz yazıyorsunuz.

Siz üzülüyorsunuz.

Uygulama 4

Aşağıdaki olumlu cümleleri olumsuz yapınız (Ses olaylarına dikkat ediniz.).

olumlu (+)

Ben otobüs bekliyorum.

Ben çok ağlıyorum.

Sen bir şey saklıyorsun.

Sen mutlu yaşıyorsun.

Maç başlıyor.

Ali elma topluyor.

Biz top oynuyoruz.

Biz kek yiyoruz.

Biz bir şey diyoruz.

Siz çok iyi anlıyorsunuz.

Siz müzik dinliyorsunuz.

Onlar haber bekliyorlar.

olumsuz (-)

Ben otobüs beklemiyorum.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Uygulama 5

Aşağıdaki cümleleri tamamlayınız.

Ben İzmir'de	yaşıyorum.	(yaşa-/olumlu)
Tren saat 12'de	(kalk-/olumlu)
Onlar bizimle	(konuş-/olumsuz)
Hocamız derse	(başla-/olumlu)
Çocuklar dersi	(dinle-/olumsuz)
Sabahtan beri	(çalış-/olumlu)
Sen otobüs	(bekle-/olumlu)
Siz filmi	(izle-/olumsuz)
Çiçeklerim artık	(öl-/olumsuz)
Biz bahçede	(sohbet et-/olumlu)
Siz bana	(inan-/olumsuz)
O, benden yardım	(iste-/olumlu)
Bu elbise bana çok	(yakış-/olumsuz)
Ben, sana hiç	(benze-/olumsuz)
Yapraklar yavaş yavaş	(düş-/olumlu)
Öğrenciler plknikten	(dön-/olumlu)

Uygulama 6

Aşağıdaki tabloda yer alan boşlukları doldurunuz.

	Benim	Bizim	Sizim	Oların
git-	gidiyorum	gitmiyoruz		
tat-				
et-				
büyü-				
uyu-				

Uygulama 7

Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

- Şimdi ders çalışıyor musun? Evet,
- Sen Ankara'yı seviyor musun? Hayır,
- Biz tatile gidiyor muyuz? Evet,
- Sen beni anlamıyor musun? Hayır,
- Ben eve dönüyor muyum? Evet,
- Sen okuldan çıkıyor musun? Hayır,
- Siz buradan taşınıyor musunuz? Evet,
- Sen taturayı ödemiyo r musun? Hayır,
- Siz korkmuyor musunuz? Evet,
- O senden hoşlanmıyor mu? Evet,
- Onlar filme gülmüyorlar mı? Hayır,

II.2.2. Görülen Geçmiş Zaman

İşlev: Bu zaman formunda konuşan kişi fiildeki hareketi, işi, oluşu kendisi görüyor, duyuyor, olaylara şahit oluyor.

a. Olumlu Çekim

Görülen geçmiş zamanın olumlu çekiminde hife bakılır ve ünlü, ünsüz uyumuna göre 8 farklı ek kullanılır.

fiil + {-dı / -di / -du / -dü / -tı / -ti / -tu / -tü} + kişi ekleri

Görülen geçmiş zamanda aşağıdaki kişi ekleri kullanılır:

ben -m
sen -n
o ø
biz -k
siz -nız / -niz / -nuz / -nüz
onlar -lar/-ler

ben	al-dı-m	geldim	okudum	güldüm
sen	al-dı-n	geldin	okudun	güldün
o	al-dı	geldi	okudu	güldü
biz	al-dı-k	geldik	okuduk	güldük
siz	al-dı-nız	geldiniz	okudunuz	güldünüz
onlar	al-dı-lar	geldiler	okudular	güldüler

ben	sattım	ıçtım	unuttum	öptüm
sen	sattın	ıçtın	unuttun	öptün
o	sattı	ıçtı	unuttu	öptü
biz	sattık	ıçtik	unuttuk	öptük
siz	sattınız	ıçtiniz	unuttunuz	öptünüz
onlar	sattılar	ıçtılar	unuttular	öptüler

- Geçmiş zamantı bir cümlede aşağıdaki zaman kelimeler kullanılabılır:

demin,

az önce= biraz önce,

geçen ders (gün, hafta, ay, yıl, asır)

dün,

evvelsi gün (hafta, ay, yıl, asır)

çoktan, çoktandır,

hâlâ,

henüz,

daha,

şimdiye değin (kadar)

çoktan uyudu

hâlâ uyumadı

henüz döndü

henüz dönmedi

daha döndü x

daha dönmedi ✓

Örnek Cümleler:

Bebek demin uyudu.

Ben yorukdum.

Babam dün arabayı sattı.

Biz ona teşekkür ettik.

Ben geçen hafta burs için başvurduğum.

Ali pasaportunu önceki gün değıştirdi.

Bana kahve ısmarladı.

Ben küçük bir otelde kaldım.

Selma bir daire kiraladı.

Patronum iş gezisine çıktı.

Demin yağmur yağmaya başladı.

Geçen hafta maça gitti.

Hafta sonu sınav için çalıştık.

Ders biraz önce bitti.

Dün akşam arkadaşımı ziyaret ettim.

Konser çoktan bitti.

çoktandır gelmedik

çoktan geldi

çoktandır geldi x

çoktan gelmedi x

b. Olumsuz Çekim

fiil + [-ma // -me] + [-dı / -di] + kişi eki

-madı(-)

-medi(-)

Görülen geçmiş zamanın olumsuz çekiminde olumsuzluk ekinden sonra sadece [-dı / -di] eki kullanılır:

	sevme-	görme-	yazma-	yıkama-
ben	sev-me-di-m	gör-medim	yazmadım	yıkamadım
sen	sev-me-di-n	gör-medin	yazmadın	yıkamadın
o	sev-me-di	gör-medi	yazmadı	yıkamadı
biz	sev-me-di-k	gör-medik	yazmadık	yıkamadık
siz	sev-me-di-niz	gör-mediniz	yazmadınız	yıkamadınız
onlar	sev-me-di-ler	gör-mediler	yazmadılar	yıkamadılar

olumlu cümle

Ben görevimi yaptım.

Güneş *çoktan* doğdu.

Sanırım sen korktun.

Biz pasaport dairesine gittik.

Ben ilacımı *çoktan* içtim.

Siz bugün *çok* çalıştınız.

Gece, film izledik.

Otobüs bozuldu.

Derste *çok* sıkıldım.

Toplantımız *çoktan* bitti.

olumsuz cümle

Ben görevimi yapmadım.

Güneş *henüz* (daha, hâlâ) doğmadı.

Sanırım sen korkmadın.

Biz pasaport dairesine gitmedik.

Ben ilacımı *hâlâ* içmedim.

Siz bugün *hiç // pek* çalışmadınız.

Gece, film izlemedik.

Otobüs bozulmadı.

Derste *çok* (hiç// pek) sıkılmadım.

Toplantımız *hâlâ* (henüz// daha) bitmedi.

SORU ÇEKİMİ

Görülen geçmiş zamanın soru çekimi, şimdiki zamandan farklıdır. Dikkât ediniz.

a. Olumlu Soru

fiil + görülen geçmiş zaman eki + kişi eki — Evet // Hayır

ben	sattım mı?	bildim mi?
sen	sattın mı?	bildin mi?
o	sattı mı?	bildi mi?
biz	sattık mı?	bildik mi?
siz	sattınız mı?	bildiniz mi?
onlar	sattılar mı?	bildiler mi?

ben	duydum mu?	gördüm mü?
sen	duydun mu?	gördün mü?
o	duydur mu?	gördü mü?
biz	duyduk mu?	gördük mü?
siz	duydunuz mu?	gördünüz mü?
onlar	duydular mı?	gördüler mi?

pek, hâlâ, henüz, daha, şimdiye kadar, çoktandır, epeydir, uzun süredir sözcüklerinin olumsuz cevaplarla kullanıldığına dikkat ediniz.

Örnek Cümleler:

- Sen dersi anladın mı? Evet, (ben) dersi *çok iyi* anladım.
Hayır, ben dersi *pek (hiç)* anlamadım.
- Siz fakülteyi bitirdiniz mi? Evet, biz fakülteyi bitirdik.
(Evet, ben fakülteyi bitirdim.)
Hayır, biz fakülteyi *henüz (daha)* bitirmedik.
Hayır, ben fakülteyi *henüz (daha)* bitirmedi.
- Ahmet eve döndü mü? Evet, Ahmet eve *çoktan* döndü.
Hayır, eve *henüz (daha)* dönmedi.
- Onlar mutlu oldular mı? Evet, onlar mutlu oldular.
Hayır, onlar mutlu olmadılar.
- Sen dün gece iyi uyudun mu? Evet, ben dün gece iyi uyudum.
Hayır, ben dün gece *pek iyi* uyumadım.

pek (-)
hâlâ (-)
henüz (-)
daha (-)
şimdiye kadar (-)
çoktandır (-)
epeydir (-)
uzun süredir (-)

henüz +

b. Olumsuz Soru

fiil + -ma- / -me- + -dı / -di + kişî eki + mı / mi → Evet // Hayır

ben	gitmedim mi?	satmadım mı?
sen	gitmedin mi?	satmadın mı?
o	gitmedi mi?	satmadı mı?
biz	gitmedik mi?	satmadık mı?
siz	gitmediniz mi?	satmadınız mı?
onlar	gitmediler mi?	satmadılar mı?

Örnek Cümleler:

Sen Ankara'yı sevmedin mi?

Evet, ben Ankara'yı sevmедim.

Hayır, ben Ankara'yı çok sevdim.

Siz dün maç yapmadınız mı?

Evet, biz dün maç yapmadık.

Hayır, biz dün maç yaptık.

Selma köpekten korkmadı mı?

Evet, Selma köpekten korkmadı.

Hayır, Selma köpekten çok korktu.

Onlar sizi ziyaret etmediler mi?

Evet, onlar bizi ziyaret ettiler.

Hayır, onlar bizi ziyaret etmediler.

Sen kahvaltı yapmadın mı?

Evet, maalesef ben kahvaltı yapmadım.

Hayır, ben çoktan kahvaltı yaptım.

UYG:

Uygulama 1

Aşağıdaki fiilleri görülen geçmiş zamanda çekimleyiniz (olumlu).

ben	buldum
sen	
o	
biz	
siz	
onlar	

Uygulama 2

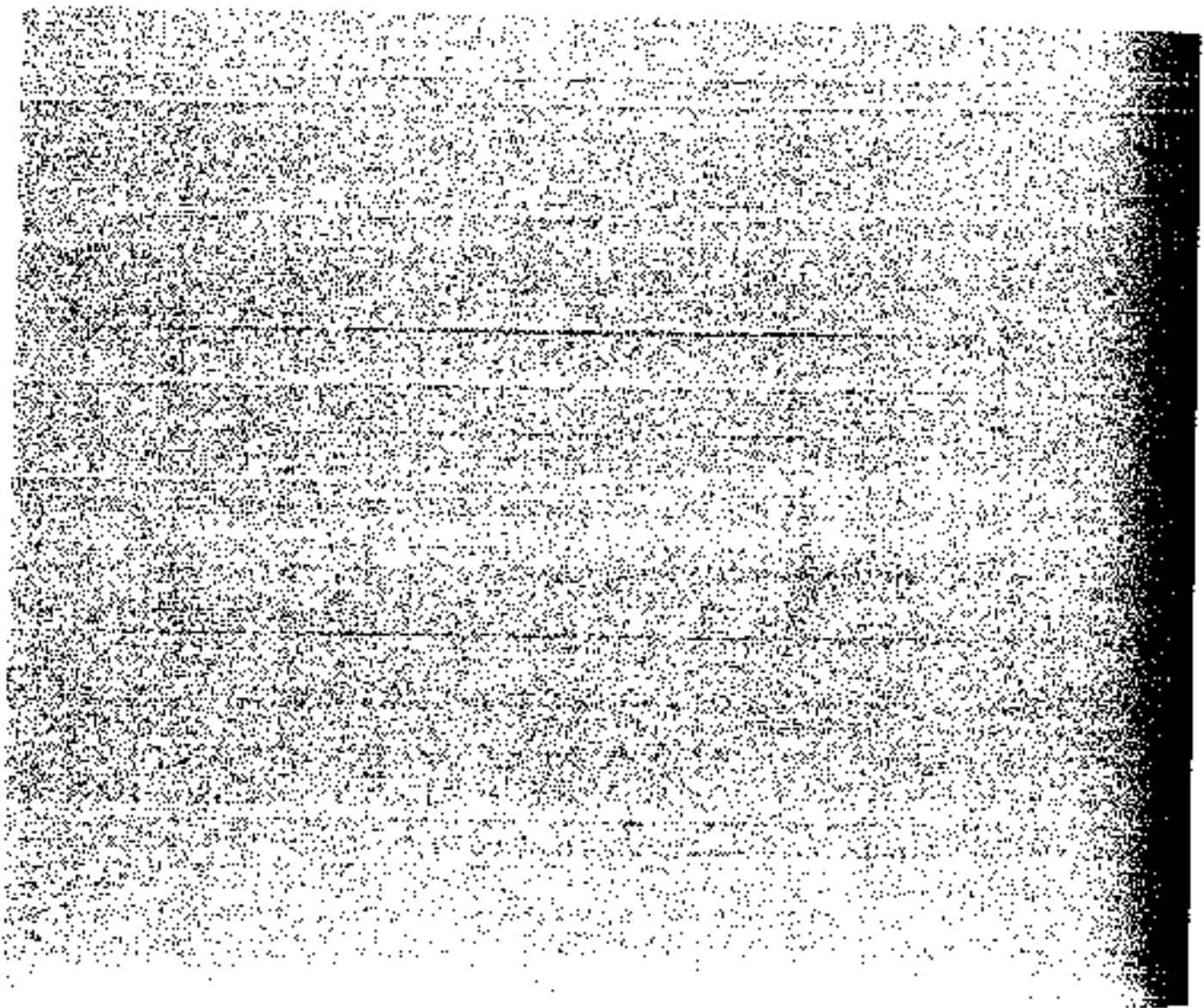
Aşağıdaki fiilleri görülen geçmiş zamanda çekimleyiniz (olumsuz).

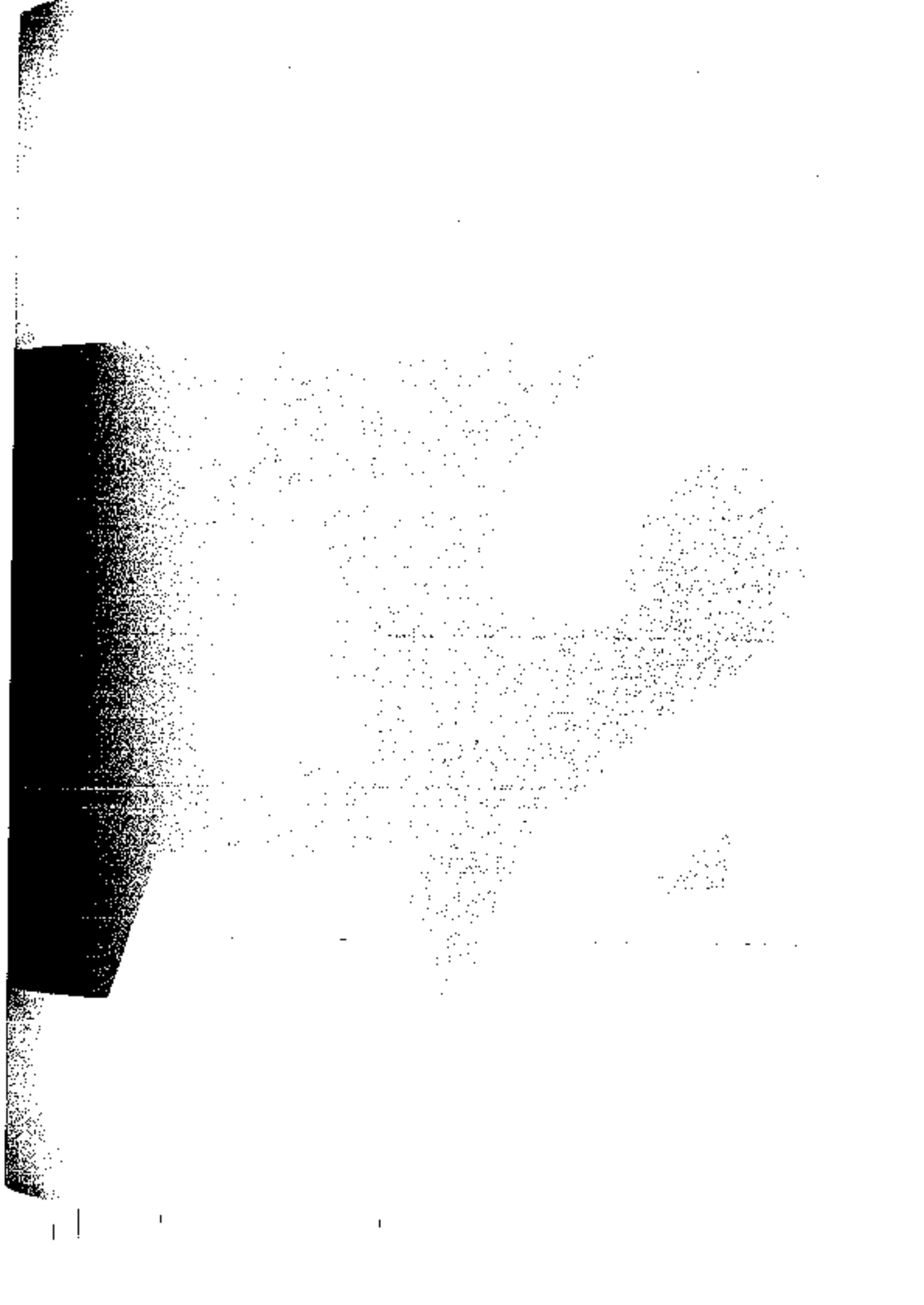
ben	
sen	
o	
biz	
siz	
onlar	

Uygulama 3

Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Dün gece iyi uyudun mu? Evet, dün gece iyi uyudum.
2. Yağmur dindi mi? Hayır,
3. Ders başlamadı mı? Evet,
4. Kardeşin uyandı mı? Hayır,
5. Siz mezun oldunuz mu? Evet,
6. Sen korktun mu? Hayır,
7. Ben iyileştim mi? Evet,
8. Siz mutlu olmadınız mı? Hayır,
9. Ödevini yaptın mı? Evet,

II.3. İsim (Ad) Çekimi (2)

II.3.1. Hâl Kategorisi

Hâller (durumlar) bir cümlede fiil ile bir isim arasındaki bağlantıyı veya iki isim arasındaki bağlantıyı gösteren yapılardır (eklerdir). Türkiye Türkçesi gramerinde altı hâl vardır. Beş hâl (durum) ek ile gösterilir. Bir hâl oksizdir. Bunlar:

Bulunma Hâli

Ayrılma Hâli

Yönelme Hâli

Belirtme Hâli

İlgil (Tamlayan) Hâli

Yalın Hâl

-i // -a //

-da // -dan

// -nın

*Bulunma, ayrılma, yönelme, belirtme hâli ve yalın hâl bir fiil ile bir isim arasındaki bağlantıyı gösterir; hâl ekini fiilin anlamı belirler. İlgil hâli ise iki isim arasındaki *iyelik* ya da *sahiplik* (mülkiyet) bağlantısını gösterir ve birleşik isim kurar.*

II.3.1.1 Bulunma Hâli

Cümlede bulunma hâli eki almış bir sözcük, fiilin ya da durumun, [*nerede? kimde? ne zaman?, saat kaçta?// ne zaman?*] gerçekleştiğini gösterir.

isim + -da / -de / -ta / -te + fiil // isim yükleme

yol-da

çocuk-ta

okul-da

içeri-de

ben-de	mutfak-ta	okul-da	içeri-de
süt-te	masa-da	cebim-de	dışarı-da
sepet-te	bahçe-de	okul-da	içeri-de
okul-da	içeri-de	beş-te	on bir-de

913

Eklere ünlü ve ünsüz uyumuna göre değiştiğine dikkat ediniz.

İşlev I: Cümlede öznenin (kişi ya da nesne, kavram) yenni bildirir. Bu tip cümlelerde yüklem isimdir ve cümlede ek fiilin zamanları kullanılır.

kimde? // nerede? = mekân // kişi + -da / -de / -ta / -te + ek fiil

Ali şimdi <u>okulda</u> .	(Ali <u>nerede</u> ?)
Ben <u>İsteyim</u> .	(nerede?)
Biz <u> fakülte</u> deyiz.	(nerede?)
Eşyalarım <u>teyzemde</u> .	(kimde?)
Ali <u>emniyette</u> .	(nerede?)
Çocuklar <u>bahçede</u> .	(nerede?)
Kitabın <u>bende</u> .	(kimde?)
Sen <u>hastanedesin</u> .	(nerede?)
Bilgisayarın <u>Selma'da</u> .	(kimde?)
Kimliğim <u>poliste</u> .	(kimde?)
Pasaportlarımız <u>babamda</u> .	(kimde?)

İşlev II: Fiil yüklemlili cümlelerde hareket, eylem, iş [nerede? = kimde?] gerçekleşiyor, bunu gösterir.

İsim + -da / -de / -ta / -te + fiil

Ali <u>Ankara'da</u> yaşıyor.	Ali <u>nerede</u> yaşıyor?
Selma <u>otelde</u> kalıyor.	Selma <u>nerede</u> kalıyor?

Örnek Cümleler:

Selma yurtta kalıyor.	(nerede?)
Ali bugün bende kalıyor.	(kimde?)
Hastalar salonda oturuyorlar.	(nerede?)
Annem mutfakta yemek yapıyor.	(nerede?)
Ben bir fabrikada çalışıyorum.	(nerede?)
Ben odamda ödev yapıyorum.	(nerede?)
Herkes kütüphanede kitap okuyor.	(nerede?)
Bebek beşikte uyuyor.	(nerede?)

Aşağıdaki eylemler bulunma hâli almış sözcükler ile kullanılır.

-de yaşa-	-de kal-	-de otur-	-de bakla-
-de doğ-	-de öl-	-de tanış-	-de eşlen-
-de büyü-	-de çalış-	-de evlen-	-de mutfu ol-
-de ayna-	-de uyu-	-de dinlen-	-de oku-

İşlev III: Cümlede iş, hareket ve durum ne zaman?// saat kaçta?, bunu bildirir.

zaman ifadesi + -da / -de / -ta / -te + fiil // durum+ zaman eki + kişi

• **Bulunma hâli;** belirli zaman noktalarını ve aralıklarını göstermede kullanılır: hafta sonunda, tatilde, bayramda, yılbaşında, yılın başında, yıl sonunda,

• **Tam ve buçuklu saatleri ifade etmede kullanılır:**

saat birde / saat 1'de

saat beşte / saat 5'te

saat on ikide / saat 12'de

saat dokuzda / saat 9'da

saat üç buçukta / saat 03:30'da

saat on buçukta / saat 10:30'da

• Yıl ve tarihleri bildirirken kullanılır:

1980'de (bin dokuz yüz seksende)

20. yy.'da (yirminci yüzyılda)

1945'te (bin dokuz yüz kırk beşte)

14 Temmuz 2006'da (on dört temmuz iki bin altıda)

29 Ekim 1923'te (yirmi dokuz ekim bin dokuz yüz yirmi üçte)

• Aylarda kullanılır:

eylülde, kasımda, mayısta, martta...

Örnek Cümleler:

Biz 2010'da, İstanbul'da tanıştık.

Yemek on iki buçukta (12: 30'da).

Tören 15 Ağustos'ta.

Ders saat dokuzda (9'da) başlıyor.

Kardeşim 1995'te Ankara'da doğdu.

Maç akşam saat sekizde (8'de).

Okulum 2008'de bitti.

Ankara'da, ağustosta hava çok sıcaktır.

Biz 1997'de evlendik.

Ocakta taşınıyorum.

Düğünümüz eylülde.

Eylülde gidiyoruz.

Öy IV: VAR // YOK Cümleleri

Varlık hâli sözcükler; bir varlığın ya da nesnenin bir kişide ya da bir yerde varlığını veya olmadığını gösteren cümlelerde kullanılır.

zamiri / yer + -da // -de + -ta // -te + isim + VAR / YOK

Kimde sözlük var?	• Bende sözlük var.
Nerede postane var?	• Maltapo'de postane var.
Kimde kimlik yok?	• Bizde kimlik yok.
Nerede otel yok?	→ Burada otel yok.

Örnek Cümleler:

Bende para var.	Okulda bilgisayar yok.
Sende iki bilet var.	Ağaçta kuşlar var.
Onda hastalık yok.	Dolapta içecek yok.
Bizde problem yok.	Market'e yiyecekler var.
Sizde yetenek var.	Bu ülkede deniz yok.
Onlarda hata yok.	Burada büyük ormanlar var.

• Dönüştürme Çalışması

[Kişî zam. // yer, mekân + bul. hâli + isim + var / yok > ilgi zam.+ isim + -da / -de + var / yok]

Bende sözlük yok. → bende = Sözlük kimde? (yer, mekân)

Benim sözlüğüm yok. → benim = Sözlük kimin? (sahiplik)

Aşağıdaki cümleleri dönüştürelim:

Bende araba var.	Benim arabam var.	Gökte bulutlar var.
Sende akıl yok.	Garajda iki araba var.
Onda hata yok.	Bölgede baraj yok.
Bizde kitap var.	Dolapta içecek yok.
Bizde telefon var.	Sende eşya yok.
Sizde iyi tikiirler var.	Onda diş fırçası var.
Bende sorun yok.	Bende gazete var.

• isim + iyelik + bulunma hâli

- (i) Evde üç odalı bir salon var.
(ii) Evimde üç odalı bir salon var.

İyelik eki mutlaka hâl ekinden önce gelir.

Örnek Cümleler:

- Ailemizde beş (5) kişi var.
Odamda neler var?
Kafamda ilginç fikirler var.
Okulunda yirmi iki sınıf var.
Kasabamızda sinema yok.
Bilgisayarımda virüs programı yok.
Şu an dükkânımda nakit yok.
Hesabımda para var.
Telefonumda sonin numaran yok.
Kalbimde sevgi var.

TÜP

Teklil ve çokluk üçüncü kişi iyelik ekinden sonra, önce [-n-] yardımcı sesi kullanılır, daha sonra bulunma hâli eklenir.

teklil // çokluk 3. kişi iyelik + N + HÂL

onun göz-ü-n-de ...

onun kol-u-n-da ...

onun aile-si-n-de ...

onun kapı-si-n-da ...

okulun bahçe-si-n-de

şehrin dış-ı-n-da

halının üst-ü-n-de

Asya'nın kuzey-i-n-de

onların semtleri-n-de

onların ülkeleri-n-de

onların arabası-n-da

onların hesapları-n-da

II.3.1.2. Ayrılma Hâli

isim + -dan / -den / -tan / -ten + fill

Ayrılma hâli ekinin ünlü ve ünsüz uyumuna göre 4 şekli vardır:

okuldan	benden	dolaptan	sepetten
yoldan	denizden	Bağdat'tan	otobüsten
çantadan	resimden	kitaptan	çiçekten
Ankara'dan	defterden	koltuktan	yemekten

İşlev I: Ayrılma hâli eki; hareketin kaynağını, hareketin başlangıç noktasını gösterir.

Örnek Cümleler:

Ben okuldan geliyorum.

All şimdi yurttan çıkıyor.

Saksı balkondan düştü.

Ahmet Ankara'dan ayrıldı.

Ben teyzemlerden geliyorum.

Aleks Bükreş'ten döndü.

Senden nefret ediyorum.

Ondan çok hoşlanıyorum.

Bu kitapları kütüphaneden alıyorum.

nereden? → okuldan

kimden? → Ali'den

neden? → kitaptan

kaynak / çıkış noktası

sebeup / sınırlama / başlangıç yeri

zamanı / karşılaştırma / bütün parçası

İşlev II: Ayrılma hâli eki bütünün bir parçasını hareketle ilişkilendirme görevinde kullanılır. Hareketin ilgili olduğu nesneyi, kavramı gösterir

Örnek Cümleler:

Ben bu **pastadan** yedim. → (neden?, nelerden? ... → Pastadan bir parça, biraz yedim.)

(Bu pastadan bir parça yedim.)

(Bu pastanın bir parçasını yedim.)

Bu **gömlüklerden** aldım.

(Ben bu gömlüklerden birini (bir tanesini) aldım.)

Bu **eşyalardan** alıyorum.

Kırmızı güllerden istiyorum.

Bu tip cümlelerde genellikle *al-, saf-, iste-* fiilleri kullanılır.

İşlev III: Hareketin sebebini gösterir.

Örnek Cümleler:

Ağaç **susuzluktan** kurudu.

(Ağaç *susuzluktan dolayı* kurudu.)

Ali **soğuktan** hasta oldu.

(Ali *soğuktan dolayı* hasta oldu.)

Ben **derslerden** çok sıkıldım.

Ben **senden** bıktım.

Çocuklar **sıcaktan** bunalıyor.

Ben **karanlıktan** korkarım.

Duvarlar **nemden** çürüyor.

Koyunlar **salgından** öldü.

Şirketler **ekonomik krizden** battı.

hastalıktan ✓
hastalıktan dolayı ✓
senden ✓
senden dolayı ✓

Bu tip cümlelerde fiilin sebebi, bir durumdur; hareket değildir.

İşlev IV: Hareketin sebebini gösterir.

fil + -mak / -mek + -tan / -ten + fil

Örnek Cümleler:

Düşünmekten başım ağrıdı. → (Niçin başım ağrıdı? düşünmekten)

(Başım ağrıdı, çünkü çok düşündüm.)

Çok çalışmaktan hasta oldum.

(Hasta oldum, çünkü çok çalıştım.)

Yürümekten ayaklarım ağrıdı.

Ağlamaktan gözleri kızarmış.

Bu tip cümlelerde sebep, bir fiildir.

İşlev V: Ayrılma hâli *karşılaştırma cümlelerinde* kullanılır.

İsim, + İsim + -dan / -den / -tan / -ten + daha + ... İsim // fil yüklem

Ali, Ahmet'ten **daha** çalışkandır.

(i) Ali çalışkan.

(ii) Ahmet de çalışkan.

(iii) Fakat, Ali **daha** çalışkan.

Örnek Cümleler:

İstanbul, Ankara'dan daha kalabalıktır.

(İstanbul, Ankara'dan + ø + kalabalıktır.)

Ben, senden **daha dikkâtlüyüm.**

Sen, benden **daha inatçımsın.**

Biz, sizden **daha güçlüyüz.**

Jüpiter, Dünya'dan **daha büyüktür.**

İşlev VI: Ayrılma hâli, fiilin başlangıç zamanının ya da noktasının bildirilmesi görevinde kullanılır.

İsim + -dan / -den / -tan / -ten + beri (bu yana) + isim // fiil

Sabahtan beri sürekli çalışıyorum.

(i) çalış-: fiil

(ii) sabah: başlangıç zamanı.

Fiil, ne zaman başladı? --- → Fiil, sabah başladı ve hâtâ devam ediyor.

Örnek Cümleler:

Dünden beri hastayım.

Ekimden beri Ankara'dayım.

Beş yıldan beri evliyiz.

İki haftadan beri evde yok.

2004 yılından bu yana bu ülkede yaşıyorum.

Saat dokuzdan beri toplantı yapıyoruz.

Sekiz yaşımdan beri futbol oynuyorum.

Uzun zamandan beri onu seviyorum.

Çocukluğumdan beri resim yapıyorum.

Eskiden beri düzenliyim.

DİKKAT!

Bu tip cümlelerde hareket ya da durum devam ediyor, henüz bitmedi.

- Eş Şekiller

(i) Üç aydan beri Türkiye'deyim.

(ii) Üç aydır Türkiye'deyim.

(iii) Türkiye'ye üç ay önce geldim.

İşlev VII: Zaman ve mekânda sınırlama. Bulunma hâli, fiil ya da durumun başlangıç ve bitiş sınırlarını gösterme görevi içinde yer alır.

zaman // mekân + bul. hâli + zaman // mekân + (-y) -a / (-y) -e + kadar + yüklem

Sabahtan akşama kadar gezdik.

(i) fiil: gez-

(ii) başlangıç: sabah

(iii) bitiş: akşam

Örnek Cümleler:

Her gün okuldan yurda kadar yürüyorum.

Yolculukta, Ankara'dan İstanbul'a kadar uyudu.

Eviden fabrikaya kadar konuşuyoruz.

İlk sayfadan son sayfaya kadar okudum.

Saat 9'dan 12'ye kadar okuldayım.

Ekimden temmuza kadar ders var.

Bugün sabah 8'den akşam 5'e kadar işim yok.

• Ayrılma hâlinin iyelikli kelimeler ile kullanımı:

İsim + iyelik eki + ayrılma hâli

benim ev-im-den

senin ev-in-den

• onun ev-i-n-den

bizim evimiz-den

sizin eviniz-den

• onların evleri-n-den

Örneğin:

Teklilik üçüncü kişi iyelik ekinden sonra /-n-/ yardımcı ses kullanılır.

onun okulu-n-dan

onun ülkesi-n-den

onun sınıfı-n-dan

onun gazetesi-n-den

onun yemeği-n-den

onun radyosu-n-dan

onun kardeşi-n-den

onun şarkısı-n-dan

Aşağıdaki fiiller ayrılma hâli ile kullanılır:

-den gel-	-den hoşlan-	-den kork-
-den çık-	-den nefret et-	-den şüphelen-
-den düş-	-den in-	-den ayrı-
-den atla-	-den kaç-	-den bahset-
-den bak-	-den kurtul-	-den oluş-

II.3.1.3. Yönelme Hâli

İsim + -a / -e / -ya / -ye + fiil

Yönelme hâli eki, ünsüz ses ile biten sözcüklerden sonra [-a / -e] ; ünlü ses ile biten sözcüklerden sonra [-ya // -ye] şeklindedir:

sınıf-a	bahçe-ye
kitab-a	dergi-ye
defter-e	oda-ya
berber-e	su-ya

DİKKAT

/-y-/ sesi yardımcı sestir. Gramer görevi yoktur.

İşlev I: Yönelme hâli eki almış bir sözcük, hareketin yöneldiği noktayı, hedefi ya da amacı gösterir; *nereye? // kime? // neye?* sorularına cevap verir.

Ben kursa gidiyorum. (nereye? ... kursa).

Aleks, Ayşe'ye çok kızdı. (kime? ... Ayşe'ye)

Örnek Cümleler:

Ali koltuğa oturdu.

Biz hocamıza teşekkür ettik.

Ben dışarıya çıkıyorum.

Kedi mutfağa giriyor.

Lütfen şuraya otur.

Ben yazoya çiçekler yerleştiriyorum.

Ben, bugün Selma'ya uğradım.

Yolcular şoföre bakıyor.

İşlev II: Fiilin gerçekleşeceği zamanı bildirir. = Ne zaman? Böyle cümleler gelecekte zaman anlamı taşır.

Örnek Cümleler:

Yarına (yarın) sınav var.

Akşama (akşamleyin) sinemaya gidiyoruz.

Perşembeye (perşembe günü) buluşuyoruz.

Ağustosta evleniyoruz (evleneceğiz).

Saat beşe (saat beşte) randevum var.

İşlev III: Fiilin gerçekleştiği zamanı, mekânı, mesafeyi sınırlama görevi içinde kullanılır. Hareketin bittiği noktasını gösterir. Cümlede bu ekl almış sözcük; *ne zamana kadar?*, *saat kaçta kadar?*, *nereye?* // *kime kadar?* sorularının cevabıdır.

zaman / mekân + -a / -e / -ya / -ye + kadar + yüklem

Örnek Cümleler:

Öğleye kadar parkta oturdum. (zamanda sınırlama)

Her gün *okulumuza kadar* yürüyorum. (mesafede, mekânda sınırlama)

Saat on ikkiye kadar işim var. (işim saat on ikide bitiyor.)

Cumaya kadar Ankara'dayım.

Dedem *Antalya'ya kadar* uyudu. (uyumak Antalya'da bitti.)

İşlev IV: Eylemin amacını, hedefini göstermede kullanılır. (amaç= için, hedef, yoluna, uğruna)

Çiçekler sana (senin için).

Doğum gününde *Ali'ye* (Ali için) bir futbol topu aldım.

Bu pastayı *Selma'ya* ayırdık. (Bu pastayı Selma için ayırdık.)

Size bir zarf var. (Sizin için bir zarf var.)

Yönelme hâli

Yönelme hâli ekinin kişi zamirleri ile kullanımında *ben*, *sen* ve *o* zamirlerinde ses değişikliği olur.

- kişi zamlrleri + y6nelme hâli

ben + e	→	 bana
sen + e	→	 sana
o + a	→	 ona
biz + e	→	 bize
siz + e	→	 size
onlar + a	→	 onlara

bana

sana

ona

6rnek C6mleler:

L6tfen bana yardım et!

Ali, onlara bakıyor.

Bu akşam bize arıncamlar geliyor.

Sana 6ok teřekk6r ederim.

Size bir posta var.

Ona pasta yapıyorum.

• İyelik ekleri + y6nelme hali

benim 6lkem- e
senin 6lken- e
onun 6lkesi- n-e
bizim 6lkemiz- e
sizin 6lkeniz- e
onların 6lkeleri- n-e

Teklik 3. kişi iyelik ekinden sonra /-n-/ yardımcı ses kullanılır; daha sonra y6nelme eki eklenir.

onun ailesi- n-e	onun bilgisayar-ı- n-a
onun fikrine	onun b6rosuna
onun bah6esine	onun yoluna
onun kalbine	onun odasına
onun sa6ına	onun notlarına

Örnek Cümleler:

Benim ülkemde deniz yok.
Ali'nin köpeğini sevdim.
Onların hocasına yardım ettim.
Selma'nın odasını beğendim.
Onun okuluna gittim.

Aşağıdaki fiiller yönelme hâli eki ile kullanılır.

-e başla-	-e iyilik yap-	-e kır-
-e bak-	-e teşekkür et-	-e sinirden-
-e bin-	-e benze-	-e yerleş-
-e git-	-e inan-	-e taşın-
-e yardım et-	-e acı-	-e özen-

II.3.1.4. Belirtme Hâli

isim + -ı / -i / -u / -ü + geçişli fiil

-yı / -yi / -yu / -yü

-nı / -ni / -nu / -nü

Belirtme hâli eki bir fiilin gerçekleşmesi için zorunlu olan kişi, belirli bir nesne ya da kavramı işaretler. Belirtme hâli eki almış bir sözcük cümlede; *neyi?/ kimi?/ nereyi?* sorularına cevap verir.

(i) Ünsüz + -ı / -i / -u / -ü

defter-i	çiçeğ-i
çay-ı	kitab-ı
çocuğ-u	yol-u
otobüs-ü	gözlüğ-ü

(ii) Ünlü + -yı / -yi / -yu / -yü

kapı-yı	boya-yı
kedi-yi	gazete-yi
uyku-yu	su-yu
ütü-yü	örtü-yü

(iii) *teklik / çokluk III kişi iyelik eki + -nı / -ni / -nu / -nü*

onun ailesi-ni	onun kağıdı-nı
onun balığı-nı	onun kimliği-ni
onun bürosu-nu	onun çocuğu nu
onun otobüsü-nü	onun gücü-nü

İşlev: Bu hâl eki, fiildeki hareketten etkilenen kişinin, varlığın, nesnenin, konuşan kişi ve dinleyen kişi için *belirli, bilinen, tanınan* olduğunu gösterir. Belirli olan bu ismi işaretler.

belirli isim + belirtme hâli + geçişli fiil

- (i) Ben (bir) araba aldım. (araba = belirsiz) araba → ne?
(ii) Ben (bu) araba-yı aldım. (arabayı = belirli) arabayı → neyi?

Aşağıdaki durumlarda, isim olan sözcük, mutlaka belirtme hâli eki alır:

(I) **(bu) + isim:** Konuşan ve dinleyen için bilinen bir isimden bahsediyoruz, o zaman isme belirtme hâli eki ekliyoruz:

Babam (bu) evyi boyuyor.

Öğrenci tahtayı temizliyor.

Anne bebeği doyuruyor.

Ali arabayı satır.

Selma otobüsü bekliyor.

-i boya-

-i temizle-

-i doyur-

-i sat

-i bekle-

(II) **isim + iyelik:** Bir sözcük iyelik eki almış ise belirli bir isimdir ve belirtme hâli ekini alır.

Ben kardeşimi uyuttum.

Ben altemi özledim.

Ali ülkesini özledi.

odamı

fikrimizi

odasına

(iii) **Özel İsim:** Özel isimler evrende tek olan varlık, nesne ve olayları anlatır, belirlidir ve belirtme hâli eki alır.

Ben dün Ahmet'i gördüm.

Biz Ankara'yı beğendik.

Ali Selma'yı çok seviyor.

Onlar Rusya'yı gazdiler.

Hoca Aleksî arıyor.

Ben Tanya'yı bekliyorum.

(iv) Geçişli fiiller (transitive verbs) ile kullanılan; belirtili nesne görevindeki kişi ve işaret zamirleri; cümlede kimi / neyi / nereyi? sorularının cevabı olan sözcükler belirtme hâli alır.

bir kişi / bir şey sev-

bir kişi / bir şey gör-

bir şey pişir-

bir şey öğren-

bir kişi / davet et-

bir şey ver-

ben + i → beni

sen + i → seni

o + u → onu

biz + i → bizi

siz + i → sizi

onlar + ı → onları

Örnek Cümleler:

Ali biraz önce seni aradı. (kimi?)

Ben onu seviyorum.

Ben seni çok iyi anlıyorum.

Ben sizi çaya davet ediyorum.

Ben bunu istiyorum. (neyi?)

Ali şunu satıyor.

Bu sokağı beğendim. (nereyi?)

Kırmızı hatıyı yıkadım.

• Belirtme hâli ökinin iyelik ekleri ile kullanımını aşağıdaki şekildedir:

[iyelik ekleri + belirtme hâli]

benim düşüncem-i	benim hayatım-ı
senin düşüncen-i	senin hayatın-ı
onun düşüncesi-n-i	onun hayatı-n-ı
bizim düşüncemiz-i	bizim hayatımız-ı
sizin düşünceniz-i	sizin hayatınız-ı
onların düşünceleri-n-i	onların hayatları-n-ı

Teklik 3. kişi iyelik ekinden sonra [-n-] yardımcı ses kullanılır, daha sonra belirtme hâli öklendir:

onun araba-sı-n-ı
onun pasaport-u-n-u
onun düşünce-s-i-n-i
onun fiyat-ı-n-ı

Belirtme hâli sadece geçişli (trans:itiv) fiiller ile kullanılır.

• Belirtme hâli isteyen bazı (geçişli) fiiller :

-i aç-	-i al-	-i anla-	-i de-
-i dinle-	-i bekle-	-i ye-	-i iç-
-i kes-	-i bağen-	-i özle-	-i tamir et-
-i mutlu et-	-i duy-	-i gönder-	-i oku-
-i kullan-	-i öğret-	-i öğren-	-i sev-
-i sil-	-i temizle-	-i tut-	-i kabul et-

• SAAT KAÇ ? // NE ZAMAN?

Türkiye Türkçesinde saatin kaç olduğu veya bir fiilin ne zaman / saat kaçta olacağını anlatmak için 6 farklı cümle kalıbı kullanılır.

a. Tam Saat: 60 dakika.

Saat kaç?

Saat 01: 00	Saat bir.
Saat 05: 00	Saat beş.
Saat 10: 00	Saat on.
Saat 12: 00	Saat on iki.
Saat 17: 00	Saat beş. (Saat on yedi)
Saat 21: 00	Saat dokuz. (Saat yirmi bir)
Saat 23: 00	Saat on bir. (Saat yirmi üç)

b. Yarım Saat (Buçuk = 30 dakika)

Saat kaç?

Saat 8: 30	Saat sekiz buçuk.
Saat 12: 30	Saat on iki buçuk.
Saat 18: 30	Saat altı buçuk.
Saat 22: 30	Saat on buçuk.

c. [Geçiyor]

tam saat + belirtme eki + (1-29) dakika + GEÇİYOR

Saat bir-i

Saat iki-yi

Saat üç-ü

Saat dört-ü

Saat beş-i

Saat altı-yi

Saat yedi-yi

Saat sekiz-i

Saat dokuz-u

Saat on-u

Saat on bir-i

Saat on iki-yi

+ (1-29) dakika GEÇİYOR

... Çeyrek geçiyor

... On geçiyor

... Beş geçiyor

Not: 15 dakika = çeyrek

Örnekler:

Saat kaç?

Saat 10: 05 → Saat on-u beş geçiyor.

Saat 14: 10 → Saat iki-yi on geçiyor.

Saat 21: 15 → Saat dokuz-u çeyrek geçiyor.

Saat 23: 25 → Saat on bir-i yirmi beş geçiyor.

15 dakika = çeyrek

[Var]

tam saat + yönelme hâli eki + (1-29) dakika + VAR

Saat bir-e

Saat iki-ye

Saat üç-e

Saat dörd-e

Saat beş-e

Saat altı-ya

+ (1-29) dakika + VAR

Saat yedi-ye

Saat sekiz-e

Saat dokuz-a

Saat on-a

Saat on bir-e

Saat on iki-ye

- Bu formda saati hesaplariken aşağıdaki işlemi uygularız:

Saat kaç? \rightarrow Saat 09: 35 = Saat ona yirmi beş var.
 $09 + 1 = 10 = \text{tam saat}$
 $60 - 35 = 25 = \text{dakika}$

Örnekler:

Saat kaç?

Saat 04: 40 \rightarrow Saat beş-e yirmi var.

Saat 11: 45 \rightarrow Saat on iki-ye çeyrek var.

Saat 19: 50 \rightarrow Saat sekiz-e on var.

Saat 22: 55 \rightarrow Saat on bir-e beş var.

e. [Geçe]

Filil, ne zaman / saat kaçta gerçekleşiyor?

tam saat + belirtme hâli eki + dakika + GEÇE + fill

Ders saat kaçta başlıyor?

- (i) Ders saat 09: 15'te (dokuz çeyrekte) başlıyor.
(ii) Ders (saat) dokuzu çeyrek **geçe** başlıyor.

[geçe = geçiyor]

Örnekler:

Eviden kaçta (ne zaman?) çıkıyorsun?

- (07: 05) → Eviden yediyi beş geçe çıkıyorum.
(12: 10) → Eviden on ikiyi on geçe çıkıyorum.
(10: 20) → Eviden onu yirmi geçe çıkıyorum.
(18: 25) → Eviden altıyı yirmi beş geçe çıkıyorum.

f. [Kala]

Filil ne zaman / saat kaçta gerçekleşiyor?

tam saat + yönelme hâli eki + dakika + KALA + fill

Baban eve kaçta (ne zaman?) dönüyor?

- (i) Babam eve 16: 50'de (dört ellide) dönüyor.
(ii) Babam eve beşe on **kala** dönüyor.

[kala = var]

Örnekler:

Bu dükkân ne zaman kapanıyor?

- 17: 55 → Bu dükkân altıya on kala kapanıyor.
20: 45 → Bu dükkân ona çeyrek kala kapanıyor.
19: 40 → Bu dükkân sekize yirmi kala kapanıyor.
18: 35 → Bu dükkân yediyi yirmi beş kala kapanıyor.

• ÇEKİM EKLERİNİN SIRASI

Türkçede çekim ekleri sözcüğe aşağıdaki sıraya göre eklenir:

(I) **sözcük + (çokluk eki) + (iyelik eki) + [-n-] + hâl eki**

ev	- →	sözcük
ev-ler	→	sözcük + çokluk eki
ev-im	- →	sözcük + iyelik eki
(bu) ev-i	→	sözcük + hâl eki
ev-ler-im	→	sözcük + çokluk eki + hâl eki
ev-ler-im-i	→	sözcük + çokluk + iyelik + hâl

(II) Sözcük teklik // çokluk 3. kişide iyelik eki almışsa hâl ekinden önce [-n-] yardımcı ses kullanılır ve ekler şöyle sıralanır:

sözcük + teklik // çokluk 3. kişi iyelik eki + [-n-] + hâl eki

onun okul-u	onların oda-ları
onun okul-u-n-u	onların oda-ları-n-ı
onun okul-u-n-a	onların oda-ları-n-a
onun okul-u-n-da	onların oda-ları-n-da
onun okul-u-n-dan	onların oda-ları-n-dan

UYGULAMA 1

Uygulama 1

Saat kaç? Yazınız.

Saat 16:40 Saat beşe yirmi var.

Saat 15:35

Saat 12:50

Saat 09:30

Saat 11:45

Saat 23:50

Saat 14:55

Saat 13:40

Saat 20:45

Saat 17:40

Uygulama 2

Soruları cevaplayınız? [geçe / kala]

1. Bugün kaçta kalktın? [07:00]

2. Dün kaçta yattın? [12:20]

3. Baban eve kaçta döndü? [19:40]

4. Hoca dersten kaçta çıkıyor? [10:45]

5. Uçak saat kaçta kalkıyor? [23:10]

6. Bebek kaçta doğdu? [14:25]

7. Maç kaçta başlıyor? [18:50]

8. Otobüse ne zaman bindin? [08:35]

9. Otobüs kaçta İstanbul'a ulaştı? [15:20]

10. Ödevlerini ne zaman bitirdin? [22:55]

Uygulama 3

Saat Kaç? Yazınız.

1. Saat 14:00
2. Saat 13:05
3. Saat 09:10
4. Saat 21:15
5. Saat 10:20
6. Saat 23:25
7. Saat 18:10
8. Saat 08:30
9. Saat 16:20
10. Saat 15:15

Uygulama 4

Saat kaç? Rakamlarla ifade ediniz.

Saat dokuzu beş geçiyor (sabah).	09.05
Saat beşe beş var. (akşam)	
Saat on ikiyi çeyrek geçiyor. (sabah)	
Saat on ikiye çeyrek var. (akşam)	
Saat on buçuk. (sabah)	
Saat dokuza yirmi var. (akşam)	
Saat altıya beş var. (akşam)	
Saat beşe on var. (sabah)	
Saat dördü yirmi geçiyor. (akşam)	
Saat yediye yirmi beş var. (sabah)	

3.1.5. İlgî (Tamlayan) Hâli ve İsim Tamlaması

İlgî hâli, birleşik ad (isim) yapmak için kullanılır. İlgî hâli eki ile iki ad anlamca birbirine bağlanır, birleşik bir ad oluşturulur. Oluşan bu birleşik ada gramerde *isim tamlaması* denir. Basit bir isim tamlamasında iki ad bulunur. İlgî hâli, bir isim tamlamasında birinci ada eklenir.

[isim I + ilgî eki + isim II + iyelik] = isim tamlaması = birleşik isim

İsim tamlaması yapan üç tip ilgî (tamlayan) eki vardır:

I. Tip İlgî Ekleri: kişi zamirleri ile kullanılır.

kişi zamiri + ilgî eki + isim + iyelik eki

isim I

isim II

benim	ailem
senin	okulun
onun	sevgisi
bizim	ülkemiz
sizin	hayatımız
onların	hayalleri

benim...
senin...
onun...

<i>isim I</i>			
benim	pasaportum	benim	dünyam
senin	akraban	senin	saatin
onun	düşüncesi	onun	bilgisi
bizim	başkentimiz	bizim	sorunumuz
sizin	konağunuz	sizin	çözümünüz
onların	odaları	onların	malları

bizim...
sizin...
onların...

II. Tip İlgî Ekleri:

Bu ekler teklik/çokluk 3. kişiler ile kullanılır. Kelime ünlü ses ile biter. Bu tip birleşik adlarda (isim tamlamalarında) her iki ismin de teklik/çokluk 3. kişiler olması gerekir. Bu tip birleşik isimler anlamca kalıplaşmamıştır, aralarındaki anlam bağı kuvvetli değildir, bunlar geçici isimlerdir.

Ünlü ile biten isim + -nın / -nin / -nun / -nün + isim II + iyelik eki

- kapı-nın kilidi
- gazete-nin sahibi
- tablo-nun fiyatı
- ütü-nün markası

III. Tip İlgî Ekleri:

Bu ekler teklik/çokluk 3. kişiler ile kullanılır. Kelime ünsüz ses ile biter. Bu tip birleşik adlarda (isim tamlamalarında) her iki ismin de teklik/çokluk 3. kişiler/varlıklar olması gerekir. Bu tip birleşik isimler anlamca kalıplaşmamıştır, aralarındaki anlam bağı kuvvetli değildir, bunlar geçici isimlerdir.

Ünsüz ile biten isim + -ın / -in / -un / -ün + isim II + iyelik eki

- sınıf-ın numarası
- öğretmen-in yeteneği
- yol-un sonu
- gül-ün diki
- evin önü
- kedim-in sütü
- annemiz-in ilaçları
- domates-in faydaları

• İsim Tamlamaları

İki tip isim tamlaması vardır.

(i) Bellirtili İsim Tamlaması: İlgî hâlinin kullanıldığı tamlamadır. Bu şekilde kurulan isimler anlamca kalıplaşmamıştır, oluşturulan ad, tek olan belirli bir varlığı ya da nesneyi gösterir.

[İsim I + İlgî eki + İsim II + iyelik eki] = belirtili isim tamlaması

Benim ailem Ankara'da.

Senin evin nerede?

Okulumuzun müdürü hasta.

A'nın hayatı çok monoton.

Çiçeğin yaprakları çok yeşil.

Babamın bürosu çok konforlu.

Kitabın bir sayfası eksik.

Meyvenin tadı harika.

(ii) Belirtisiz İsim Tamlaması: İlgî hâlinin kullanılmadığı tamlamadır. Bu şekilde kurulan isimler, anlamca kalıplaşmıştır, bu şekilde oluşturulan ad genellikle belirli bir varlığı ya da nesneyi göstermez; genel isimler yapar; *benzer özelliklere sahip varlık ya da nesnelere* (cins isimler gibi) gösterir.

[[İsim I + e + isim II + iyelik eki] = kalıp isimler

okul(e) müdürü: "Okullarda müdürlük yapan kişilerin genel adıdır."

diş(e) fırçası : "Diş fırçalamak için kullanılan aracın genel adıdır."

Örneklerdeki tamlamaları inceleyiniz:

Okulumuzun müdürü beş yıldır *okul müdürlüğü* yapıyor.

Otomobilin lastiği patladı, yeni bir *otomobil lastiği* aldım.

Örnekler:

otomobil lastiği

kalp ameliyatı

çiçek saksısı

güneş gözlüğü

oto galerisi

sabah kahvaltısı

akşam yemeği

oturma odası

Rus dili

Hollanda dili

meyve suyu

oturma odası

emniyet müdürlüğü

ekmek fırını

kedi maması

köpek balığı

buzdolabı

duvar saati

Arap dili

Amerikan dili

okulumuzun müdürü

okul müdürü

saçımın boyası:

saç boyası

(III) Zincirleme İsim Tamlaması

Bunlar anlamca birbiri ile ilişkili, iç içe geçmiş isim tamlamalarıdır;

[İsim + ilgi eki + İsim + İyelik + ilgi eki + İsim + İyelik+ ilgi eki...]

(i) benim ülkem

(ii) ülkemin başkenti

(III) **[[benim ülkem]-in başkenti]** zincirleme isim tamlaması

(i) sokak lambası

(ii) lambanın ışığı

(iii) sokak lambasının ışığı

Örnekler:

Benim arkadaşımın arabasının boyası çok hoş.

Onun gözlerinin renginin güzelliği muhteşemdir.

Üniversite sınavı sorularının cevap anahtarı gazetede.

Bizim evimizin salonunun döşemesinin deseni çok ilginç.

Asya ülkelerinin başkentlerinin fotoğraf katalogu nerede?

II.3.1.6 Yalın Hâl

Hâl eki almamış sözcük, yalın hâdedir. Türkçede yalın hâlin eki yoktur. Yalın hâli sözcükler cümlede özne ve belirtisiz nesne görevindedir. Cümlede kim? // kimler?; ne? // neler? sorularının cevabı olan kelimeler yalın hâdedir.

Ali öğretmektir.

Garson kahveyi getiriyor.

Tanya ve Boris Rusyalıdır.

İşçiler bahçede dinleniyor.

Bu kitap çok ilginç.

Kim öğretiyor?

Kim kahveyi getiriyor?

Kimler Rusyalıdır?

Kimler bahçede dinleniyor?

Ne ilginç?

Benim masam çok geniştir.

Ne çok geniştir?

Gömlükler Al'nın.

Neler Al'nın?

Görevliler sorular soruyor.

Kimler sorular soruyor?

Yalın hâli sözcükler çokluk eki, iyelik eki ve soru eki alabilir:

Ağaçlar çiçek açtı.	→	ağaç + çokluk
Ağacım çiçek açtı.	→	ağaç + iyelik
Ağaçlarım çiçek açtı.	→	ağaç + çokluk + iyelik
Ağacım mı çiçek açtı?	→	ağaç + iyelik + soru eki
Ağaçlar mı çiçek açtı?	→	ağaç + çokluk + soru eki
Ağaçlarım mı çiçek açtı?	→	ağaç + çokluk + iyelik + soru eki

Uygulama 1

Cümlelerdeki boşlukları uygun hâl ekleri (bulunma / yönelme) ile tamamlayınız.

1. Ben Ankara yaşıyorum.
2. Ben Ankara gidiyorum.
3. Biz yurt kalıyoruz.
4. Ali, Ahmet yardım ediyor.
5. Babam şimdiki iş
6. Annem çarşı gidiyor.
7. Kedi mutfak
8. Kedi mutfak giriyor.
9. Müdür ben kızdı.
10. Ben iki bilet var.

-da / -de

-ta / -te

-a / -e

-ya / -ye

Uygulama 2

Cümlelerdeki boşlukları uygun hâl ekleri (belirtme / ayrılma) ile tamamlayınız.

1. Kitap aç!
2. Ben Bükreş geldim.
3. Ben odam temizledim.
4. Yolcular uçak iniyorlar.
5. Çocuk çok seviyor.
6. Saksı balkon düştü.
7. Saksı masaya koydum.
8. Berber saçım kesti.
9. Ben sen nefret ediyorum.
10. Ben sen çok seviyorum.
11. Biz bu araba istiyoruz.
12. Dün Olga gördüm.

-ı / -i / -u / -ü

-yı / -yi / -yu / -yü

-dan / -den / -tan / -ten

Uygulama 3

Cümlelerdeki altı çizili hâl eklerinin adlarını yazınız.

Okulumuzda spor salonu var. *bulunma hâli*

1. Benim ailem Kahire'de.
2. Ali ödevini yapıyor.
3. Kitabı Ahmet'ten aldım.
4. Ben sana teşekkür ediyorum.
5. İtalya'nın başkenti Roma'dır.

Uygulama 4

Sözcükleri uygun satıra yerleştiriniz.

(dolaba, evden, seni, postaneye, bizim, evim, kapının, parayı, çocuklar, okuldan, pencerenin, sınıfta, cebime, ağaca, ağaçta, hoca, kağıdın, ülkemde, yurdumdan, saatim, çiçeği, bebeğe, insanın, derste)

Yalın hâl	çocuklar,
Bul. hâl
Yön. hâl
Ayr. hâl
İlgi hâl
Bel. hâl

Uygulama 5

Boşlukları uygun hâl ekleri ile tamamlayınız.

1. Ben bu kitap..... okuyorum.
2. Ali, Selma..... yardım ediyor.
3. Ders..... sonra maç..... gidiyorum.
4. Evin önü..... arabalar var.
5. Cebim..... yirmi lira var.
6. Güneş doğu..... doğuyor.
7. Ben karanlık..... çok korkarım.
8. Ali ben..... soru sordu.
9. Garson tabaklar..... taşıyor.
10. Yolcular otel..... ayrılıyor.

Uygulama 6

Tabloyu doldurunuz.

Bulunma		onda
Belirtme		
Yönelme		
Ayrılma	sizden	
İlgi		

Uygulama 7

Hâl ekli sözcükleri uygun soru kelimeleri ile eşleştiriniz.

1	Saat 10'da	(...)	Ne zaman?
2	Selma'ya	(...)	Kimden?
3	Bursa'ya	(...)	Nereye?
4	odayı	(...)	Kimde?
5	Türkiye'de	(...)	Kime?
6	bizde	(...)	Nerede?
7	hafta sonunda	(...)	Kimin?
8	bahçeden	(...)	Saat kaçta?
9	bölgeye	(...)	Neyi?
10	garsonun	(...)	Nereden?
11	senden	(...)	Nereyi?
12	telefonu	(...)	Nereye?

Uygulama 8

Soru sözcüklerine hâl eklerini ekleyiniz.

Kim?			
Kime?			
Kimde?			
Kimden?			
Kimin?			

Uygulama 9

Boşluklara y/n yardımcı seslerinden uygun olanını yazınız.

(onun) hocasını	masa.....ı	bahçe.....i
gözü.....de	evi.....den	bahçesi.....de

(bu) vazoyu
arabası.....a
dolabı.....a

halı.....a
kağıdı.....da
okulu.....da

kalem.....dan
sözü.....ür
mesfeğ.....i

Uygulama 10

Aşağıdaki isimlerden belirtisiz isim tamlamaları yapınız.

elma-su	<i>elma suyu</i>
güneş-gözlük
uçak-motor
futbol-takım
buz-dolap
bilgisayar-masa
çay-bardak
adres-defter
otomobil-lastik
şehir-merkez

UYGULAMA 11

Uygulama 1

Cümlelerdeki isim tamlamalarını bulunuz, altını çiziniz, türünü yazınız. (Belirtili // Belirtisiz)

Senin ülken çok uzak.	Belirtili İsim Tamlaması
Masa örtüsü çok kirli.
Giriş kapısı nerede?
Olganın ailesi Rusya'da.
Bebegin sütü dolapta.
Çocuk bahçesinde oynuyorlar.
Gazete bayisi sağda.
Berim eşyalarım kayboldu.
Sokağın lambası yanmıyor.
Yeni bir güneş gözlüğü aldım.

Uygulama 2

İsimleri birleştiriniz ve *belirtili isim tamlamaları* oluşturunuz.

müdür-araba
ev-fiyat
araba-motor
kalem-uç
kitap-sayfa
televizyon-kumanda
kedi-pati
soru-cevap
adam-fikir
ülke-sorun
çiçek-yaprak
lokanta-sahip
yurt-adres
pasaport-süre
bilgisayar-ekran

Uygulama 3

Kişil zamirleri ve isimleri birleştiriniz, *isim tamlamaları* oluşturunuz.

sen-meslek
biz-düşünce
siz-kayıt
o-pasaport
onlar-ofis
ben-korku
sen-köpek
biz-devlet

Uygulama 4

Boşlukları uygun hâl ekleri ile tamamlayınız.

Ben 1988'..... Bosna..... doğdum.

Kedi ağaç..... tırmanıyor.

Kedi şimdi ağacın üzeri... ..
Dedem bahçe..... çıkıyor.
Fabrika Eylül..... çalışma..... başladı.
Izleyiciler, film..... çok merak ediyor.
Doktor hastaları..... ilaç verdi.
Ankara..... iklimi çok serttir.
Ailem ben..... inanıyor.
Kuş kafes..... kaçtı.

Uygulama 5

Aşağıdaki cümlelerde ayrılma hâli hangi görev içinde kullanılmıştır, yazınız.

(çıkış, kaynak, karşılaştırma, sınırlama, sebep, başlangıç noktası)

Cümle	
Çok sigara içmekten hasta oldu.	sebep
İstanbul Ankara'dan daha kalabalıktır.	
Bir haftadan beri hastayım.	
Eylülden, temmuza kadar TÖMER'de okudu.	
Dersten sonra maça gittik.	
İşten saat 5'te çıktım.	
Japonya'dan Fransa'ya kadar gezdim.	
Ben senden daha yetenekli bir insanım.	
Ben okul müdüründen çok korkuyorum.	
Dünden beri Ali'yi görmedim.	

Uygulama 6

Cümleleri dönüştürünüz.

Bende araba var.

Benim arabam var.

Sende çok para yok.

Onda bir problem var.

Bizde ilginç bir fikir var.

Bende kırmızı kalem yok.

Sizde hastalık yok.

Bende bilgisayar var.

Sizde duvar saati yok.

Onlarda meslek yok.

Bende bir plan var.

bende (mekân)

benim (sahiplik)

Uygulama 7

Aşağıdaki cümlelerde yer alan altı çizili sözcüklerin soru karşılıklarını yazınız?

Seima kütüphanede.

Nerede?

Aleks ders çalışıyor.

Ayşe çiçek topluyor.

Ben seni seviyorum.

Yolcular şoföre teşekkür etti.

İşçilerin önlükleri çok kirli.

Polisler karakoldan çıkıyor.

Biz saat 7'de buluştuk.

Yiyecekleri dolaba koydum.

Çiçekleri anneme aldım.

İstanbul en kalabalık şehrimizdir.

Uygulama 8

Aşağıdaki sözcüklere hâl eklerini ekleyiniz. [yardımcı ses-n-'ye dikkât ediniz]

benim odam + (belirtme hâli)

benim odamı

senin listen + (bulunma hali)

onun ülkesi + (ayrılma hali)

onun bileti + (belirtme hali)

onun yatağı + (yönelme hali)

onun yatağına

benim komşum + (belirtme hali)

onun çocuğu + (ayrılma hali)

senin pastan + (bulunma hali)

onun arkadaşı + (yönelme hali)

bizim dergimiz + (bulunma hali)

onun hatırası + (belirtme hali)

onun saati + (yönelme hali)

11.4. Zamir

BİR

HİÇBİR

Zamir = bir kişinin, bir nesnenin, bir kavramın adını veya sayısını söylemiyoruz, bunun için *sembol* bir kelime kullanıyoruz. İşte bu kelimeye "zamir" diyoruz.

- Ali geldi. = O, geldi.
- Araba pahalı. = Şu çok pahalı.

Türkiye Türkçesi gramerindeki zamir türleri:

Kişi Zamirleri

Dönüşlülük Zamirleri

İşaret Zamirleri

- -ki Ekli Zamirler

Belirsizlik zamirleri

Soru Zamirleri

11.4.1. Kişi (Şahıs) Zamirleri

Kişi zamirleri; kişi isimlerinin yerine kullanılan sembol kelimelerdir.

kişi zamiri	
ben	teklik 1. kişi zamiri
sen	teklik 2. kişi zamiri
o	teklik 3. kişi zamiri
biz	çokluk 1. kişi zamiri
siz	çokluk 2. kişi zamiri
onlar	çokluk 3. kişi zamiri

Kişi zamirleri yalın hâldo cümlede *özne* (subjekt) olur.

Ben, öğrenciyim. ← kim? — → ben

Biz, Ankaralıyız. → kimler? → biz

Sen, mutlusun. → kim?

Siz, zenginsiniz. → kimler?

O, galiba hasta. → kim?

Onlar, yorgunlar. → kimler?

ben, sen, o zamirleri, yönelme eki alınca *değişir*; *banâ, sanâ, onâ* olur.

• **Kişi zamiri + yönelme hali = kime? / kimlere?**

ben + e → *banâ*

sen + e → *sanâ*

o + a → *onâ*

biz + e → *bize*

siz + e → *size*

onlar + a → *onlara*

Örnek Cümleler:

Ali banâ yardım ediyor. (kime?)

Ben sanâ teşekkür ediyorum.

Onâ çiçek alıyorum.

Onlar bize yardım ettiler. (kimlere?)

Konuklar size geldi.

Onlara telefon ettim.

- Eş görevli şekiller:

Yönelme hâli eki bazı cümlelerde [*ilgi eki + için*] grubunun görevini karşılar. kimin için? / kimler için? sorularına cevap verir:

bana = benim için
sana = senin için
ona = onun için
bize = bizim için
size = sizin için
onlara = onlar için

sana geliyorum (yönelme)
sana hediyeye aldım (için)

Örnek Cümleler:

Sana yemek yaptım. → Senin için yemek yaptım.
Bu kırmızı güller sana! → Bu kırmızı güller senin için!
Tüm paketler size! → Paketler sizin için.

• Kişî zamiri + ayrılma hâli = kimden? / kimlerden?

ben + den → benden
sen + den → senden
o + dan → ondan
biz + den → bizden
siz + den → sizden
onlar + dan → onlardan

Örnek Cümleler:

O, benden yardım istiyor. (kimden?)
Ben senden hoşlanıyorum.
Ondan bir kitap istiyorum.
Kedici bizden korkuyor.
Biz sizden daha çalışkanız.
Ali onlardan özür diliyor..

• Kişi zamiri + bulunma hâli = kimde? / kimlerde?

ben + de → bende

sen + de → sende

o + da → onda

biz + de → bizde

siz + de → sizde

onlar + da → onlarda

Örnek Cümleler:

Bende bir futbol topu var. (kimde?)

Kitabım sende mi?

Benim pasaportum onda.

Arkadaşım bizde kalıyor.

Sizde bir problem var.

Onlarda bilgisayar yok. (kimlerde?)

• Kişi zamiri + belirtme hâli = kimi? / kimleri?

ben + i → beni

sen + i → seni

o + u → onu

biz + i → bizi

siz + i → sizi

onlar + ı → onları

Örnek Cümleler:

Herkes beni çok seviyor.

Ben seni dinliyorum.

Yolcular onu bekliyor.

Sen bizi anlıyorsun.

Ben sizi iyi tanıyorum.

Ben onları karşılıyorum.

• Kişil zamiri + ilgi hâli = kimin? / kimlerin?

ben + im	benim
sen + in	senin
o + nun	onun
biz + im	bizim
siz + in	sizin
onlar + ın	onların

Örnek cümleler:

Benim ailem Sofya'da. (kimin?)

Senin güneş gözlüğün var mı?

Onun okulu uzak.

Bizim mesleğimiz zor.

Sizin odanız çok temiz.

Onların sağlığı çok iyi. (kimlerin?)

Eş görevli şekiller:

İlgi hâli eki bazı cümlelerde [yönelme hâli + ait] grubunun görevini karşılar, kime ait // kimlere ait? sorularına cevap verir:

benim	= bana ait
senin	= sana ait
onun	= ona ait
bizim	= bize ait
sizin	= size ait
onların	= onlara ait

Örnek Cümleler:

Bu araba benim. = Bu araba bana ait.

Şu ev bizim. = Şu ev bize ait.

Bu belgeler senin. = Bu belgeler sana ait.

Bu eşyalar sizin. = Bu eşyalar size ait!

• Kişi zamirlerinin hâl ekleri ile çekimi:

bulunma	bende	sende	onda	bizde	sizde	onlarda
ayrılma	benden	senden	ondan	bizden	sizden	onlardan
yönelme	bana	sana	ona	bize	size	onlara
belirtme	beni	seni	onu	bizi	sizi	onları
ilgi	benim	senin	onun	bizim	sizin	onların

II.4.2. Dönüşlülük Zamirleri

Türkiye Türkçesinin temel dönüşlülük zamiri *kendi* kelimesidir. Kendi kelimesi iyelik ekleri ile kullanılır ve şahıs bildirir:

kendim = ben = (sadece ben, tek başıma, bizzat)

kendin = sen

kendi(şi) = o

kendimiz = biz

kendiniz = siz

kendileri = onlar

İşlev I: Dönüşlülük zamirleri, kişi zamirlerini kuvvetlendirir. Cümlede öznenin hareketi, tek başına, yardım almadan yaptığını anlatmak için kullanılır.

(i) Yemeği pişirdim.

(ii) Yemeği ben pişirdim.

(iii) Yemeği ben kendim pişirdim. (Kimse bana yardım etmedi.)

(iv) Yemeği kendim pişirdim.

İşlev II: Cümlede öznenin hareketi, özneye yönelik ise kişi zamiri yerine dönüşlülük zamiri kullanılır.

Ben kendimi (beni) çok seviyorum.

(i) Kim seviyor? . Ben (özne)

(ii) Ben kimi seviyorum? — beni = kendimi

beni = kendimi

Örnek Cümleler:

Ödevlerimi daima kendim (beni tek başıma, yardımsız) yapıyorum.

Kendine (bana = benim için) bir araba aldım.

Evimizi kendiniz (biz) boyadık.

Ali, kendinde (Ali'den) nefret ediyor.

Bana ve kendine (sana) bir kalve yaptık.

• Dönüşlülük zamirlerinin hâl ekleri ile çekimi:

Yalın						
Bul.	kendimde	kendinde	kendisinde	kendimizde	kendinizde	kendilerinde
Ayr.	kendimden	kendinden	kendisinden	kendimizden	kendinizden	kendilerinden
Yön.	kendime	kendine	kendisine	kendimize	kendinize	kendilerine
Bel.	kendini	kendini	kendini	kendimizi	kendinizi	kendilerini
İlg.	kendimin	kendinin	kendinin	kendimizin	kendinizin	kendilerinin

• İsim tamlaması içinde dönüşlülük zamirinin kullanımı:

Tamlayan konumundaki dönüşlülük zamirinde ilgi hali [**ø**] durumdadır.

kendi(ø) evim	(benim evim)
kendi fikrin	(senin fikrin)
kendi hayatı	(onun hayatı)
kendi otelimiz	(bizim otelimiz)
kendi sisteminiz	(sizin sisteminiz)
kendi umutları	(onların umutları)

kendim / kendin /
kendisi / kendimiz /
kendiniz / kendileri

• "kendi" zamirli kalıplar:

kendi kendine konuşmak

kendinden geçmek

kendine tapmak

kendini beğenmek

kendini dağıtmak

kendini toplamak

kendine galmek

kendini sevmek

kendine acımak

kendinden netret etmek

kendini öldürmek

kendini cezalandırmak

kendine güvenmek

kendinden emin olmak

kendiliğinden (otomatik olarak)

kendime göre

kendi başına (yalnız, tek başına)

kendine eziyet (zulm) etmek

kendine inancını kaybetmek

kendini aşmak

kendisine yetmek

kendi bildiğini okumak

kendini bir şey sanmak

11.4.3. İşaret Zamirleri

işaret etmek = göstermek.

işaret zamiri = hangi(si)?, ne?, nere? sorularına cevap verir.

Türkiye Türkçesinde kullanılan başlıca işaret zamirleri:

bu, şu, o, bunlar, şunlar, onlar, bura, şura, ora, diğeri, ötekî, berikî ve -ki ekli zamirler

bu, şu, *o =

bu

şu

o

diğeri= öbürü (yanındaki)

ötekî X berikî

bura, şura, ora

Örnek Cümleler:

Bu benim. (bu = kitap)

Buna bak! (buna = cep telefonuna)

Ondan istiyorum. (ondan = dondurmadan)

Şunu çok beğendim. (şunu = pantolonu)

Diğeri daha kaliteli. (Bu değil, yanındaki daha kaliteli)

Diğerini tamir ettim. (prizi)

Ötekî daha şişman. (koyun)

Ötekîne biniyoruz. (buna değil, arkadaki arabaya biniyoruz)

Bura çok temiz. (bura = restoran)

Burada kim yaşıyor? (burada = sarayda)

Şuranın sahibi benim. (şuranın = dükkanın)

bu

diğeri // öbürü

berikî

ötekî

Hangisi daha güzel?

- (i) Bu daha güzel.
(ii) Diğeri (öteki) daha güzel.

Neresi ağrıyor?

- (i) Burası (kolu) ağrıyor.
(ii) Şurası (kolu) ağrıyor.

Neye bakıyorsun?

- (i) Şuna (arabaya) bakıyorum.
(ii) Şunlara, onlara (arabalara).

• İşaret zamirlerinin hâl ekleri ile çekimi:

bu	bunda	bundan	buna	bunu	bunun ...
şu	şunda	şundan	şuna	şunu	şunun ...
o	onda	ondan	ona	onu	onun ...
diğeri	diğerinde	diğerinden	diğerine	diğeri	diğerinin ...
öbürü	öbüründe	öbüründen	öbürüne	öbürünü	öbürünün ...
öteki	ötekinde	ötekinden	ötekine	ötekini	ötekinin ...
berikî	berikinde	berikinden	berikine	berikini	berikinin ...
bura	burada	buradan	buraya	burayı	buranın ...
şura	şurada	şuradan	şuraya	şurayı	şuranın ...
ora	orada	oradan	oraya	orayı	oranın ...

11.4.4. Belirsizlik Zamirleri

Bir kişi, nesne, kavram var; ama onların sayısı ya da özelliği tam olarak belli değil.

Türkiye Türkçesinde kullanılan başlıca belirsizlik zamirleri şunlardır:

herkes, tümü, bütünü, bazısı, kimisi, bazıları, kimileri, kimse = hiç kimse, birazı, pek azı, pek çoğu, birkaçı, birçoğu, heplimiz, hepiniz, hepsi, her şey, hiçbir şey, başkası, biri

herkes	→	sadece insan ve % 100, nicel, (+)
tümü	→	insan ve diğer varlıklar, % 100, nicel
bütünü	→	insan ve diğer varlıklar, % 100, nicel
kimisi	→	sadece insan, nicel, % 50
bazısı	→	insan ve diğer varlıklar, nicel, % 50
hiç kimse	→	sadece insan, 0, nicel (-)
pek azı	→	insan ve diğer varlıklar, miktar
pek çoğu	→	insan ve diğer varlıklar, miktar, % 50'den fazla
birazı	→	miktar (sayılamaz)
birçoğu	→	insan ve diğer varlıklar, nicel, % 50'den fazla
heplimiz	→	sadece insan ve % 100 (nicel) = biz
hepiniz	→	sadece insan ve % 100 (nicel) = siz
hepsi	→	insan ve diğer varlıklar, % 100, nicel = onlar
biri	→	belirsiz, bilinmeyen insan, nesne, kavram (nitel)
başkası	→	bir şey var ancak o burada değil, onu görmüyoruz
her şey	→	diğer varlıklar, nesne, kavram %100 nicel
hiçbir şey	→	diğer varlıklar, nesne, kavram, 0, nicel

Bu zamirler, cümlede [kim, kimler, neler, hangisi, hangileri, ne kadarı, kaç] sorularına yanıt verir.

herkes	herkeste	herkesten	herkese	herkesi	herkesin
tümü	tümünde	tümünden	tümüne	tümünü	tümünün
bütünü	bütününde	bütününden	bütününe	bütününü	bütünüünün
kimisi	kimisinde	kimisinden	kimisine	kimisini	kimisinin
bazısı	bazısında	bazısından	bazısına	bazısını	bazısının
kimse	kimsede	kimseden	kimseye	kimseyi	kimsenin
pek azı	pek azında	pek azından	pek azına	pek azını	pek azının
pek çoğu	pek çoğunda	pek çoğundan	pek çoğuna	pek çoğunu	pek çoğunun
birazı	birazında	birazından	birazına	birazını	birazının
birçoğu	birçoğunda	birçoğundan	birçoğuna	birçoğunu	birçoğunun
hepimiz	hepimizde	hepimizden	hepimize	hepimizi	hepimizin
hepiniz	hepinizde	hepinizden	hepinize	hepinizi	hepinizin
hepsi	hepsinde	hepsinden	hepsine	hepsini	hepsinin
biri	birinde	birinden	birine	birini	birinin
başkası	başkasında	başkasından	başkasına	başkasını	başkasının

• **herkes:**

Herkes mutlu oldu. (kim? // kimler)

Herkesi çok seviyorum.

Herkese hediyeye aldım.

Herkeste bilet var mı?

Herkesten özür diliyorum!

Herkesin evi uzakta.

• **tümü // bütünü:**

(i) Ø Tümü boş.

(ii) Sınıfların tümü boş.

(i) Ø Tümünü ben yedim.

(ii) Kurabiyelerin tümünü ben yedim.

(i) Ø Bütününü yiyeceğim.

(ii) Dönerin bütününü yiyeceğim.

- (i) Ø Tümüne yardım ettim.
(ii) Hastaların tümüne yardım ettim.

• kimisi // bazıları:

- (i) Ø Kimisi kahve içiyor; Ø kimisi çay içiyor.
(ii) Yolcuların kimisi kahve içiyor; yolcuların kimisi çay içiyor.

- (i) Ø Bazıları resimli.
(ii) Sayfaların bazıları resimli.

- (i) Ø Bazılarında asansör yok.
(ii) Binaların bazılarında asansör yok.

• kimse // hiç kimse:

Kimse // hiç kimse zaiminin kullanıldığı cümlelerin yüklemeleri olumsuz olur.

Kimse seni sormadı.

Kimseye sırımızı söylemedim.

Evde hiç kimse yok.

Hiç kimsede gramer kitabı yok.

Kimsenin çalışma izni yok.

Kimse evde değil, herkes işte ya da okulda.

• pek azı X pek çoğu:

- (i) Ø Pek azı yemekhanede.
(ii) Öğrencilerin pek azı yemekhanede.

- (i) Ø Pek azı kusurlu değil.
(ii) Malların pek azı kusurlu değil.

(i) Ø Pek çoğu hasta değil.

(ii) İşçilerin pek çoğu hasta değil..

• birazı:

(i) Ø Birazını ben içtim.

(ii) Çorbanın birazını ben içtim.

• birçoğu:

(i) Ø Birçoğu eski.

(ii) Eşyaların birçoğu eski.

• hepimiz / hepiniz / hepsi:

Hepimiz mutfuyuz. (biz)

Hepiniz çok yeleneklisiniz. (siz)

Hepsi evli. (onlar)

Hepsi donmuş. (sebzeler)

Yıeceklerin hepsi dolapta.

Hanımların hepsi çok genç ve güzel.

• başkası:

Bu, güzel değil, başkasını istiyorum. (gözlüğü)

Bu, çok pahalı, başkasına bakacağım. (arabaya)

• biri:

Birine yardım ettim.

(i) Adamın birine yardım ettim.

(ii) Adamlardan birine yardım ettim.

Biri geliyor.

Biri sizinle görüşmek istiyor.